

Studentski list **Teofil**

God. XVIII. (2023.), br. 1 (22)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET U ĐAKOVU

20
2003. – 2023.

TEMA BROJA: TEOLOGIJA KAO PRKOS SVIJETU
PROMIŠLJANJA • INTERVJUI • ERASMUS • IN MEMORIAM • O FAKULTETU

Teofil

List studenata KBF-a u Đakovu

ĐAKOVO, GODIŠTE 18.
br. 1 (22) 2023.
str. 1-92.
ISSN 1846-1336
UDK 278:2

Izdavač

Katolički bogoslovni fakultet
u Đakovu Sveučilišta J. J.
Strossmayera u Osijeku
www.djkbf.unios.hr

Odgovorni urednik

izv. prof. dr. sc. Boris Vulić

Glavna urednica

Maria Dragomirović, III. godina

Uredničko vijeće

Petar Čengić, III. godina
Luka Marošević, III. godina
Karlo Strišković, III. godina

Suradnici

Gabrijela Bubalović
Dora Butumović
Iva Ferbežar
David Ferić
Emanuel Frankol
Josip Horvat
Marija Jakopović
Valentina Martinuš
Luka Stanić
Matej Špiranec
Lucija Tica
Petar Tustanovski
Ana Umiljanović

Adresa uredništva

KBF u Đakovu – Teofil
Petra Preradovića 17
31400 Đakovo

Lektura

Ana Vladić,
mag. educ. philol. croat.

Metodološka korektura

Uredničko vijeće Teofila

Grafička obrada i tisak

Glas Slavonije d. d., Osijek

Naklada

400 primjeraka
Časopis izlazi jedanput godišnje.

Naslovnica

Crkva Presvetog Srca Isusova
u Đakovu (oltarna slika:
Josef Kastner)

Maria Dragomirović, III. godina

Ana Umiljanović, II. godina

Lucija Tica, IV. godina

Gabrijela Bubalović, mag. theol.

Dora Butumović, apsolutentica

Luka Stanić, III. godina

Valentina Martinuš, mag. theol.

Maria Dragomirović, III. godina

David Ferić, mag. theol.

Iva Ferbežar, IV. godina

Gabrijela Bubalović, mag. theol.
i Luka Stanić, III. godina

Petar Čengić, III. godina

Karlo Strišković, III. godina

Petar Čengić, III. godina

Maria Dragomirović, III. godina

Petar Tustanovski, V. godina

Petar Čengić, III. godina

Uredničko vijeće

Maria Dragomirović, III. godina

Maria Dragomirović, III. godina

više studenata

Maria Dragomirović, III. godina

1	Riječ urednice
3	TEMA BROJA: TEOLOGIJA KAO PRKOS SVIJETU
3	Posveta mladih Presvetom Srcu Isusovu 1900.
6	Zašto se supružnici danas odlučuju na sve manje djece?
9	Muškarac – stup obitelji ili stup srama
15	Žena, majka, kraljica
18	Pobačaj iz katoličke perspektive
24	Depresija – bolest modernog doba
28	Kristoterapija
33	PROMIŠLJANJA
33	Kakav treba biti katolički muškarac?
36	Dekadencija feminizma
40	Razorenje obitelji 21. stoljeća
45	Crkva i država
47	Otkuda taj celibat? Povijesni razvoj te prakse u latinskoj Crkvi
50	INTERVJU
50	Intervju s nastavnikom dr. sc. Ivanom Zubcem
52	Intervju s najboljim studentima
57	ERASMUS
57	Osvrt na Erasmus
58	IN MEMORIAM
58	Papa Benedikt XVI. – »Suradnik istine«
60	PROFESOR ODGOVARA
60	Osvrt prof. dr. sc. Stjepana Radića: Suvremeni spektakli u glazbi i problem hiperseksualizacije istih
67	O FAKULTETU
68	KRONIKA DOGAĐANJA
82	KREATIVNI KUTAK
Omot	Predstavljanje studenata prve godine

Maria Dragomirović, III. godina

Ovogodišnji nam Teofil zaista puno znači. Ove godine slavimo 20 godina našega časopisa, iako na samome časopisu piše 18. Razlog je promjena imena časopisa 2005./2006. godine kada Teologija u Đakovu biva uzdignuta na Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu u sastavu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Za ovu, nama veliku i važnu obljetnicu, odabrali smo i važnu temu o kojoj je bilo potrebno progovoriti u današnjem vremenu, a često se bojimo govoriti. To su svi oni problemi s kojima se susreće, ne samo Katolička Crkva, već i sve one tradicionalne vrijednosti koje se sve više izobličuje i na taj se način vrijeđa, kako zdravi razum čovjeka, tako i njegova moralnost. Tako je i tema ovogodišnjega broja: »Teologija kao prkos svijetu«. Zvuči, kako i sam naziv kaže, prkosno, no to je zapravo sarkastičan naziv jer je današnji svijet onaj koji prkosi svemu onome što je Bog utemeljio. Nalazimo se u svijetu u kojem sve što nekada nije bilo prihvatljivo, postaje prihvatljivo, a tradicionalne, kršćanske vrijednosti postaju dosadne, bezvezne i neprihvatljive. Čak štoviše, u današnje vrijeme doživljavamo novo razdoblje progona Crkve. Znamo da se u nekim dijelovima svijeta ti progoni i dalje događaju na način da kršćani svoju vjeru moraju braniti svojim životom, no u ovome zapadnome svijetu događaju se prikriveni, iako sve manje prikriveni progoni gdje postaje sve opasnije svjedočiti svoju vjeru ako želimo imati bilo kakav društveni položaj. Nalazimo se u svijetu gdje se »gay pride« parade podržavaju i prihvaćaju objeručke i uzdiže ih se kao vrhunac slobode, a istovremeno se »Hod za život« predstavlja kao nešto što je zatucano, ono što zarobljava današnjega čovjeka koji želi potpunu slobodu. Koja ironija. One koji se bore za život prikazuje se kao da zarobljuju čovjeka, a one koji su protiv života, one koji se zalažu za ubojstvo, njih se promatra kao heroje koji se bore za slobodu svakoga čovjeka, samo ne za slobodu nerođene djece. Govori se o nekoj demokraciji i kako svi imaju pravo na javno izlaganje svojega mišljenja, svojega stava. Svi? Da, svi osim kršćana jer kada kršćani javno izražavaju svoju vjeru, tada su oni »klerofašisti«, »katolibani« i sve ostale »titule« koje dobivamo. Zar nije žalosno da se u jednoj većinski katoličkoj zemlji

RIJ
JEČ
RIJE
RIJEČ

UREDNIČE

dogadaju takve stvari? Zar nije žalosno što nas je Zapad skoro potpuno obuzeo? Ali zar nije još žalosnije to što mi koji bismo trebali biti najglasniji u borbi protiv svega toga zapravo bivamo najtiši i skrivamo se u strahu od toga što će nam svijet reći? Zar nije naše poslanje boriti se za Istinu? Zar ne bismo mi trebali biti prvi u borbi za promicanje onih pravih vrijednosti? Zar nismo mi oni koji bi trebali evangelizirati? Zašto se bojimo činiti ono zbog čega toliki kršćani gube svoje ovozemaljske živote, ali zato dobivaju vječne? Sjetimo se prvih vremena kršćanstva, sjetimo se svih mučenika, sjetimo se onoga »krv mučenika sjeme je novih kršćana«. Kako često zaboravljamo da kršćanstvo nije obična religija, da ono nije »med i mlijeko«, već da je to život u kojem svakoga dana moramo umirati ovome životu. Kako lako zapadamo u melankoliju i uljuljavamo se u dosadnu svakodnevicu ne želeći vidjeti probleme svijeta, ali i probleme nas samih, probleme naše mlakosti. Ovime želimo potaknuti sve, ne samo teologe, već svakoga vjernika ponaosob da se trgne, da ne bude mlak, da bude vruć i da gori, kako kaže otac Gabrić.

Uživajte u čitanju našega časopisa i neka vas Bog sve blagoslovi!

Isuse, misli Ti – Marija Jakopović, 1. godina

TEMA BROJA

Teologija kao prkos svijetu

Posveta mladih Presvetom Srcu Isusovu 1900.

Ana Umiljanović, II. godina

Pobožnost Presvetom Srcu Isusovu

Sve je započelo kada se 1673. g. francuskoj redovnici Margariti Mariji Alacoque ukazao Isus i objavio da je njegovo božansko Srce raspaljeno ljubavlju prema ljudima. U sljedećim je ukazanjima Isus od nje tražio da se pričesti svakog prvog petka, a s četvrtka na petak od jedanaest sati do ponoći čini uru klanjanja pred Presvetim kao spomen njegove muke u Getsemanskom vrtu. Tražio je to kao naknadu za hladnoću i nehajnost ljudi prema njegovoj ljubavi. Zatražio je također da se na petak nakon osmine Tijelova uvede poseban blagdan Srca Isusova na koji će se svetom pričesću i molitvom dati naknada za grijeha nemara i svetogrđa prema sakramentu euharistije.¹ Nakon što je slavljenje blagdana Srca Isusova brzo prošireno po mnogim biskupijama svijeta, papa Pio IX. 1856. g. posebnim je dekretom odredio da se blagdan službeno slavi u cijeloj Katoličkoj Crkvi.

¹ Usp. J. ANTOLOVIĆ, *Sv. Margareta Marija Alacoque – pouzdanica i glasnica poruka Srca Isusova*, 16. listopada 2022. Dostupno na: <https://www.bitno.net/vjera/svetac-dana/sv-margareta-marija-alacoque-pouzdanica-i-glasnica-poruka-srca-isusova/> (17. 3. 2023.).

Posveta svijeta Srcu Isusovu

Na blagdan Srca Isusova 11. lipnja 1899. posvetio je papa Leon XIII. cijeli svijet Presvetom Srcu Isusovu. Posvetu je Papa najavio i pripremio posebnom enciklikom *Annun Sacrum* objavljenom 25. svibnja te godine, a u kojoj je obrazložio smisao, značenje i važnost te posvete te je odredio i način kako se posveta treba obaviti. Posveta je po Papinoj odredbi bila obavljena u Rimu i u svim biskupijama po svijetu. Sam čin posvete sadržavao je posebnu posvetnu molitvu koju je Papa sam sastavio i nadodao na kraju enciklike. Tu posvetu svijeta Srcu Isusovu papa Leon XIII. nazvao je »najvećim činom svoga pontifikata«. Posveta Srcu Isusovu svečano se obavila i u hrvatskim biskupijama.²

**Posveta hrvatske mladeži
Presvetom Srcu Isusovu**

Nakon spomenute posvete cijeloga svijeta rodila se inicijativa da se hrvatska mladež još posebno posveti Srcu Isusovu. Nekoli-

² Usp. M. ŠIMUNIĆ, Stota obljetnica posvete svijeta Srcu Isusovu, u: *Ivan Merz – glasilo postulature* 45(1999.)1-2, ovdje 1.

ko zagrebačkih svećenika početkom 1900. ustanovili su poseban Odbor za organiziranje posvete. Biskupi su s radošću pozdravili tu inicijativu i obećali pomoć u organizaciji. Tom je prigodom zagrebački nadbiskup dr. Juraj Posilović cijelom Odboru pismeno poručio da preporučuje i blagoslivlja prekrasnu namisao da se naša

hrvatska mladež te godine što svečanije posveti Presvetom Srcu Isusovu te se na poseban način pokloni Papi Leonu XIII. Sarajevski nadbiskup Josip Stadler, veliki promicatelj pobožnosti Srcu Isusovu u Bosni, najtoplije je preporučio svima u svojoj biskupiji da što revnije porade oko toga slavlja. Đakovački biskup Josip Juraj Strossmayer također na poseban način založio se za ostvarenje ideje i izdao je za cijelu biskupiju prigodnu okružnicu kojom odobrava cijelu inicijativu, te daje konkretne upute kako se ta inicijativa treba provesti među mladima đakovačke biskupije. Napose potiče svećenike i vjeroučitelje da ozbiljno porade na pripremi mladeži za posvetu. I ostali hrvatski biskupi nisu zaostali svojom preporukom i zalaganjem za posvetu. Odbor za organizaciju posvete objavio je posebnu brošuru od tridesetak stranica pod nazivom *Slavlje hrvatske omladine na osvit novoga stoljeća*. Brošura je prikazala smisao posvete i način njezina realiziranja. U njoj je po prvi put objavljena pjesma posvetnica *Do nebesa* koju je spjevao travnički devetnaestogodišnji gimnazijalac Petar Perica. Samo slavlje posvete hrvatske mladeži Srcu Isusovu bilo je obavljeno na svetkovinu Srca Isusova u svim hrvatskim biskupijama; u većini je to bilo na sam blagdan, u petak 22. lipnja 1900., a ponegdje u nedjelju 24. lipnja, kada se u mnogim krajevima obavljala vanjska proslava Srca Isusova.³

Pokrenute akcije vezane uz posvetu

U svezi posvete pokrenute su i akcije: priprema i izrada albuma s potpisima onih

³ Usp. B. NAGY, Stota obljetnica posvete hrvatske mladeži Srcu Isusovu 1900., u: *Obnovljeni život* 55(2000.)2, 233-247., ovdje 234.

koji su pristupili posveti, prikupljanje »duhovnog cvijeća«, tj. molitava i djela pobožnosti za Svetog Oca, prikupljanje Petrova novčića te hodočašće u Rim gdje su Papi predali te darove. Pozivu za posvetu odazvalo se više od 160 000 hrvatskih mladića i djevojaka i svi njihovi potpisi prikupljeni tijekom nekoliko mjeseci bili su sabrani u velikom albumu namijenjenom Svetom Ocu. Izrađeno je potom »zlatno srce«, figura načinjena od zlata; imalo je lik i veličinu ljudskog srca, a predstavljalo je Srce Isusovo. U to »zlatno srce« stavljen je popis »duhovnog cvijeća«, tj. djela pobožnosti što su ih mladi hrvatski katolici tijekom nekoliko mjeseci prikazivali za Svetoga Oca. Ta su se djela pobožnosti sastojala od ovoga: 800 postova, 1200 križnih putova, 1500 trodnevnića, 2000 devetnica, 5000 pohoda crkava, 8000 zlatnih krunica, 40 000 sakramentalnih svetih pričesti, 60 000 duhovnih svetih pričesti, 90 000 svetih misa, 126 000 Gospinih krunica, 130 000 samozataja, 150 000 litanija, 575 000 drugih raznih molitava. Ukupno 1 189 5000 molitava i dobrih djela. Zajedno s navedenim akcijama tekla je i akcija prikupljanja Petrova novčića, novčanog priloga koji katolici diljem svijeta prikupljaju za Papu i za potrebe uzdržavanja središnjih ustanova Crkve. U toj akciji mladi Hrvati prikupili su 500 dukata.⁴

Hodočašće u Rim

Početak srpnja 1900. krenulo je u Rim veliko hrvatsko hodočašće prigodom jubilarne godine na kojem je sudjelovalo više od 500 hodočasnika, od kojih je bilo 50

mladića i djevojaka, predstavnika mladeži koja se posvetila Srcu Isusovu. Hodočašće su predvodili hrvatski biskupi. Dana 3. srpnja primio ih je u audijenciju Papa Leon XIII. u Sikstinskoj kapeli. Dvojica mladića, Petar Perica i Franjo Scholz iz Zagreba, uručili su Svetom Ocu veliki umjetnički Album hrvatske omladine s više od 160 000 potpisa mladih. Tri su djevojke u narodnim nošnjama potom predale Papi veliko zlatno srce s duhovnim cvijećem molitava, žrtava i dobrih djela, što su za njega tijekom proteklih mjeseci mladi prikazivali Bogu. Papa je bio vidljivo iznenađen i ganut tim velikim darom hrvatske mladeži. Zlatno srce s duhovnim darovima papa Leon XIII. zadržao je u svojoj sobi, o čemu piše u vlastoručnom pismu nadbiskupu Jurju Posiloviću u kojem zahvaljuje napose za darove što mu ih je hrvatska mladež predala kao znak svoje posvete Presvetom Srcu Isusovu.

Spomen na posvetu

Da se spomen na taj veliki događaj posvete hrvatske mladeži sačuva za povijest, objavljena je 1901. godine spomen-knjiga pod naslovom *Hrvatska omladina pod zastavom Srca Isusova, Spomenica i Budnica*, u kojoj su detaljno iznesene sve akcije koje su pripremale i pratile posvetu, te opširan opis posvete u raznim mjestima svih hrvatskih biskupija. Kao posebno sjećanje na tu posvetu ostala je pjesma *Do nebesa* koja je i danas jedna od najljepših crkvenih pjesama te u našem narodu rado i s ljubavlju pjevana.⁵

⁴ Usp. Slavlje Presvetog Srca Isusova, u: *Glasnik Presvetog Srca Isusova* 8(1899.)9, 2-12., ovdje 3.

⁵ Usp. Postulatura bl. Ivana Merza, *Posveta hrvatske mladeži Srcu Isusovu 1900. g.*, 18. 6. 2020. Dostupno na: <https://www.obnovauduhu.com/vaznost-zagovornemolitve-u-povijesti-hrvatskog-naroda-posveta-hrvatske-mladezi-srcu-isusovu-1900-god> (19. 3. 2013.).

Zašto se supružnici danas odlučuju na sve manje djece?

Lucija Tica, IV. godina

Uvod

Brak i obitelj oduvijek su se prepoznavali kao pozitivne vrijednosti kojima se težilo i danas se još uvijek teži, no činjenica je da je današnja situacija puno teža za ostvarenje takvoga ideala, te da se mladi ljudi teže odlučuju za takav korak. Očito je došlo do promjena u shvaćanju braka i obitelji, te da su tradicionalne vrijednosti zamijenjene onima koje su primjerene današnjem društvu i načinu života.¹ Svjedoci smo danas kako ljudi sve kasnije sklapaju brak, ako ga uopće sklope, te kako se odlučuju na jedno do dvoje djece jer se vizija o djetetu u modernom društvu potpuno deformirala. U ovome članku nastojat će se iznijeti neki potencijalni razlozi zašto je to tako.

Željeni i ostvareni broj djece

Uvijek postoji razlika između željenog i ostvarenog broja djece. U prošlosti je željeni broj djece bio ograničen prokreativnim sposobnostima bračnog para jer su djeca bila poželjna. Djeca su u prošlosti značila bogatstvo i dobrobit za obitelj. Od 19. stoljeća mijenja se položaj djece u obitelji. Djeca prestaju biti sredstvo za ostvarenje dobrobiti obitelji, a postaju sve više središte ulaganja obiteljskog kapitala s malom vjerojatnošću vraćanja uložena. Provedeno je istraživanje o *željenom broju djece* među građanima Republika Hr-

vatske. Na osnovi rezultata očekuje se da će u budućnosti u Hrvatskoj prevladavati obitelji s dvoje i troje djece. Međutim, prema dobivenim rezultatima broj rođene djece znatno je manji. Željeni je broj djece po ispitaniku 2,70, a ostvareni 1,28 – praktično dvostruko manji.² Uz to se možemo pitati: Koje su to vrednote danas relevantne za brak i ubrajaju li se u njih uopće djeca? Poslužit ćemo se istraživanjem koje je provedeno u Republici Hrvatskoj 1997. godine. Ispitanicima je postavljeno pitanje *Koje su vrednote (uvjeti) važne za uspješan brak?* Najveći broj ispitanika za uspješan brak navodi: povjerenje, poštovanje i uvažavanje, razumijevanje i toleranciju među supružnicima, djecu, nemiješanje roditelja u brak, zajedničke interese, seksualnu ispunjenost. U suvremenom su braku vrednote povjerenja, poštovanja, razumijevanja i tolerancije, očito, najvažnije, kako u Hrvatskoj, tako i u Zapadnoj Europi. Napose je veoma indikativno da se djeca, kako u europskom, tako i u hrvatskom istraživanju, nalaze na četvrtom mjestu, s tim da 91,1 % ispitanika u Hrvatskoj smatra važnim imati djecu u braku. Jednom i drugom istraživanju zajedničko je da se vrednote kao što su ista vjera, slaganje u političkim pitanjima i jednako socijalno podrijetlo nalaze na dnu ljestvice vrednota za uspješan brak.³

² Usp. G. ČRPIĆ, K. KORAČEVIĆ, Stavovi hrvatskih građana prema djeci, u: *Bogoslovska smotra* 70(2000.)2, 343-357., ovdje 344.

³ Usp. J. BALOBAN, G. ČRPIĆ, Relevantne vrednote za uspješan brak i željeni broj djece u Hrvatskoj, u: *Bogoslovska smotra* 68(1998.)4, 619-640., ovdje 621.

¹ Usp. B. HLAVAČEK, D. MRAVUNAC, Bitne vrijednote za uspješan brak i obitelj, u: *Kršćanski identitet i obitelj. Diacovensia: teološki prilozi* 19(2011.)2, 65-86., ovdje 67.

Mjesto obitelji u društvu

Ako je obitelj po svojoj funkciji bitno i privilegiirano mjesto rađanja, pripreme za ulazak u društveni život novih članova, a u modernom društvu djeca već dugo za mnoge nisu vrijednost, onda je normalno da obitelj kao institucija gubi svoj društveni središnji položaj i biva sve više potiskivana prema njegovoj periferiji. Usporedno s time ide onda logično opadanje atraktivnosti obiteljskog života za mlade generacije, smanjena spremnost na zasnivanje obiteljskog gnijezda i odgađanje dobi u kojoj se taj korak ipak učini.⁴

Mogući razlozi odluke o malom broju djece

Najprije valja spomenuti strukturalne promjene. Obitelj u klasičnom smislu – roditelji, djed i baka te više djece – već dugo nije prevladavajuća društvena forma. Sociolozi običavaju tumačiti nastajanje modernog društva raznim procesima, među kojima je posebno važna tzv. progresivna segmentacija društvene strukture. Dok je ona prije bila relativno cjelovita, homogena i stabilna, u modernom se društvu ona cijepa na više relativno autonomnih institucionalnih zona koje su samo interesno povezane. Taj proces nije mogao ne imati razorne posljedice za obiteljsku zajednicu. Dok je prije prevladavajuća forma bila tzv. molekularna obitelj, što je podrazumijevalo da više generacija i bračnih parova čine jedno domaćinstvo, u modernom društvu prevladava tzv. nuklearna obitelj, a to znači jedan bračni par s djetetom/djecom. Taj proces razbijanja i reduciranja obiteljskog gnijezda ide u postmodernom društvu još dalje. Dolazi do daljnjeg umnožavanja formi domaćinstava i obitelji

– obitelji rastavljenih, obitelji nevjenčanih, samohrani očevi ili majke, obitelji s usvojenom djecom itd. Sve to dovodi do stvaranja sve manjih obiteljskih zajednica koje su onda nužno i manje sklone ili sposobne za više djece ako uopće žele imati i jedno. Strukturalne promjene u društvu sužavaju i prokreativne želje moderne obitelji.⁵

Važno je istaknuti ekonomske čimbenike. S jedne strane, treba dati djelomično pravo roditeljima kada kažu da bi imali više djece kad bi im materijalne mogućnosti to dopuštale. Roditelji su sve manje spremni odlučiti se na još jedno dijete; svjesni su da sa svakim novim potomkom njihov standard pada. Za Švicarsku vrijedi da obitelj s jednim djetetom mora prosječno zaraditi 20 % više da bi imala isti standard s bračnim partnerom bez djece. Ako ima dvoje djece, mora zaraditi 40 % više, ako troje 54 %. Time se samo potvrđuje poznata činjenica da rast standarda i rast broja djece stoje u obrnuto proporcionalnom odnosu. Ekonomski i socijalni razvoj učinio je brojno potomstvo nepotrebnim osiguranjem za stare dane jer je tu ulogu velikim dijelom preuzela država. Ljudi s dostatnim obrazovanjem, relativnim socijalnim izgledima i prosječno dobrom zaradom sposobni su sami osigurati se za treću dob. Isti model tumači i današnju situaciju na svjetskom planu: što bogatija zemlja, to manje djece i obratno.⁶

⁴ K. KORAČEVIĆ, Čimbenici koji utječu na brojnost djece u obitelji, u: *Obitelj u hrvatskoj – stanje i perspektive. Zbornik radova studijskih dana u Đakovu*, 20. – 22. 10. 1994., Biskupski ordinarijat, Đakovo, 1995., 42.

⁵ Usp. K. KORAČEVIĆ, Čimbenici koji utječu na brojnost djece u obitelji, u: *Obitelj u hrvatskoj – stanje i perspektive. Zbornik radova studijskih dana u Đakovu*, 20. – 22. 10. 1994., Biskupski ordinarijat, Đakovo, 1995., 42-43.

⁶ Usp. K. KORAČEVIĆ, Čimbenici koji utječu na brojnost djece u obitelji, u: *Obitelj u hrvatskoj – stanje i perspektive. Zbornik radova studijskih dana u Đakovu*, 20. – 22. 10. 1994., Biskupski ordinarijat, Đakovo, 1995., 43-44.

Jedan od najčešće izučavanih čimbenika, koji potencijalno pridonosi smanjenju fertilitetne motivacije zbog povećanog individualnog žrtvovanja za dijete, jest zaposlenost žene izvan kuće. Taj čimbenik može biti izražen kao nesklad između majčinske i radne uloge, kao preopterećenost majke, kao usmjerenost majčinskih interesa, ciljeva i vrijednosti na nemajčinske sadržaje i aktivnosti.⁷ U ne tako davnim vremenima žena je bila prvenstveno kućanica, stalno prisutna čuvarica obiteljskog zajedništva. Industrijsko i moderno društvo donose sve masovnije premještanje žena u razne sfere privrednog života u kojima provode većinu radnog dana. S jedne je strane uzrok tomu ekonomska potreba za zaradom koja uz suprugovu omogućava postizanje razine životnog standarda svojstvenog društvenom okruženju u kojem se živi. Drugi sklop razloga porast je razine školske i profesionalne izobrazbe žena koje opravdano žele i svoje znanje unovčiti i potvrditi sebe u profesionalnom uspjehu. To je danas društvena činjenica koja znatno utječe na odluke supružnika hoće li, kada i koliko djece imati. Idealno bi bilo da otac zarađuje obiteljsku plaću kakvu zagovaraju papinske socijalne enciklike pa da majka ne mora raditi.⁸

Okvirni podaci da se u Hrvatskoj prosječno svaki sedmi, a u gradovima svaki treći, brak rastavlja ne mogu biti poticaj na odluku za brojnijim potomstvom. Bračne zajednice pokazuju se sve krhkije i manje otporne na izvana i iznutra uzrokovane krizne situacije.

⁷ Usp. M. ČUDINA-OBRADOVIĆ, J. OBRADOVIĆ, Želja za djecom i apstinencija od djece: odrednice, korelati i mogućnosti društvene intervencije, u: *Revija za socijalnu politiku* 6(1999.)3, 241-258.

⁸ Usp. K. KORAČEVIĆ, Čimbenici koji utječu na brojnost djece u obitelji, u: *Obitelj u hrvatskoj – stanje i perspektive. Zbornik radova studijskih dana u Đakovu*, 20. – 22. 10. 1994., Biskupski ordinarijat, Đakovo, 1995., 45.

Ako je toliko visok postotak razvoda, onda je logično pretpostaviti da je znatan postotak brakova s velikim stupnjem konfliktnosti između bračnih drugova, vrlo nestabilnih i klimavih zajednica koje se onda ipak održe na životu makar njihova kvaliteta bila niska. Supruzi, a posebno emotivno osjetljive žene, u situaciji nesigurnog i konfliktnog bračnog života teško se mogu odlučiti na još jedno dijete. Strah od razvoda i nesigurne budućnosti te nepovoljnih uvjeta za odgoj i rast djeteta paraliziraju želju za njime. U sličnoj psihološkoj situaciji nalaze se mladi s iskustvom razvoda braka vlastitih roditelja koji su neko vrijeme izgledali kao idealan par. I tu bi društvo moralo usmjeriti svu pažnju na uzroke nestabilnosti modernih brakova nastojeći ponajprije ozbiljno i dugotrajno pripremati buduće supružnike na iskušenje bračnog života, a zatim osigurati bolje savjetodavne i druge mehanizme pomoći obiteljima u kriznim razdobljima svoga života. Dok se to ozbiljnije barem ne pokuša, ne mogu se očekivati manje razorne posljedice nestabilnosti brakova vezane za broj djece u njima.⁹

Zaključak

Ako se osvrnemo na iznesene potencijalne razloge sve manjega broja djece u obiteljima, shvaćamo kako to nije samo *jednostavna* odluka supružnika, već niz faktora utječe na to što supružnici danas tako oblikuju svoje mišljenje. Kako se društvo promijenilo, tako se i način života promijenio te je danas sve usmjereniji individualnom životu, životu samca. Brak i obitelj danas se više ne promoviraju kao životne vrijednosti, već se o tome govori kao teretu i ograničenju.

⁹ Usp. K. KORAČEVIĆ, Čimbenici koji utječu na brojnost djece u obitelji, u: *Obitelj u hrvatskoj – stanje i perspektive. Zbornik radova studijskih dana u Đakovu*, 20. – 22. 10. 1994., Biskupski ordinarijat, Đakovo, 1995., 46.

Muškarac – stup obitelji ili stup srama

Gabrijela Bubalović, mag. theol.

O identitetu

Shvaćanje identiteta, napose danas, bilo bi dobro sagledati iz više aspekata, poput psihološkog, sociološkog, filozofskog i vjerskog, te u užem i u širem smislu. Pojam je identiteta vrlo važan jer upućuje na nešto važno, a posebno važnu ulogu ima u filozofskom pogledu.¹ Ljudski identitet razvija se cijeloga života, a počinje se formirati u najranijoj dobi. Izravan utjecaj na razvoj osobe i njezina identiteta imaju mnogi faktori, poput okruženja, sustava vrijednosti zajednica u kojima odrasta, mentalitet zajednice i slično tomu. Postojanje čovjeka ne može se promatrati uzevši ga kao izdvojenog individuuma, nego je čovjek bitno uronjen u odnos s drugom osobom, ali i odnos osobe sa zajednicom, te zajednice i druge zajednice. Svaki čovjek odgajan je u mnogim hijerarhijski uređenim zajednicama od kojih prvenstvo ima obitelj, no, osim toga, čovjek biva djelomično i odgajan i u svim ostalim zajednicama i cijelom vanjskom svijetu. Svjedoci smo vremena kada se na sve moguće načine udara u temeljnu jedinicu ljudskoga društva, na obitelj. Nastoje se degradirati gotovo sva kršćansko-moralna načela. U svojem predavanju dr. Mihály ističe

negativan utjecaj loših filmova u kojima se prikazuju rastave brakova, prevare, sukobi u obitelji i slično, na što se gleda kao nešto što je apsolutno normalno. Bitno je tu zauzeti apologetski stav i postati svjesniji svoje katoličke odgovornosti na upozoravanje o negativnostima i moralnim izopačenostima, te ukazivati na vjernički univerzalni poziv na svetost života.² Danas je na snazi svojevrsni poremećaj rodnog identiteta te se sve više ljudi izjašnjava kao da su zarobljeni u tijelu pogrešnoga spola, što se naslovljuje kao rodna disforija. Osim toga, napravimo korak unazad, današnji čovjek sve više teži k nekoj, recimo, slobodi zbog čega se i sam počeo gubiti. Čovjek smatra da, ako je potpuno slobodan, može se pitati: Što činiti? Što misliti? Shodno tomu smatra da je kadar uraditi sve (doslovno sve bez ikakvoga ograničenja) jer ima tu slobodu. Vratimo se nazad na filmove: dr. Singabo ukratko je analizirao film *Little girl* u kojemu se promiče rodna disforija, tj. u filmu dječak Saša želi postati djevojčica. Zaključno što se može shvatiti jest sama činjenica kako polazna točka društva više nije »mi«, nego »ja«. Danas je, nažalost, stvarnost takva da pojedinac ima pravo oče-

¹ Usp. M. NOVINA, A. GRGIĆ, Filozofski aspekti rasprava o identitetu, Sveučilište J. J. Strossmayera, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu, Đakovo, 25. studenoga 2022. [Predavanje].

² Usp. L. MIHÁLY, Odgovornost zajednice u formiranju spolnog identiteta – aspekti katoličko-moralno teološkog pristupa, Sveučilište J. J. Strossmayera, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu, Đakovo, 25. studenoga 2022. [Predavanje].

kivati od društva da ga prikazuje u/po identitetu koji je odlučio biti jer, nažalost, i sam zakon na to obvezuje. Dostojanstvo ljudske osobe odvojeno je od božanskog izvora i na snagu stupa neki novi oblik dualizma (ili više od toga?). Rodna disforija udar je na same temelje kršćanstva i protiv tih namećanja i izopačenosti ne smijemo stati boriti se.³ Kada je prisutna tolika pluralnost mišljenja, vrlo je zahtjevno definirati i pokušati donekle univerzalno reći nešto o identitetu čovjeka, napose muškarca.

Identitet muškarca

Na pitanje Što se može reći o suvremenom razumijevanju muškosti? valja poći od opore istine o čovjeku, te se prema psalmistu može zaključiti kako je stvoren malo manjim od Boga (usp. Ps 8, 5-6). S druge strane, psihologija, konkretnije Freud, smatra kako čovjek nije ni središte svemira, ali ni gospodar u vlastitoj kući – tu se misli na podsvijest. Za razvoj muškosti, prema njegovu mišljenju, važno je da dijete do pete

godine spozna da je različito od majke, te je muškost svojevrsni projekt koji se razvija cijeloga života. Muškarac bi, prema njegovu mišljenju, morao cijeloga života dokazivati svoju muškost, jer se u svakojakim situacijama muškarac dokazuje i tako svoju muškost ili dokazuje ili pak poništava.⁴ Identitet muškarca, reći će dr. Bošnjaković, jest dinamična stvarnost koja se gradi i osnažuje cijeloga života u raznim odnosima u koje muškarac stupa (s Bogom, obitelji, prijateljima, društvom, prirodom...)⁵ Muškarac bi trebao sam sebe definirati jer teško žena može reći što jest on; može reći samo kako ona shvaća muškarca. Žena, kada govori o muškarcu, može reći svoje želje kakav muškarac treba biti po njezinu mišljenju. Freud je smatrao da se muškarac mora dokazivati, no ipak u današnje je vrijeme muškarcima previše toga nametnuto,

³ Usp. O.-G. SINGBO, Rodna disforija kao izazov teološkoj antropologiji, Sveučilište J. J. Strossmayera, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu, Đakovo, 25. studenoga 2022. [Predavanje].

⁴ Usp. D. MIŠČIN, I. SKELAC, Ideja muškosti u mijenama kulturnih epoha zapadne civilizacije, Sveučilište J. J. Strossmayera, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu, Đakovo, 25. studenoga 2022. [Predavanje].

⁵ Usp. J. BOŠNJAKOVIĆ, Samodarivanje i sposobnost socijalnog rađanja i stvaranja muškarca koji su se odlučili za beženstvo, Sveučilište J. J. Strossmayera, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu, Đakovo, 25. studenoga 2022. [Predavanje].

previše se od muškaraca očekuje, a premalo im se daje. Očekivanja su da muškarci ne pokazuju emocije, da su snažni, da ne plaču i slično. Muškarcima se nerijetko nameće mišljenje i neke opće norme društvenih sfera, a odgovor na pitanje Što muškarac jest i kako se definirati? valjalo bi pronaći u Bibliji i da muškarci upoznavajući Krista i njegov odnos prema Crkvi, ali i ljudima općenito, upoznaju i sebe.

Kako je iščeznula uloga muškarca u društvu?

Živimo u vremenu u kojemu se gubi autoritet koji je imao otac, te se uranja u neki svojevrsni oblik bezvlađa koji rađa apatiju prema svemu što se u društvu događa. Don Mladen Parlov slobodno zaključuje kako je zapadno društvo, a napose europsko, u takvome stanju. Zapadno je suvremeno društvo post patrijarhalno i izgubljena je uloga oca koja se stoljećima oblikovala. Uloga oca nestala je zato što se današnjem čovjeku čini kako lik Boga Oca i sama vjera čovjeka ograničavaju u sazrijevanju i humanizaciji. Smatra se da čovjek ne može postići maksimum svojega potencijala ako ga neko »od gore« gleda i ograničava. Bilo bi poželjno da vjernici danas budu svjesni činjenice kako je upravo Bog Otac onaj koji nas je stvorio iz svoje ljubavi, te nam je također iz ljubavi dao zapovijedi koje nas pripremaju za nebesko kraljevstvo, a ovdje nas na zemlji čuvaju i štite od zla. Samo je Bog Otac onaj koji je kadar spasiti nas i odgajati. Proces kojim se degradira uloga oca započeo je koncem 19. stoljeća na koji su najviše utjecali: psihoanaliza (Freud), marksizam (Marx), nihilizam (Nietzsche) i feminizam.

Sigmund Freud smatrao je kako se bit svake religije nalazi u kultu svemogućeg oca koji je i sveprisutni, ali istovremeno se rađa osjećaj krivnje koji nastaje zbog Edipova kompleksa. Iz Edipova kompleksa rađa se i želja za ubojstvom oca, što dalje ima posljedicu osjećaj krivnje zbog koje se na koncu dolazi do diviniziranja oca. Takav stav sina prema ocu čini sina podložnim ocu. Freud je to primijenio na društvo i pojedinca, te se u takvom mentalitetu društva stvorila potreba za religijom i, prema njegovu mišljenju, religija je samo obmana u koju je čovječanstvo upalo.

Ludwig Feuerbach, kritizirajući religiju, smatrao je kako podrijetlo religije korijene ima u ljudskom frustrirajućem iskustvu zbog ograničenosti i nesavršenosti čovjeka, što je izrodilo željom za transcendentalnim bićem. Nadalje su Karl Marx i Friedrich Engels tvrdili kako Bog nije ništa drugo negoli proizvod ljudskih potreba i da sam čovjek Boga stvara na svoju sliku, a ne obrnuto, te da se religija razvila iz društvene i ekonomske zbilje. Prema njihovu mišljenju religija je društvena nadstruktura čije se podrijetlo nalazi u ekonomiji i usmjerena je k iluzornome Bogu. Marksisti će tvrditi da ne niječu Božju opstojnost i predstavljaju se kao humanisti.

Jedna od najvećih kritika uperenih protiv Boga dolazi od Friedricha Nietzschea za kojega je Bog doslovno mrtav. Za njega je Bog iluzorni produkt ljudskih ispraznih želja, a novost koja dolazi s njim gledanje je Boga kao neprijatelja kojega treba ubiti kako bi se oslobodilo čovjeka.

Posljednjih desetljeća aktualan je feminizam koji daje kritiku liku Boga Oca. Feministička teologija kritički je nastrojena

prema crkvenim poglavarima, ali i prema Bibliji u kojoj se govori o Bogu kao Ocu. Radikalniji feministi idu u krajnost čak da zahtijevaju uklanjanje lika Boga Oca.⁶

Sve te društvene i svjetovne misli dovele su zapadni svijet do promjene mentaliteta koji želi religiju i Boga Oca odbaciti kao nešto loše i ograničavajuće. Psihoanaliza pak tvrdi da lik oca uvelike pomaže djetetu da se postupno odvaja od majke kako bi steklo vlastitost i slobodu. Tradicionalna se podjela uloga muškarca i žene modificirala. Muškarac više nije onaj koji hrani i uzdržava obitelj jer i žena može biti vojnkinja, pilotkinja, bageristica, vozačica itd. To nerijetko dovodi do sukoba između muškarca i žene.⁷ Želeći doći do toga da nema muških i ženskih poslova i uloga u društvu i obitelji, gube se definicije što jest muškarac, a što jest žena. Kada se danas postavi pitanje transrodnim osobama Što je žena?, oni ostaju bez odgovora i bez definicije. Što je muškarac danas? Koja je njegova uloga? On sam više ne zna. Mlađe generacije žive u vrtlogu otvorene »Pandorine kutije« gdje se sve vrednote, sve prirodno određene stvari i uloge muškarca i žene izokreću i više se ne zna tko je po prirodi određen za što. Jasno je da su muško i žensko jednaki, stvoreni s jednakom ljubavlju, te trebaju imati jednaka prava, jednaku plaću za isti posao i sve slično tomu. Žena je ta koja je uzeta od Adamova rebra. Rebro se tu može shvatiti simbolično jer je muškarac tu da ženu čuva

u svojem krilu, a ona je ipak pored njega, njemu ravna, nije nikako iza njega, ni ispred njega, ni manja od njega. Tu se već jasno da zaključiti velika različitost u poslanjima i ulogama koje imaju muško i žensko. Žene danas žele izići iz toga krila. Otrgnuti se iz te zaštite i pokazati kako mogu sve same. Donekle je u redu da je žena u nekim stvarima samostalna, ali muškarac je taj koji treba biti njezina snaga i njezin oslonac jer Bog nije stvorio nju samu. Time što poneke žene žele dokazati svoju samostalnost i muškarac tu gubi svoje poslanje da štiti ženu, da bude glava kuće i više nije siguran koji mu je identitet. Muškarac se danas zbog svih promjena u društvenim ulogama ne snalazi, ne može djelovati prirodno i primoran je pokoravati se.

Muško – stup srama?

Već se u radu utvrdilo kako se malo toga može reći o tome što muškarac jest i što bi trebao biti u današnjim vremenima u kojima egzistira. Današnja su vremena takva da se, nažalost, spolno razlikovanje prikazuje kao nametnuta društvena konstrukcija gdje se na odabir spol gleda kao na forsiranu stvarnost, jer se neki žele izjašnjavati kao *nonbinary*. Takozvana rodna perspektiva i rodne ideologije smatraju kako nema razlika između muškarca i žene koje su urođene. Time idu suprotno od znanstvenih i medicinskih dokaza želeći ignorirati rezultate znanstvenih istraživanja u kojima je jasno kako se muško i žensko uvelike razlikuju u strukturi mozga, u psihološkoj strukturi i u hormonskome sustavu.⁸ Velika problematika koja je na snazi vidi se u transrodnim muškarcima, koji se sada

⁶ Usp. M. PARLOV, Očinstvo – poziv i poslanje, u: *Služba Božja: liturgijsko-pastoralna revija* 57(2017.)3, 381-397., ovdje 382-385.

⁷ Usp. M. VOLAREVIĆ, Novi feminizam i kulturalna promocija žene majke-radnice, u: *Obnovljeni život: časopis za filozofiju i religijske znanosti* 67(2012.)2, 223-236., ovdje 226.

⁸ G. KUBY, *Nova ideologija seksualnosti*, Split, 2010., 50-53.

izjašnjavaju kao žene te zbog drugačije fizičke konstitucije i snage pobjeđuju sve žene u svim sportovima. Ono što se može sa sigurnošću reći jest da postoje razlike između muškarca i žene koje nisu tek puki osjećaj na temelju kojega se određuje spol/rod. Osim toga ima pojedinih muškaraca koji ističu svoje emocije i ženstvenost, te se šminkaju, rade kao šminkeri, stilisti, oblače haljine i slično. Platon u djelu *Država* kaže sljedeće: »Očito je da se prevelika sloboda neće izroditi ni u što drugo nego u pravo ropstvo, i za pojedinca i za državu.« Uzevši konkretan primjer našminkanog muškarca u haljini koji je u svojoj slobodi odlučio nositi to i biti takav, on će jednostavno postati rob stvari, rob materijalnog, rob izgleda, robovat će sam sebi u sebi, ali bez sebe. Takav muškarac koji silno želi opravdati i osvjedočiti kako je slobodan u famoznom 21. stoljeću nositi haljinu robovat će samo materijalizmu i vanjštini. Danas društvo kao da namjerno želi potpasti u neku nekulturu potičući i promovirajući seksualne razvrate. »Što je seksualno ograničenje veće, to je razina kulture viša, a što je seksualno ograničenje manje, to je razina kulture niža. To pravilo nema nikakvih iznimaka.«⁹ Današnjica je većinom na niskoj kulturnoj razini zbog toga što je došlo do potpunog rasapa spolnog polariteta, došlo je i do svojevrsnog stapanja uloga i poslanja koje je imao muškarac i koje je imala žena. Muškarcu se još promoviraju sloboda, mogućnost odabira spolnog, rodnog identiteta i sve ostale stvari koje su ga dovele do stupa srama. Od muškarca koji je uvijek tijekom povijest bio glava obitelji, nositelj društva i štit obitelji danas se traži da bude na čudne

načine muževan, da se odijeva po nekim zadanim normama, da izgleda opasno, da je nabildan, da je bajker, da ima tetovaže, da ima bradu, da nema bradu, da je jak, da je slab, da je ženstven, a muževan... Tu je jedna zbrka stvari i muškarac tako ne zna što biti.¹⁰ Muškarci se nerijetko gube u tome što im je činiti, napose dok odrastaju, a nemaju prave uzore ni idole, a slabo ih tko usmjerava u moralnim i vjerskim načelima i sve se želi svesti na slobodu izbora. Tako poneki muškarci u svojoj slobodi vode živote koji su sve osim onoga što bi ih činilo istinskim muškarcima i istinskim stupovima obitelji i društva. Društvo je takvo da, osim što je bezbožno, i među vjernicima je nestalo straha Božjega. Knjiga Sirahova u prvoj glavi govori nam kako je strah Božji početak mudrosti, kako sladi srce (usp. Sir 1, 12 i 1, 14). Ako muškarac danas nema straha Božjeg, nema muškosti, nema vjere; izvana može biti privlačan, ali istinski je šupalj i prazan. Muškarac bez vjere i bez straha Božjega živi za sebe, za izgled, za materijalno, a svoju nutrinu ne njeguju. Pitanje koje se nameće jest: Kako onda muškarac može postati istinski stup društva i obitelji koji neće pucati i neće osjećati težinu problema na svojim leđima?

Recept za muškarce da ne postanu stup srama

Isusa koji je pravi Bog i pravi čovjek treba uzeti za primjer i uzor u svemu, pa tako i kada se javlja pitanje Kako biti muškarac? Krist otkriva čovjeka njemu samome, kako muškarcu, tako i ženi. Isus tu muškarcima treba biti pravi primjer kako se odnositi prema ženi. Sam je Isus još u ono doba

⁹ Usp. G. KUBY, *Svjetska seksualna revolucija*, Zagreb, 2013., 26.

¹⁰ Usp. F. HADJADJ, *Biti otac sa svetim Josipom*, Split, 2021., 68.

ukazivao na dostojanstvo koje čovjek ima misleći i na muško i na žensko. Muškarac treba prihvaćati ženu u njezinu potpunu dostojanstvu, biti prema njoj blag i pun poštovanja. Baš kao što se Isus zauzimao da štiti žene i mnoge je grešnice čuvao od marginaliziranja i štitio da se njihovo dostojanstvo ne naruši, tako se i muškarci trebaju odnositi prema ženama.¹¹ Tako je na temelju dokumenta pape Franje *Amoris laetitia* dr. Šota istaknuo da, kada se govori o očinstvu, dokument govori o današnjem društvu bez očeva. Očevi su tu odsutni na četiri razine: duhovnoj, emocionalnoj, tjelesnoj i razumskoj. Razlika između muškarca i oca jest što se muškarcem rađa, a ocem se postaje odgovornim preuzimanjem brige za dijete. Biti roditelj, biti otac, znači svoj život preinačiti u služenje. Otac je onaj koji ima autoritet koji stječe i gradi tijekom života. Otac bi trebao nastojati biti pun strpljivosti, milosrđa i praštanja. Crkva u pastoralnom djelovanju dužna je iskoristiti svaku priliku kako bi u susretu evangelizirala današnjeg čovjeka i tako ga privodila na ispravni put življenja katoličke vjere.¹² Mnogi se danas odlučuju ne imati dijete ili imati samo jedno, no ne uviđaju činjenicu da su »samo djeca sposobna izazvati u nama i jednostavnu radost što smo živi i veliku tjeskobu što moramo umrijeti.«¹³ Hadjadj tako naglašava kako za biti otac ne treba biti spreman kao da je to nekakvo natjecanje, biti otac ne znači tu i biti neki

stručnjak.¹⁴ Nikada žena koja je postala muško ne može znati kako je biti muško, a pogotovo ne kako je biti otac i muž, isto vrijedi i obratno. Najbolji primjer za biti muškarac i biti otac jest sveti Josip. Sveti Josip kojega se najčešće prikazuje s ljljanom u ruci i izuzetno blagim pogledom predstavlja uzor muževnosti. Kako je to ironično! Sveti Josip primjer je za muškost i očinstvo jer je sebe umanjivao, živio ponizno, pokorno i skromno, čuvajući svoju obitelj i boreći se za njih. Otac je taj koji sebe i svoju obitelj treba predati Bogu, jer biti roditelj dar je od Boga. Važno je ostati čisti muškarac koji će postati čisti otac kako bi i svoju djecu učio pravim vrednotama i čistoj ljubavi. Osim toga otac što više ima straha Božjeg, to je bolja osoba, vjernik, muž i otac. »Strah Božji nastaje iz pobožnosti, lomi čovjekov ego.«¹⁵ Muškarac se izgrađuje uz pomoć straha Božjeg, da sebe stavi u okove spram Krista i spram bračne ljubavi i vjernosti. Žena je dužna pokoravati se muškarcu, a on će rasti time što će ljubiti Krista iznad svega, ali i ljubiti svoju ženu i obitelj, što svoj ego stavlja po strani i pod svoju zaštitu stavlja ženu i obitelj. Dobar otac prvenstveno je krepostan i blag muž, reći će sveti Pavao:

»Muževi, ljubite svoje žene kao što je Krist ljubio Crkvu te sebe predao za nju da je posveti, očistivši je kupelji vode uz riječ te sebi predvede Crkvu slavnu, bez ljage i nabora ili čega takva, nego da bude sveta i bez mane. Tako treba da i muževi ljube svoje žene kao svoja tijela. Tko ljubi svoju ženu, sebe ljubi.« (Ef 5, 25-29).

¹¹ Usp. V. RELJAC, »Kršćanski feminizam« u nauku pape Ivana Pavla II., u: *Crkva u svijetu* 48(2013.)2, 169-188., ovdje 177-179.

¹² Usp. S. ŠOTA, Identitet muškarca u dokumentima i govorima pape Franje, Sveučilište J. J. Strossmayera, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu, Đakovo, 25. studenoga 2022. [Predavanje].

¹³ F. HADJADJ, *Biti otac sa svetim Josipom*, 11.

¹⁴ Usp. isto, 13.

¹⁵ Usp. I. RAGUŽ, *O strahu Božjem*, Đakovo, 2022., 17-18.

Žena, majka, kraljica

Dora Butumović, apsolventica

Uvod

Što današnjoj ženi može poručiti Marija? Kako joj ona može biti uzor u bilo čemu kad je živjela u toliko dalekom dobu i toliko drukčijem društvu? Česta su to pitanja o ženi za sva vremena koja uvijek iznova nadahnjuje. Zato će se ovom članku pokušati razjasniti kako Marija zaista može biti uzor ženi 21. stoljeća i to s pomoću opjevane kralice »žena, majka, kraljica«. Mariji sva tri atributa pristaju. No sva ta tri atributa i pristaju običnoj ženi. No običnoj ženi često su nametnute stvari koje ne idu uz te attribute. Marija je, stoga, primjer onoga kakva žena treba biti. Nju ne treba oponašati, nego se treba zagledati u njezin primjer.

Žena

Današnjim ženama nametnutu su nadrealni standardi od ljepote do života. Jedni je svode samo na objekt, pa ocjenjuju samo njezinu vanjštinu. Drugi opet zatomljuju njezinu ženstvenost i vide je kroz postignuće u životu. Pri tomu su parametri uspjeha različiti, ali najčešće se gledaju kroz karijerne uspjehe. Negdje se ženu gleda samo kao broj, da se poštuje norma zadana zakonom. Pitamo se: Što u toj suvremenoj slici žene može donijeti Marija? Može li ona biti model žene? Mnogi će reći ništa i da je ona zastarjela slika žene. Do prije pedesetak godina bilo je lako pisati o Mariji kao modelu

žene. Danas se o tome ne usuđuje ni govoriti. Uzroka je tomu više. Jedan je od njih što se smatra da govor o Mariji znači jačati podređenost žene muškarcu, da je ona model žene u patrijarhalnom društvu.¹ No Marija je puno više. Ali treba upozoriti da Mariju kao model žene ne treba gledati kao model koji treba kopirati, već kao dinamični model. Model je jer je znala prihvatiti i živjeti svoje stanje.²

Marija je simbol vječnog ženstva. I to u feminističkom smislu. Ona je potpuno slobodna. Do te mjere slobodna da ona u djevičanskom majčinstvu prikazuje kako žena bez pomoći muškarca može donijeti spasenje svijetu.³ Marija nije neko božansko biće, već prava žena koja je od vječnosti izabrana za majku Božjeg Sina. Ona je odgovorila Božjem pozivu najradikalnije, najintimnije, najspremnije što jedno stvarjenje može odgovoriti u svjetlu Duha Svetoga. Sloboda je temelj spasenja: za nas i za Mariju. Nije bila pasivno oruđe u Božjim rukama, nego je aktivno surađivala u djelu spasenja.⁴

¹ Usp. R. BRAJIČIĆ, Marija kao model žene, u: *Obnovljeni život* 45(1990)6, 512-517., ovdje 512.

² Usp. *isto*, 515.

³ Usp. *isto*, 514.

⁴ Usp. C. TOMIĆ, Poziv i dostojanstvo žene u Svetom pismu, u: *Crkva u svijetu* 8(1973)4, 300-306., ovdje 303.

Marija se spominje u događaju prvog Isusova čuda. Prva zapaža iznenađan nedostatak vina na svadbi i obraća se Isusu s namjerom da on nešto poduzme (Iv 2, 1-11). Unatoč kratkotrajnom odbijanju na koje je naišla, ona ostaje nepokolebiva i plod njezine intervencije njegovo je prvo čudo⁵. Ženama koje slijede Mariju kao uzor taj je događaj primjer brižnosti, ustrajnosti, nepokolebivosti. Ona ne staje na prvo ne.

Od trenutka začeća do Duhova bila je Marija uz Isusa u najvažnijim trenucima njegova djelovanja. Hrabro je ustrajala na svom putu. Biblijski izvještaji ne govore o njezinim osjećajima, ali nam govore da je ona tu. Tu da nam da primjer kako se ženstvenost može živjeti u svijetlu odgovora na Božji poziv. Pri tomu je ona zadržala sve osobine koje krasi ženu: hrabra je, odlučna, nepokolebljiva, odana, brižna, toliko nježna, a toliko snažna. Izdvojena su samo dva događaja koja donosi evanđelja, ali u svakom događaju koji evanđelja donose žena može sebi naći model. Model vjere, model ponašanja, model života. U vrijeme kad se preljub kažnjavao kamenovanjem, ostala je trudna mimo braka. Možda nam je baš zato pod križem ostavljena za majku.

Majka

Nikada se u povijesti nije toliko govorilo o djeci koliko se danas govori. Ženama-majkama opet nameće se koješta. Današnja majka živi u svijetu nadmetanja i natjecanja. Tu trku svaka gubi. U parku,

dok se djeca spuštaju niz tobogan, mogu se čuti priče o tome kad je koje dijete progovorilo, prohodalo... To nadmetanje koje se nameće ne staje, već se samo povećava. Koje dijete ima 5,0? Koje ide na više aktivnosti? Koje je osvojilo više medalja? Pojedini dječji rođendani izgledaju raskošnije od kraljevskog vjenčanja Kate i Williama. No to nije najgore što se ženi nameće. Najgore je kad se dogodi trenutak nepažnje pa se priča o tome kako je neka majka nemajka jer joj se dijete, na primjer, istrgnulo iz ruke i izgubilo u prepunom trgovačkom centru ili zato što je majka rekla da ne stigne sve. Najveći teret koji se današnjim majkama nameće jest u principu slika savršene majke koja može i stigne sve. A to je slika koju rijetko tko može zapravo slijediti i ona može dovesti do toga da jedna majka osuđuje samu sebe. Jedna se majka upravo u tim trenucima može poistovjetiti s Gospom. Ona je izgubila Isusa u Jeruzalemu. Upravo taj događaj donosi Lk 2, 41-52. Iz Jeruzalema se putovalo u karavani. Naprijed su bile žene i mala djeca, a iza veći dječaci i muškarci. U takvoj karavani lako je moguće da roditelj ne zna gdje mu je točno dijete. Moguće je da su Josip i Marija mislili da je dječak s drugim roditeljem. Kad su shvatili da nije s njima, prvo su ga tražili cijeli dan u karavani među ostalima, a onda po Jeruzalemu. I našli su ga u hramu, među učiteljima.⁶ Upravo nam taj događaj govori da se nepredviđene situacije mogu svima dogoditi. Ta Marija izgubila je Božjeg Sina. Zato današnja žena-majka koja se ugleda na Mariju u njoj ne mora tražiti primjer savršene majke. Ali može naći primjer maj-

⁵ Usp. I. DUGANĐIĆ, *Majka, žena, učenica*. Mjesto i uloga Isusove majke u Ivanovu evanđelju, u: *Bogoslov-ska smotra* 75(2005)1, 97-116., ovdje 97-98.

⁶ Usp. L. MORRIS, *Evanđelje po Luki, Komentar Evanđelja po Luki*, Daruvar, 1997, 93-95.

ke koja neprestance traži svoje dijete koje se izgubilo. Taj je model nada za sve majke koje traže djecu izgublenu na bilo koji način, od izgubljenosti u trgovačkom centru do izgubljenosti koja dovodi do zatvora, ovisnosti...

Nadalje, Marija je Majka Crkve. Riječima: »Ženo! Evo ti sina!« i »Evo ti Majke!« Isus proglašava Marijino duhovno majčinstvo nad vjernicima. Isus proglašava Marijino duhovno majčinstvo u odnosu na vjernike, a Ivan je svjedok tih Isusovih riječi te duhovni sin koji prihvaća Mariju kao majku i u njemu su zastupljeni svi kršćani i ljudi.⁷ Marija je tako postala majka svih nas. U tom događaju mogu utjehu pronaći sve one žene čije srce žudi za majčinstvom koje ne mogu ostvariti u biološkom smislu. Kao što je Marija postala majkom svih nas, tako se i majčinstvo može ostvariti brigom za one koji majku nemaju.

Kraljica

Dana 22. kolovoza Crkva slavi blagdan Blažene Djevice Marije Kraljice. Taj blagdan proizlazi iz blagdana Krista Kralja. Ako je Isus kralj, njegova Majka mora biti kraljica. Također Crkva je uvijek vjerovala da je Marija na nebo uznesena te da je okrunjena za kraljicu neba i zemlje.⁸ S obzirom na to da nam je Mariju Krist ostavio kao majku svih nas, ako je ona kraljica, i žene su kraljice. U slijeđenju Marije kao modela taj je dio često zanemaren. A upravo se na nje-

mu može graditi cijelo dostojanstvo žene. Kraljicu se tretira posebno. Kraljica sama sebe tretira posebno. Ako se žena ugleda na Mariju – Kraljicu, ona može izgraditi vlastito samopoštovanje. Žena ne mora nositi tijaru i ljudi oko nje ne moraju joj se pokloniti kad joj prilaze. No žena koja sebe tretira kao kraljicu zna svoju vrijednost i ne dopušta da je ljudi oko nje tretiraju samo kao objekt. Ono na što mora paziti svakako je da ta kraljevska dimenzija u njoj ne ode u taštinu i uzvisivanje sebe pred drugima. No žena čiji je uzor Marija, vjerojatno, neće postati tašta. Marija to nije bila. Ona je bila ponizna i iz te poniznosti razvio se najljepši odnos na svijetu.

Zaključak

U članku je prikazana Marija kao model žene. Mariju je Bog izabrao da bude Kristova majka, ali i naša i takva nam je ostala vjeran i svezremenski uzor življenja i djelovanja. Ona, obična žena iz Galileje, postala je majka cijelog svijeta i tako ostala upisana zlatnim slovima u povijest čovječanstva. Ona je žena – po svojoj biološkoj danosti, majka jer je rodila svoga sina i jer je postala duhovna majka cijelog čovječanstva i kraljica jer joj je sin kralj. U članku su prikazani neki svetopisamski događaji koji nam mogu pokazati kako treba izgledati model djelovanja ako slijedimo Mariju. Od prihvaćanja poziva, do vjernog ustrajanja u tom pozivu. Marija nije zastarjeli model onog doba, već vječan primjer ženstvenosti. Ona nije objektivizirana, nije samo stvar, nije puki broj ili postotak. Ona je žena koja je hrabra, odlučna, ustrajna, brižna. Vidi detalje, brižno čuva i prebire uspomene. Zbog svih tih karakteristika može biti uzor današnjim ženama.

⁷ Usp. I. DUGANĐIĆ, Majka, žena, učenica. Mjesto i uloga Isusove majke u Ivanovu evanđelju, u: *Bogoslov-ska smotra* 75(2005)1, 97-116., ovdje 100.

⁸ Usp. S. ČOVO, Marijini blagdani II, u: *Služba Božja, liturgijsko-pastoralna revija* 16(1976)2, 141-150., ovdje 146.

Pobačaj iz katoličke perspektive

Luka Stanić, III. godina

Uvod

Danas kada u svijetu vlada relativnost u svim sferama života, i u kršćanstvu postoje osobe koje bi se nazvale relativnim kršćanima. One prihvaćaju u kršćanstvu samo ono što njima odgovara, te dovode u pitanje vjerske istine, zapovijedi, kršćanski moral i sl. Zbog tih istih razloga cilj ovog rada ukazati je na grešnost pobačaja za koji se zalažu danas mnogi pozivajući se na ljudska prava, feminizam i sl. Također, iz ovog rada moći će se upoznati поближе sam pobačaj, temeljna pitanja vezana za njega, te (ne)moralnost tog čina. Kako to da jedan katolik drugome živome biću želi smrt, te ne vidi problem u tome? Cilj je osvijestiti katolike o njihovu uzvišenom pozivu da izvršavaju Božje zapovijedi, te pokazati što nam to Bog Svetim pismom i drugim načinima govori o pobačaju.

1. Što je pobačaj?

Ono što označava pobačaj jest odstranjenje ploda iz majčine utrobe kirurškim zahvatom i time se događa prekid trudnoće.¹ Danas se za već definirano najčešće upotrebljava već navedeni pojam pobačaj i svi znaju što predstavlja. Ipak, na taj način pokušalo se iskorijeniti riječ čedomorstvo da bi se umanjio naglasak na ubojstvo iako to nije ništa drugo nego li prekidanje života

djeteta čiji je razvoj već započeo. Tako danas postoje jedni koji se zalažu za pobačaj i drugi koji su protiv pobačaja. Danas se želi uzeti pravo na život tog djeteta, a pravo na život temeljno je ljudsko pravo, te se tim činom krši. Kako to da dijete nema pravo glasa? Ono je došlo u utrobu ne svojom voljom, nego Božjom voljom. Kako to da ga sada nitko ne želi? Bi li pobornici pobačaja sebi željeli bol i smrt, usisavanje cijeloga bića ili usmrćivanje kliještima? Kada bi mogli čuti krik djece u utrobi, pitanje je koliko bi ih se i dalje odlučilo za pobačaj. Nažalost, danas je mnogo kršćana na papiru koji se nazivaju kršćanima, a zalažu se za smrt; tu je očito da jedno s drugim nije povezano. Jasno je komu pripadaju osobe koje se zalažu za smrt; pripadaju ili se tim činom predaju kralju laži koji je ljude i doveo do smrti. Nemojmo dopustiti da i nas zavera, te da nas nagovori na grijeh.

2. Katolički pogled na pobačaj

Katolička Crkva protivi se pobačaju zato što u njezinim očima začecje, trudnoća i rođenje nisu privatna pitanja, već stvari temeljne za cijelu ljudsku zajednicu. Čitava biblijska antropologija, a posebno ona u Starom zavjetu, svoje uporište ima u tvrdnji da je čovjek Božja slika (usp. Post 1, 26). Božju sliku treba prepoznavati u svakom čovjeku, te upoznati i priznati njegovo dostojanstvo. Čovjek je vrhunac Božjeg stvaranja, kruna svih stvorenja – nakon što

¹ Usp. T. MATULIĆ, *Pobačaj – drama savjesti*, Zagreb, 1997., 9.

je stvorio čovjeka, vidje Bog da to bijaše veoma dobro (usp. Post 1, 28).

Sveto pismo uči nas da smo stvoreni iz Božje ljubavi i djelo smo Božjih ruku, dakle svako dijete Božji je dar, na što nam ukazuje i prorok Izaija: »Pa ipak, naš si otac, o Jahve: mi smo glina, a ti si naš lončar – svi smo mi djelo ruku tvojih« (Iz 64, 7). Također Otac nam se objavljuje kao naš Stvoritelj, osim toga on nas i poznaje, što znači da nam je blizak, te tako čitamo: »Prije nego što te oblikovah u majčinoj utrobi, ja te znadoh« (Jr 1, 5). Iz tog navoda zaključuje se da smo stvoreni čudesno, da, prije nego što smo stvoreni, Bog nas je poznavao, te je time jasno da život počinje od samog začeća, jer kako bi se nešto živo moglo razviti iz nečega neživoga; dakle od samoga trenutka oplodnje počinjemo se razvijati, te to označava da smo živi – od samoga začeća čovjek je živo biće. Pobačajem se u utrobi ubija život, a ne fetus; ubija se živo biće – bio on na početku ili na kraju trudnoće. Kod proroka Izaije Bog nam se objavljuje kao Stvoritelj svega: »Ovako govori Jahve, otkupitelj tvoj i tvorac tvoj od utrobe: 'Ja sam Jahve koji sam sve stvorio, koji sam nebesa sam razapeo i učvrstio zemlju bez pomoći ičije'« (Iz 44, 24). Dakle, Bog nas stvara, On je naš Otac, ako nas je stvorio Bog, to znači da smo ljubljani i da smo s razlogom tu na Zemlji. Zbog toga treba klicati i zahvaljivati Bogu, priznati njegova djela kao što to čini psalmist:

»Jer ti si moje stvorio bubrege, satkao me u krilu majčinu. Hvala ti što sam stvoren tako čudesno, što su djela tvoja predivna. Dušu moju do dna si poznavao, kosti moje ne bjehu ti sakrite dok nastajah u tajnosti, otkan u dubini zemlje« (Ps 139, 13-16).

Božja smo djeca i Bog je stvoritelj svega predivnim djelima. On je taj koji daje i daruje život, te time i jedini koji ima pravo uzeti život. Tako nam zbog toga KKC govori da roditelji nisu vlasnici djeteta, nego djeca samo dolaze kroz njih i dijete treba biti poštovano kao osoba od trenutka svog začeća (usp. KKC, 2378.). Time se roditeljima stavlja odgovornost za darovano dijete. Čovjekovo je dostojanstvo dar, plod i izraz Božje ljubavi koje nitko nema pravo oduzeti, a to također potvrđuje: »nitko, ni u ikakvim okolnostima, ne može prisvojiti pravo izravnog uništenja nedužnog ljudskog bića« (KKC, 2258.).

Majka Terezija naglašava da ni jedno dijete ne bi trebalo biti ubijeno jer je svako dijete dar Boga Stvoritelja. Pri pobačaju umire dijete koje se trebalo roditi, ali i majka gubi snagu svoga postojanja, te neće više nikada biti ista. Na taj način pobačaj ubija i majku i dijete. Nema veće prijetnje čovječanstvu od pobačaja, te tako Majka Terezija poziva sve roditelje, ako žele ubiti svoje dijete, da to ne čine. Umjesto toga neka ga daju njoj, a ona će mu zasigurno pronaći obitelj koja će ga posvojiti, te odgajati u ljubavi.² Ako je Bog namijenio život djetetu, tko smo mi da se protivimo Božjem planu? Svako dijete zasigurno ima svoje mjesto u ovome svijetu. Iako sv. Terezija nije živa danas, nudi rješenje koje je zasigurno bolje od ubojstva, a to je da se to dijete da na posvajanje, ako ga već biološki roditelj ne želi, zasigurno postoji obitelj koja bi mu rado pružila topli dom. Pojedini se pitaju: Postoje li okolnosti u kojima je čak i prema katoličanstvu

² Usp. A. GOLUB, *Odgajimo čovjeka: bioetički priručnik za razvitak i zaštitu ljudskog života i zdravlja*, Slavonski Brod, 1990., 56.

dozvoljen pobačaj? O tome se govori u idućem dijelu.

2.1. POSTOJE LI IZNIMKE?

Postoje slučajevi u kojima je pobačaj jedini način da se spasi barem jedan život. U tom kontekstu govori se o terapijskom i eugeničkom pobačaju. O terapijskom pobačaju govori se kada je ugroženo zdravlje ili život majke ili djeteta, te se terapijskom pobačaju pristupa kako bi se spasio majčin život. Prema katoličanstvu, iako se ne ide prvenstveno da se ubije dijete, nego da se sačuva majčin život, nije dozvoljeno ubiti jedan život da bi se drugi spasio, nije dozvoljeno činiti zlo da bi se postiglo dobro, te je terapijski pobačaj grešan čin. Eugenički pobačaj izvršava se kako bi se izbjeglo rođenje »deformiranog« djeteta. Unatoč tomu dijete ostaje ljudsko biće koje zahtijeva potpuno poštovanje i zaštitu kao i svako drugo dijete.³ Ubojstvo je takvog djeteta sramotno jer se ljudski život mjeri prema fizičkom blagostanju i tim argumentom zalaže se za pobačaj pa je to za svaku osudu.⁴ Ti su argumenti izbjegavanja rođenja suprotni s katoličkim naukom. Katekizam (usp. 2269.) podsjeća na petu Božju zapovijed koja zabranjuje svaki čin koji uzrokuje smrt, pa čak i ako je taj uzrok neizravan, tj. ako nije prva namjera ubojstvo. Time se ne izuzima od teškoga grijeha ako se čini nešto što uzrokuje smrt, bez odgovarajućih razloga, a fizički nedostatak definitivno nije odgovarajući razlog za ubojstvo i zato snose određeni teret svi koji su povezani s tim činom. Budući da s ljudskim zametkom od samog začeca treba postupati kao s

osobom, zametak u svojoj cjelovitosti, koliko je moguće, mora biti šticećen, liječen i njegovan, kao i svako drugo ljudsko biće. Zakonik kanonskog prava govori da svi povezani s izvršavanjem pobačaja upadaju »u izopćenje unaprijed izrečeno« (usp. kan. 1398.). Ako netko pokuša, ali ne izvrši pobačaj, ne podliježe kazni. Ipak, ako je nastala neka šteta (sablazan, pogibelj i sl.), počinitelj podliježe kazni, ali blažoj nego kada dođe do dovršenog djela (usp. kan. 1328.). Za izopćenje moraju biti ispunjeni sljedeći uvjeti: »1. mora se raditi o izravnom pobačaju, to jest svjesno željenom i, dosljedno tome, izravnom, izvršenim sredstvom koje je »po sebi« sposobno da ga proizvede. Takvo sredstvo nije: a) spontani pobačaj – naravni događaj do kojega dolazi zbog različitih uzroka; b) neizravni pobačaj – koji nije zamišljen kao cilj, ali slijedi kao sekundarni i slučajni učinak iz čina i okolnosti učinjenih radi nekoga drugog cilja i prijeke potrebe, temeljem načela čina s dvostrukim učinkom (npr. da se spasi život majke); 2. mora se raditi o kažnjivom djelovanju za koje je netko umnogome odgovoran zbog zlonamjernosti (usp. kan. 1321, § 1). Dosljedno tome, neka izuzimajuća okolnost (usp. kan. 1323) umanjuje tešku odgovornost i time izuzima od svake kazne. Ublažavajuća okolnost ne izuzima od kazne, ali je nužno ublažuje ili zamjenjuje (usp. kan. 1324, § 1) te time isključuje mogućnost kazne unaprijed izrečene (usp. kan. 1324, § 3), premda, naravno, ne isključuje grijeh. (...) Papa Franjo i dalje naglašuje da je pobačaj teški grijeh, ali i da ne postoji grijeh koji Bog ne može oprostiti.«⁵ Dakle, posto-

³ Usp. T. MATULIĆ, *Pobačaj – drama savjesti*, 196-204.

⁴ Usp. IVAN PAVAO II., *Evangelje života*, Zagreb, 2003., 114.

⁵ Z. ILIĆ, Pobačaj i kazna izopćenja, u: *Služba Božja: liturgijsko-pastoralna revija* 57(2017.)2, 254-260., ovdje 257-259.

je iznimke koje oslobađaju od izopćenja i teške odgovornosti, ali i dalje je grijeh koji treba ispovjediti i izvršiti pokoru. Pitanje koje se najčešće postavlja jest: »kad ljudski život počinje i kad ga s time u vezi treba štititi.«⁶ Zato će se u sljedećem dijelu pokazati što znanost kaže o tome te kakvi su pojedini pravni pogledi na pobačaj.

3. Znanstveni i pravni pogled na pobačaj

Što se tiče znanstvenog, tj. medicinskog, pogleda na pobačaj, dokazano je da začetak osobe, tj. početak njezina života počinje začecem. »S medicinsko-filozofskog stajališta u međuvremenu je potvrđena spoznaja da čovjek počinje egzistirati samim činom spajanja jajašca i sjemene stanice, odnosno njihovih kromosoma. A to onda znači da se pobačajem uništava ranočovječji, osobni život.«⁷ Dakle, medicina se danas slaže s katoličkim pogledom na početak života i zločinom pobačaja, te znanstveno potvrđuje katolički stav o početku života. Time se dolazi do odgovora na pitanje koje je postavljeno na kraju prethodnog poglavlja, a to je pitanje: Od kada treba štititi ljudski život? Ljudski život počinje samim začecem i treba ga samim time i štititi od samog začeca. Osim toga i pravno je donesen zaključak o početku ljudskog života, te je zaključeno sljedeće: »Tako je Sud pravde Europske unije u Luxembourg u točki 35. presude C-34/10 Oliver Brüstle v. Greenpeace⁸ od 18. listopada 2011. istaknuo: »Svako ljudsko jajašce mora se, čim je oplodeno,

smatrati 'ljudskim zametkom', u smislu i za potrebe primjene članka 6. stavka 2. točke c Direktive 98/44/EV od 6. srpnja 1998. koja određuje da se ne mogu patentirati izumi koji se tiču uporabe ljudskih zametaka za industrijske i komercijalne svrhe jer bi njihovo komercijalno iskorištavanje bilo protivno javnom poretku ili moralu, budući da je oplodnja ono čime počinje proces razvoja ljudskoga bića.« Tako je i u suvremenoj pravnoj znanosti i judikaturi prvi put eksplicitno gledište da ljudski život počinje u trenutku oplodnje jajne stanice (jajašca, oocita) spermijem, dakle u trenutku začeca.«⁸ Iz navedenoga vidimo da se znanstveno, ali i pravno, na nekim razinama ne može opovrgnuti katolički stav o početku ljudskog života, te da nisu suprotni. Osim toga velike su posljedice pobačaja, ne samo za dijete nego i za majku, o čemu će se govoriti u idućem dijelu.

4. Posljedice pobačaja

Istraživanjima psihologinja dr. Simon došla je do rezultata da nakon pobačaja 80 % žena boluje od određenih posljedica, 60 % njih osjeća kajanje i krivnju, a približno toliko osjeća se napeto i nervozno. Skoro polovica ispitanika promijenila bi svoju odluku da mogu vratiti vrijeme. U čak 40 % slučajeva došlo je do rastave braka nakon pobačaja, a isto toliko misli da su nakon njega depresivne i razdražljive. Njih 30 % krivi druge zbog izvršenog čina i isto toliko njih osjeća strah kojemu ne zna uzrok, a približno toliko njih jako često plače, a osim toga tu su i fizičke posljedice od kojih je najgora posljedica karcinom.⁹ Ako se

⁶ D. HRABAR, Pravo na pobačaj – pravne i nepravne dvojbe, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 65(2015.)6, 791-831., ovdje 795.

⁷ Usp. L. ANDREAS, *Pitanja moralne teologije danas*, Osijek, 1999., 22.

⁸ D. HRABAR, Pravo na pobačaj – pravne i nepravne dvojbe, 815-816.

⁹ Usp. A GOLUB, *Odgovimo čovjeka*, 54.

netko pita: Kako riješiti toliko problema?, Andreas Laun daje nam neka moguća rješenja. Ne treba tražiti pomoć liječnika ili psihologa, nego se pomiriti s Bogom. Tim se činom s njim iskvario odnos i od njega treba tražiti oprost. Bog nam preko Isusa Krista daje taj veliki dar, a to je sakrament pomirenja, te nema nijedna pomoć koja bi bila bolja od ispovijedi. Ona je nezamjenjiva.¹⁰ Možda nam netko može pomoći u maloj mjeri, ali potpuni mir daje samo Krist, samo Bog, te ga zato treba moliti za oprost, a tomu nas uči i samo Sveto pismo: »Smiluj mi se, Bože, po milosrđu svojem; po velikom milosrđu svojem uništi grijeh

moje! Posve me operi od zlodjela mojih, od grijeha mojega očisti me! Jer ja znam zločin svoj, krivnja moja vazda mi je pred očima!« (Ps 51, 1). Stoga dobro je biti svjestan učinjenog, ali i nastaviti živjeti u poniznosti spoznaje Božjeg milosrđa. Potrudimo se da pobjegnemo iz očaja i u Bogu pronadimo mir, u izvršavanju njegovih zapovijedi. Svi- ma onima koji se zalažu »za izbor« i koji smatraju da to nije dijete, donosi se prikaz koji definitivno potiče da se još jednom razmisli o tom stavu te o posljedicama koje nosi čedomorstvo.

4.1. ABORTIVNA SREDSTVA

O opasnosti kontracepcijskih sredstava, a osobito *antibaby* pilula i spirala, govori nam sestra Anđela Golub. Danas se sigur-

¹⁰ Usp. L. ANDREAS, *Pitanja moralne teologije danas*, 132.

no zna da su ta i slična sredstva abortivna i štetna, nazivaju se zaštitom, a zapravo se tim pilulama ne sprječava začeće, nego se ubijaju tek začeta djeca. Sredstva mijenjaju sluznicu maternice, dijete se ne može nastaniti u maternici, te umire od gladi. Radi se o ranom pobačaju koji majka najčešće ni ne primijeti. Kontracepcijska sredstva nemaju stopostotnu učinkovitost pa su, ako dođe do trudnoće, te trudnoće opasne za majku i dijete. Osim toga korištenjem pilula četiri godine povećava se rizik raka dojke 40 %, a korištenjem pilula osam godina rizik raka dojke iznosi 70 %.¹¹ Puno više štete i opasnosti krije se iza današnjih modernih i, nažalost, mnogo konzumiranih kontracepcijskih sredstava. Zasiurno to nosi odgovornost, te bi trebalo promisliti o njihovom korištenju. Takva su sredstva o kojima ovise život i zdravlje nemoralna, neodgovorna, a u katoličanstvu su i grešan čin. Da bi se izbjegli grijeh i nemoralnost, Katolička Crkva preporučuje supružnicima dopuštene metode planiranja obitelji (Ogino-Knausova, Billingsova itd.).¹²

Zaključak

Pobačaj je višestruko zlo promatrano s osobnog i vjerskog stajališta iako je ponekad teško govoriti o tim temama. Ljudski zakoni nisu savršeni, ali božanski jesu, te se mi kao Božja djeca trebamo podvrgavati Božjim zapovijedima koje nas približavaju vječnom životu, a cilj je svakog života spasenje. Božji su zakoni tu radi nas i oni su jedini putokazi za ispravan, sretan život, a ne život po vlastitim mjerilima moralnosti. Ako se nazivamo kršćanima, kršćanski

nauk trebamo prihvatiti i po njemu trebamo živjeti. Imamo smjernice i nauk, ali današnji je problem što brojni kršćani uopće ne poznaje nauk koji treba slijediti, te je nemoguće slijediti nauk ako ga ne poznamo. Cilj ovog rada jest bio približiti zločin koji se svakodnevno događa i osvijestiti čitatelja o kakvom se zlu radi, o zlu o kojem mediji ne pričaju kao o zločinu. Mediji nam donose užasne zločine iz raznih dijelova svijeta, ali se ne priča o zločinu koji se svakodnevno događa oko nas. Taj zločin želi se prikazati kao pravo žene ili pak nešto normalno. To nas dovodi do zaključka da smo postali svijet bez ljubavi, da smo ispunjeni sebičnošću i postali smo svijet u kojem nema mjesta za drugoga. Ako ne vjerujemo u Boga, tu je zdrava logika, zdrav razum koji trebamo uključiti i zapitati se: Kako nešto nenormalno poput ubojstva možemo napraviti normalnim? Pobačaj je zločin koji se događa širom svijeta. To je grijeh i kada postanemo toga svjesni, trebamo osvijestiti i druge o njemu. Pobačaj je jedno od pitanja koja se tiču najosnovnijih ljudskih prava. Naša je majka mogla pobaciti, ali onda danas ne bi bilo nas tu gdje jesmo. Možda, kad sebe stavimo u tu situaciju, tada shvatimo. Uključimo suosjećanje i empatiju prema nevinim bićima. Gradimo kršćanski svijet, a to je svijet ljubavi, mira i sl., a to ćemo postići samo ako otkrijemo Istinu i nju budemo slijedili. Cilj je ovog rada objektivno prikazati nauk Crkve o grešnosti pobačaja, pri čemu je važno naglasiti da cilj nipošto nije osuditi osobu koja je počinila takav čin ili sudionike tog čina. Na nama nije da sudimo bilo komu, ali je cilj osuda samog čina koji je po sebi grešan, te objektivnan prikaz svetosti života, a ne lažno predstavljanje pobačaja, što se danas često čini.

¹¹ Usp. A. GOLUB, *Odgovimo čovjeka: bioetički priručnik za razvitak i zaštitu ljudskog života i zdravlja*, 49.

¹² Detaljnije o tome na: <https://hrcak.srce.hr/file/95378>.

Depresija – bolest modernog doba

*Prije nego što posumnjate da ste depresivni,
provjerite niste li možda okruženi idiotima!*

Sigmund Freud

Valentina Martinuš, mag. theol.

Što je depresija?

Riječ »depresija« podrijetlom je iz latinskog jezika; lat. *depressio* ('spuštanje, opadanje, snižavanje'), dolazi od *deprimere*, što znači 'potisnuti, pritisnuti, udubiti ili potlačiti'¹. Depresija se može nazvati bolešću osjećaja, a jednom riječju možemo je opisati kao *potištenost*. Općenito stanje smanjene psihofizičke aktivnosti, u kojem prevladavaju tuga, bezvoljnost i obeshrabrenost te otežano i usporeno mišljenje, nazivamo depresija. U psihijatriji naziv depresija označava niz afektivnih poremećaja za koje su karakteristična intenzivna čuvstva tuge, bespomoćnosti te bezrazložan osjećaj krivnje i/ili povremena sklonost samoubojstvu. Etiološka podjela depresije razlikuje *endogenu* depresiju, koja nastaje bez poznatog uzroka, a tumači se fiziološkim promjenama, te *egzogenu* ili reaktivnu depresiju, koja nastaje povodom nekog događaja (npr. smrti u obitelji, otkaza na poslu, prekida veze s partnerom...). Depresija je poremećaj u raspoloženju čija su obilježja različiti stupnjevi tuge, razočarenja, osamljenosti, beznađa, sumnje u samoga sebe i krivnje. Ti osjećaji mogu biti vrlo intenzivni i mogu

trajati duže. Svakodnevne aktivnosti mogu postati otežane, ali se pojedinac još uvijek može nositi s njima. Ipak, na toj razini osjećaji bespomoćnosti mogu postati tako intenzivni da se samoubojstvo može činiti kao jedino rješenje².

Karakteristike ponašanja depresivnih osoba

Depresija djeluje na zdravlje osobe, na njezine međusobne odnose, rad, svakodnevno funkcioniranje, energiju i sposobnost da uživa u životu. Gotovo 80 % bolesnika ima smetnje u spavanju, osobito teškoće pri snivanju i ranojutarnjem buđenju, te im se događa da se uzastopno više puta bude noću i ne mogu zaspati. Pojedinci koji se bude u ranim jutarnjim satima naginju najtežem kliničkom obliku depresije. Depresivni bolesnik može imati ukočeno držanje, bez spontanih pokreta, pogleda u stranu ili prema dolje. Psihomotorika usporenosti manifestira se kao usporeno mišljenje i govor koji zbog gubitka intonacije djeluje monotono; kretnje su također usporene, a rečenice su kratke i oskudne. »U vrlo teškim slučajevima depresije pacijenti

¹ <https://www.plivazdravlje.hr/tekst/clanak/16187/Stoje-depresija.html> (24. 3. 2023.).

² Usp. S. KLJAJIĆ, Depresija, u: B. PETZ (ur.), *Psihološki rječnik*, Zagreb, 1992., 62.

mogu razviti psihotične simptome, kao što su halucinacije i sumanutost«. Sumanutost možemo definirati kao pogrešno vjerovanje koje nema svoju potvrdu u stvarnosti, lažno uvjerenje, zabluda nastala na nerealnoj osnovi. Halucinacije mogu biti i slušne halucinacije imperativnog karaktera; bolesnici čuju glasove koji im govore da se ubiju³. I najuspješniji ljudi imaju razdoblja depresije kad svijet oko njih tamni i kad sami sebe vide u mračnim bojama. Za čovjeka koji proživljava depresiju budućnost se pretvara u crni, neprobojni zid, a prošlost u niz tamnih zbivanja koja bolesnika opterećuju osjećajem krivnje. Nedostaje normalna životna energija, a vrlo teško donose se odluke, najjednostavnije stvari postaju nerazrješivi problemi. Taj pad životne dinamike pojavljuje se u psihičkom i fizičkom stanju čovjeka. Proces je mišljenja otežan, rasuđivanje je slabo. Glavna se misao koncentrirala na jednu temu, a to je besmislenost vlastitog života, krivica i bespomoćnost. U takvom se stanju smrt čini jedinim izlazom. Bolesniku se u načelu ništa ne da, obuzima ga sve veća apatija. U životu ga više ništa ne očekuje, više ništa neće postići, život je za njega na neki način dovršen⁴. Oni koji se ne žele ubiti vide život kao iščekivanje smrti jedinim izvorom smisla života. Oni preživljavaju u nadi da će uskoro umrijeti.

Vrste depresije

- a) *Distimija* je više prisutan poremećaj u naše vrijeme, pripada skupini poremećaja raspoloženja i to je blaži, početni oblik depresije koji neprimjetno započinje u kasnom djetinjstvu i adolescenciji, ali se može pojaviti i kasnije te je tri puta češći kod žena nego kod muškaraca. Ljudi s distimijom obično su nervozni, samokritični, preokupirani događajima iz prošlosti, razočaranjima ili osobnim neuspjesima.
- b) *Maskirana depresija* danas je također veoma raširena, a izražava se tjelesnim i vegetativnim simptomima bolesti. Takvi bolesnici nisu uopće svjesni svog prikrivenog raspoloženja, no njihovo svakodnevno ponašanje odaje depresivno raspoloženje. Oni ne ostvaruju svoje planove iako imaju za njih sposobnosti, gube volju za životom i svoje raspoloženje projiciraju na druge te ih okrivljuju za svoje muke i nevolje.
- c) *Bipolarni poremećaj ili manična depresija* karakterizirana je čestim i naglim promjenama raspoloženja koja idu od jednog do drugog ekstrema; od intenzivne i jake depresije i očajanja do maničnog raspoloženja euforije za koju ne postoji stvaran razlog. Kod pacijenata se obično izmjenjuju periodi depresije i manije, no moguće su i samo manične epizode.
- d) *Postporođajna depresija* javlja se u prvih 12 mjeseci nakon porođaja i to najčešće prvih nekoliko tjedana ili mjeseci. Taj oblik može varirati od blage do intenzivne depresije koja traje duže.
- e) *Sezonska depresija* (sezonski afektivni poremećaj) javlja se obično u isto doba godine, najčešće u zimskom periodu kada dolazi do osjećaja mučne iscrpljenosti, povećane potrebe za hranom i to najčešće slatkijima, stalne pospanosti i

³ Usp. isto.

⁴ Usp. P. GORALCZYK, Očaj, strah, depresija... bolest ili grijesi?, u: *Svesci communio*, br. 94, Zagreb, 1998., 34-35.

želje za spavanjem, nedostatkom volje i motivacije, te se javlja osjećaj tuge bez konkretnog razloga.

- f) *Funkcionalna depresija* prepoznaje se kod ljudi koji žive sa stalnim osjećanjem tuge, ali ne gube sposobnost da uspješno obavljaju aktivnosti zaposlenog, roditelja, prijatelja ili drugih uloga. Izvana su radosni, a u sebi nose tugu i žalost.⁵

Duhovnost, vjera i depresija

Duhovni život i depresija mogu biti više-struko povezani. S jedne strane, autentičan duhovni život pomaže nadvladavanju i liječenju depresija, a, s druge strane, neke patološke pojave u duhovnosti mogu pospješiti određene vidove oboljenja. Iz perspektive kršćanske duhovnosti važno je uočiti pravilne odrednice duhovnog života koje predstavljaju vrlo pozitivan element u životu oboljelih osoba. Utjecaj depresije na duhovni život očituje se na više načina. Depresija tako može dovesti do prave krize vjere. Najčešće su u takvim situacijama na snazi snažne emocije krivnje, zatim osjećaj odbačenosti od Boga. S time mogu biti povezane i iskrivljene slike Boga kao strogog suca koji pazi na prekršaje i kažnjava. U sklopu takvih shvaćanja Boga dolazi do problema narušenosti duhovnog života koja se očituje u pojavama osjećaja nesigurnosti, osjećaja beznadnosti. Uz projekcije Boga kao suca obično je vezan i strogo rigidni i kažnjavajući superego. Proučavajući određene odrednice takvih stanja, stručnjaci su došli do više poveznica depresije i duhovnosti koje se tiču određenih vrlo

važnih dimenzija vjerskog života. Ponajprije depresija utječe na jednu od najvažnijih dimenzija ljudskog postojanja, a ta je dimenzija smisla života. Ne smije se pritom zaboraviti da je utjecaj modernih trendova života u tome pogledu poguban s obzirom na razvitak depresije. Naime, trendovi poput materijalizma, hedonizma, liberalizma, nihilizma i sl. ljude prije ili poslije ostavljaju praznima, neispunjenima i nesretnima. Iz pozicije utjecaja ovakvih trendova i životnih filozofija ne čudi toliki porast i razvitak depresivnog poremećaja danas. Današnji je čovjek u tome smislu u vrlo velikoj opasnosti od depresije, tim više ako su u životu prisutni i određeni drugi negativni čimbenici. Kršćanska vjera u svojim očitovanjima predstavlja poziv na ostvarenje smislenog života u zajedništvu s Bogom i bližnjima u perspektivi nebeskoga kraljevstva. Vjera je, stoga, vrlo bitan čimbenik pozitivnog životnog stava koji će odoljeti upadanju u depresiju. Suradnja s poticajima Duha Svetoga i nastojanje oko istinske i iskrene vjere čovjeka vraćaju u ozračje nade, a kršćanska je nada, zapravo, temelj pozitivnog vjerničkog stava koji čovjeka nosi unatoč svim problemima i protivštinama. Upravo stav nade, isprepleten s odlučnošću življenja u zajedništvu s Bogom, koji daje pravi život bez kraja, dubok je izvor sveobuhvatne sigurnosti. Utemeljen u razumijevanju čovjeka kao Božje slike, iskren duhovni život predstavlja branu u odnosu na tipične depresivne manifestacije, kao što su osjećaj manje vrijednosti, ružnoće, napuštenosti, odbačenosti, zanemarenosti i sl. Također i neriješena teška životna situacija i neriješena traumatska iskustva predstavljaju izvor trajnog osjećaja velikog straha,

⁵ <https://www.plivazdravlje.hr/aktualno/clanak/16135/Oblici-depresije.html> (31. 3. 2023.).

očaja, bezizlaznosti. Iskreni vjerski stavovi nemaju ulogu zamjenjivanja potrebnog psihijatrijskog ili psihološkog napora za pomoći osobama, ali svakako predstavlja ju vrlo pozitivan izvor uvida, motivacija i snage koji pomažu u naizgled bezizlaznim situacijama.

Zaključak

Depresija je povećani poremećaj u društvu, o čemu svjedoče medicinski podaci o sve većem broju pacijenata s tom bolešću. Nekada nas određene okolnosti učine zaista takvima da ponekad ne vidimo izlaz, već padamo u očaj i beznade, dok najčešće društvo djeluje tako da nas svojim djelovanjem učine depresivnima. U današnje vrijeme od depresije boluje skoro svaki drugi čovjek, te time depresija stoji i nosi karakteristike kao jedna od najčešćih »bolesti« s kojima se ljudi susreću. Neurolog i psihijatar Viktor Frankl u svojoj knjizi *Čovjekovo tražanje za smislom* govori kako je bit čovjekove egzistencije odgovornost i kako bismo trebali živjeti život kao da smo dobili priliku da ga proživljavamo još jednom. Smatram da je sama potraga za smislom života već dio onoga što nas čini čovjekom i onoga što čini naše živote smislenima. To se može usporediti s filozofijom psihologije koju tumači Jordan Peterson, prema kojoj je prvenstveno nužno preuzeti odgovornost za sebe, posljedice vlastitog ponašanja i za svoj život, prije negoli tražiti prava koja nam navodno bezuvjetno pripadaju, što objašnjava i u svojoj knjizi *12 pravila za život. Protuotrov za kaos*. Ako nam ne ide kako treba, tada je najlakše u životu pobjeći od življenja,

života i cjelokupne stvarnosti. Ona osoba koja živi svoj život u zajedništvu s Bogom svjesna je svog križa i trpljenja jer je to izgrađuje i oblikuje, pa tada, kada nam je i najteže, ima dvije ruke koje može sklopiti i u molitvi predati sve Bogu. Vjernici su pozvani nositi svoj križ, odnosno prihvatiti svoju patnju radi vječnoga života. Vječni život ultimativni je smisao patnje koju vjernici potencijalno doživljavaju u sadašnjem životu. On joj daje svrhu i k tomu je umanjuje i čini podnošljivom. Čovjek je složeno biće, vrijedno divljenja, koje je nepotrebno i neizvedivo pojednostavljivati – čovjeku treba pomoći da pronađe smisao svoga života, i to toliko jaki smisao koji će čak i najveću patnju učiniti svrhovitom i podnošljivom. Nažalost, vrlo je često toliko čovjek slab da ne može podnijeti sav teret jer mu se sve čini besmisleno te je potrebno potražiti pomoć od obitelji, prijatelja ili liječnika. Živimo u društvu gdje vlada puno osuđivanja i odbacivanja, ali, bez obzira na takvo »zatucano« društvo, čovjek se treba uzdići i osloboditi se tih okova jer jednom je dobio priliku živjeti ovaj život. Potrebno je okrenuti se dobrim stvarima koje čovjeka ispunjavaju u životu, a maknuti se od onih loših i time će osoba učiniti veliki korak za sebe prema oporavku. U poslanici Filipljanima piše: »Ne budite zabrinuti ni za što, nego u svemu – molitvom i prošnjom, sa zahvaljivanjem – očitujte svoje molbe Bogu. I mir Božji koji je iznad svakog razuma čuvat će vaša srca i vaše misli u Kristu Isusu...« (Fil 4, 4-6). Jedino istinskom snagom vjere možemo lakše podnijeti poteškoće i prepreke te shvatiti da, zapravo, sve u životu ima smisla.

Kristoterapija

Maria Dragomirović, III. godina

Što je kristoterapija?

Kristoterapija predstavlja pojam koji uključuje cijelo djelo spasenja koje je Krist izvršio u svim svojim aspektima. No specifično čime ćemo se ovdje baviti jest ozdravljenje s pomoću prosvjetljenja koje nam Krist nudi u samome sebi koji je istina. Pogledamo li Ivanovo evanđelje, uočavamo da Krist kaže da je on pravo svjetlo za svakoga čovjeka, kao i to da je on Put, Istina i Život. Tako uočavamo povezanost kristoterapije s logoterapijom Viktora Frankla jer, kao što Frankl inzistira na činjenici da otkriće smisla i vrijednosti u životu može dovesti do ozdravljenja od nekih neuroza, u kristoterapiji se glavni naglasak stavlja na ozdravljujuću moć Krista smisla i Krista vrijednosti. Jedno od najvažnijih svojstava kristoterapije jest ozdravljujuća moć smisla, prvenstveno Krista smisla. Tako je u kristoterapiji važna molitva: »Gospodine, daj mi da shvatim!«¹ I p. Mijo Nikić govori: »Ozračje Božje ljubavi doživljene u molitvi čisti psihi od negativnih misli i deprimirajućih osjećaja, liječi rane duše i povećava slobodu i jasnoću duha. Vjernik koji se moli, na najboljem je putu da snagom koju prima od Boga u molitvi, pobijedi svoju neurozu i razne oblike depresije.«²

Kristoterapija želi osloboditi čovjeka od svake vrste ropstva, pa tako i ropstva neznanja. Upravo u neznanju kristoterapija vidi jednu od glavnih posljedica istočnoga grijeha kao i sadašnjih grijeha. Zato je među glavnim ciljevima kristoterapije prevladavanje grešnog stanja duha i srca kajanjem i obraćenjem. Dakle, kristoterapija ističe da je grijeh, bilo istočni, bilo osobni, u korijenu svih ljudskih teškoća. Na pitanje »Tko je Bog?« kristoterapija nudi odgovor da je Bog smisao, i to takav smisao da je on temelj koji nosi svaki drugi smisao. Bog je i mudrost. Ljudski duh traga za smislom i ljubavi, a razlog se upravo nalazi u činjenici da je Bog sama mudrost i sam smisao ljubavi, pa su tako i sve stvari prožete utjecajem te ljubavi i mudrosti. No ono što ima najveću težinu jest sama Božja objava, Božja samoobjava ljudima gdje se objavljuje kao troosoban Bog – Otac, Sin i Duh Sveti – i oni po svojoj zajedničkoj prirodi dijele jedan jedini beskrajni i radostan čin ljubavi. Kada promatramo Krista kao ozdravljujuće svjetlo, potrebno je naglasiti da on ne donosi spasenje samo po svojoj smrti i uskrsnuću, već po onomu što on sam u sebi jest. On je svjetlost, a u prirodi je svjetla da rastjerava tamu. On je Istina, a u dinamizmu je istine da uklanja neznanje. Krist je život, a život je neprijatelj bolesti i nesklada u bilo kojem obliku. Kako je »Riječ tijelom postala«, tako ne postoji ni jedan vid Božje objave samog sebe preko Krista koji nam ne govori nešto važno o nama samima. Tako sve što je Krist činio i govorio, sadrži

¹ Usp. B. J. TYRELL, *Kristoterapija*, Đakovo, 1995., 15-16.

² M. NIKIĆ, Vjera i duševno zdravlje (Kako vjerom nadvladati strah), A. POLEGUBIĆ (ur.), *Vjera, psihologija i zdravlje*, Frankfurt na Maini, 2016., 53-77., ovdje 70.

ozdravljajući smisao i vrijednost za čovječanstvo. Problem mnogih kršćana danas jest što gledaju na Kristovo učenje samo sa svrhom da steknu neko znanje o Bogu ili da upoznaju zapovijedi i moralne propise koje moraju poštovati. Na taj način oni ne uzimaju Krista kao ozdravljujuću istinu punu ljubavi ni očitovanje životnog smisla i vrijednosti koje donosi život i koji ih može spasiti od njihovih bolesti – umnih, emotivnih, tjelesnih ili duhovnih. Kristoterapija usredotočuje svoju pažnju na proces ozdravljenja i prosvjetljenja. Na taj način oni koji stvarno traže spasenje ozdravljaju od svojih rana i postaju slični Bogu i preobražuju se na slavu Kristovu priliku.³

Glavni oblici kršćanskog prosvjetljenja

- PRVI OBLIK: ŽIVOTNA DIJAGNOZA

Životna dijagnoza obuhvaća otkrivanje i razumijevanje smisla koji u životu jedne osobe imaju negativni faktori, bolesti i neskladi od kojih osoba pati. Lonergan u svome djelu *Metoda o teologiji* govori da, kako postajemo svjesni vlastitih osjećaja, povećavamo našu sposobnost da upoznamo same sebe i tako razumijemo i popravimo ono nepoželjno u nama. Prednost je, naravno, stavljena na ono pozitivno, ali nemoguće je napredovati prema pozitivnome ako se prvo ne suočimo sa svim onim negativnim u životu.⁴

- DRUGI OBLIK: ŽIVOTNO RAZLUČIVANJE STVARNE BOŽJE VOLJE

Cilj toga oblika jest otkriti Božju volju za naš život. To razlučivanje slično je ignaci-

jevskom razlučivanju duhova. On donosi pravila kako razlikovati koje su misli, želje i sl. nadahnute Bogom, a koje nisu.⁵

- TREĆI OBLIK: RELIGIOZNO OBRAĆENJE

Religiozno obraćenje predstavlja središnji oblik kršćanskog prosvjetljenja. Označava promjenu razuma i srca, udaljevanje od grijeha, idola, pogrešnoga puta. U procesu obraćenja ključni je element kajanje. Obraćenje je Božje djelo i samo Bog može izbrisati naše prijestupe te nam podariti novi razum i srce puno ispravnosti, ljubavi i stine.⁶

- ČETVRTI OBLIK: MISTIKA

Mistika je vrhunski moment procesa prosvjetljenja. Ona, zapravo, označava intenzivnije proživljen običan kršćanski život jer se sastoji u produblivanju vjere i ljubavi koje su obično naslijeđe svakog pravog kršćanina. Kada govorimo o misticima, oni su vjernici koji toliko intenzivno ljube Boga da njihova ljubav poprima iskustveni karakter.⁷

Četiri stava, odnosno načina, kojima čovjek odgovara na božansko djelovanje

- PONIZNOST SRCA

Osobe koje su doista osjetljive na Božju ljubav za sebe same tvrde da su ništa i da ništa ne mogu same učiniti, da su samo »beskorsne sluge« (Lk 17, 10). Biblija, naravno, ne odbacuje čovjekovu slobodu, već inzistira na tome da je Bog začetnik i djelatnik preo-

³ Usp. B. J. TYRELL, *Kristoterapija*, 16-22.

⁴ Usp. *isto*, 24-26.

⁵ Usp. *isto*, 27.

⁶ Usp. *isto*, 27-28.

⁷ Usp. *isto*, 32.

bražaja ljudskog srca, a da je naša slobodna suradnja na tome također Božji dar.⁸

● SLUŠANJE

Slušati znači biti spreman, budan, pažljiv. Slušanje nije neki pasivni čin. Ono posjeduje i jedan aktivni element. Ovdje se radi o duhovnom slušanju. Osim što je potrebno da nam Bog zaista govori sa svojim riječima, potrebno je da mi u svom srcu i umu aktivno primimo te riječi.⁹

● PUŠTANJE DA BUDE

Svaki pojedinac treba dopustiti da mu se Bog pokaže kao osoba koja ga ljubi i koja ga spašava na koji god način on to htio. Krist želi očitovati samoga sebe, ali samo oni koji »puštaju da bude« za njih svjetlost i spasitelj, dobit će dar ozdravljenja i prosvjetljenja kao i moć da postanu Božja djeca.¹⁰

● WU WEI

Wu wei izraz je koji je vezan za taoizam. Povezan je s poniznošću, slušanjem i puštanjem da bude. Tao u taoističkom viđenju jest onaj koji je primaran, a ljudi žive na istinski način onoliko koliko dopuštaju da Tao djeluje u njima, kao što je u kršćanskoj perspektivi Bog onaj koji daje, a čovjek prima.¹¹

Kristoterapija i logoterapija

Kristoterapija se susreće s Franklovom logoterapijom. Logoterapija naglašava da ozdravljenje može doći otkrićem tzv. aktivnog primanja istinskih vrijednosti i smisla.

Kristoterapija točno određuje krajnji izvor vrijednosti i smisla, a to je Krist, utjelovljeni Logos. Ona se udaljuje od logoterapije time što inzistira da se sam Smisao utjelovio u Kristu i da je Kristovo svjetlo takvo da može ozdraviti sve one koji se otvore njegovoj blagotvornoj prisutnosti.¹²

● TEHNIKE KRISTOTERAPIJE – POST UMA I SVEČANOST DUHA

Pod izrazima post uma i svečanost duha podrazumijevamo jednu duhovnu revoluciju, jedan obrat koji se treba dogoditi u svakome čovjeku koji je na putu ozdravljenja. Sveto pismo obiluje pozivima na obraćenje, kako u samim evanđeljima, tako i u poslanicama. Tako, primjerice, Pavao u Rim 12, 2 kaže: »Ne suobličujte se ovom svijetu, nego se preobrazujte obnavljanjem svoje pameti da možete razabirati što je volja Božja, što li je dobro, Bogu milo, savršeno.« Post uma proces je kojim se duh pročišćava od svih oblika umnog onečišćenja tako da se svaka misao pokorava Isusu Kristu. Post uma, zahvaljujući prosvjetljujućoj moći Božje milosti, tjera iz čovjeka neistinite misli i priprema put za svečanost duha. Svečanost duha svaki je oblik radosti koji čovjeka približava okusu nebeskog kraljevstva.¹³

Četiri su faze procesa umnog posta: iskustvo, misaona molitva ili molitva za postizanje razumijevanja, otkriće i dokazivanje. Dakle, osobu će neko negativno iskustvo potaknuti da promišlja o tome što je to neistinito i pogrešno u njezinu životu, a ono što će biti prvotno potrebno jest prepustiti se Bogu i moliti ga za dar spoznaje. U toj će nepre-

⁸ Usp. *isto*, 33-34.

⁹ Usp. *isto*, 35.

¹⁰ Usp. *isto*, 36-37.

¹¹ Usp. *isto*, 39.

¹² Usp. *isto*, 41-42.

¹³ Usp. *isto*, 98-101.

kidnoj molitvi za spoznajom osoba doći do otkrića, odnosno Bog će pokazati što je to što je neistinito u životu pojedinca. Posljednji korak je, kako smo rekli, dokazivanje, a on obuhvaća primjenu posta uma s obzirom na ono što je otkriveno. Taj korak pokazuje jesmo li zaista otkrili problem i možemo li ga sada riješiti. Otkriće, naravno, ne mora uvijek biti nešto negativno; može biti i neka potreba za promjenom, može imati veze sa životnim razlučivanjem i slično.¹⁴

Isus Krist – liječnik čovjeka

Kada govorimo o Kristu kao liječniku čovjeka, dobro je imati na umu nekoliko činjenica: Isus je po svojoj naravi, prisutnosti i misiji iscjelitelj u pravom smislu riječi; iscjelitelj je čitave osobe te je oslobađa od svih posljedica grijeha. Isus je i svjetlo i ozdravljuje svojim svjetlom. On je okrunio sve svoje ozdravljujuće napore u zemaljskom životu s velikim ozdravljujućim činom svoje patnje, smrti, uskrsnuća, uzašašća na nebo i slanja Duha Svetoga.¹⁵ Kada promatramo povijest spasenja, vidimo da Bog ulazi u našu povijest da bi nas izliječio i da bi nam podario konačno ispunjenje života u eshatološkoj dimenziji. Vrhunac povijesti spasenja nalazimo u Isusu Kristu. Tako vidimo da je Isusovo javno djelovanje na zemlji upravo bilo liječničko djelovanje. On je ozdravljao ljude, oslobađao ih od zla, čak ih i vraćao u život. Liječnik je duše i tijela, spasitelj čitavoga čovjeka.¹⁶

Terapeutski učinak ispovijedi

Današnji čovjek često ne vidi vezu između grijeha i krivnje. Tako će osoba na psihološkoj razini moći biti oslobođena osjećaja krivnje tek kada prizna svoj grijeh i za njega se iskreno pokaje. Bog u svome činu opraštanja zaboravlja grijeh, a prazninu u srcu grešnika ispunjava i tako stvara novoga čovjeka. Tako i čovjek, imajući u vidu da mu Bog oprašta u svojoj prevelikoj ljubavi, mora pronaći u tome snagu da si i sam oprosti i riješi se patološkoga osjećaja krivnje.¹⁷ Najbolji i najuspješniji lijek protiv depresije, kao i nekih drugih psihičkih poteškoća, jest čista i mirna savjest koja je oslobođena od grijeha, a time i krivnje. Isus nas može osloboditi krivnje jer je upravo svojom smrću na križu i prolijevanjem svoje krvi uništio naše grijehove.¹⁸

Zaključak

Ovim se člankom ni na koji način ne želi umanjiti ili zanemariti važnost i vrijednost psihologa, psihoterapeuta, psihijatarata i ostalih stručnih osoba na području ljudske psihe. Ono što se htjelo postići jest pokazati da su često psihičke poteškoće, posebno anksioznost i depresija, povezane upravo pomanjkanjem duhovnosti, pogrešno postavljenom savjesti koja dovodi do opetovanog okrivljavanja i niskog mišljenja o sebi te zanemarivanjem Boga u svojem životu, odnosno nestavljanjem njega na prvo mjesto. Vjerujem da i uz pomoć svih psihologa

¹⁴ Usp. *isto*, 104-106.

¹⁵ Usp. *isto*, 205.

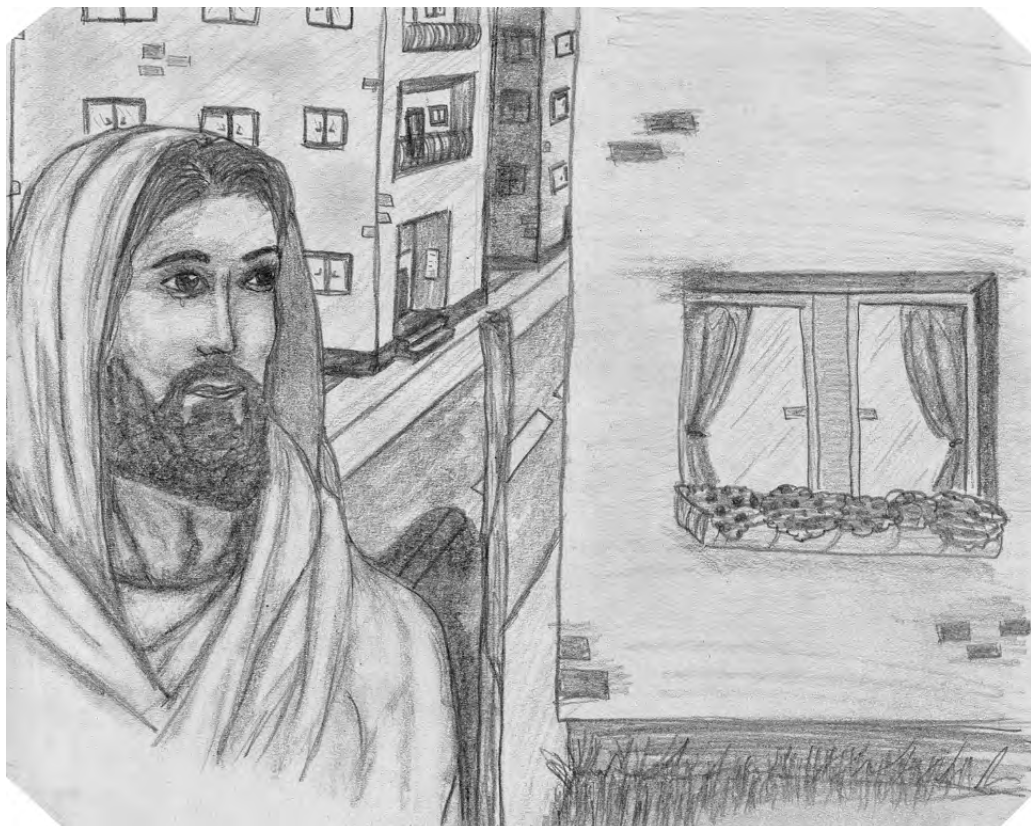
¹⁶ Usp. A. MATELJAN, Sakramenti i zdravlje. Deset teza o odnosu sakramenata i zdravlja, N. A. ANČIĆ i N. BIŽACA (ur.), *Kršćanstvo i zdravlje*, Zbornik radova znanstvenog skupa održanog u Splitu od 20. do 21. listopada 2005 godine., Split, 2005., 159-190., ovdje 175.

¹⁷ Usp. M. NIKIĆ, Terapeutski učinci sakramenta pokore, bolesničkog pomazanja i Euharistije, A. POLEGUBIĆ (ur.), *Vjera, psihologija i zdravlje*, Frankfurt na Maini, 2016., 199-220., ovdje 205-206.

¹⁸ Usp. M. NIKIĆ, Principi biblijske psihoterapije, A. POLEGUBIĆ (ur.), *Vjera, psihologija i zdravlje*, 137-162., ovdje 149.

i svih mogućih antidepresiva i anksiolitika, a bez Boga, bez duhovnog i sakramentalnoga života, osoba nikada neće biti potpuno zdrava i nikada neće biti potpuno sretna. Ono što je sigurno svakome najteže učiniti u životu jest oprostiti samome sebi. Često se vraćamo na ono što smo pogrešno rekli, učinili, čak i pomislili, i tada se javlja osjećaj krivnje koji će poslije dovesti do niske slike o samome sebi. Upravo u tome području najviše može pomoći sakrament svete ispovijedi jer, ako nam svemogućí Bog, On kojega smo najviše uvrijedili našim grijehom, može i hoće potpuno

oprostiti i zaboraviti ono što smo učinili, tko smo mi da ne prihvaćamo tu preveliku Božju milost? Ako nam Bog oprašta, tko smo mi da si sami ne oprostimo? Isto tako, pokušajmo se gledati Božjim očima. Kakve nas Bog vidi? Kakve nas je Bog zamislio? Koji je njegov plan za nas? Kada mislimo o tome, shvatimo da ne možemo sebe gledati kao nevrijedna bića jer je za Boga svatko od nas najvrjedniji i svako umanjivanje svoje vrijednosti bilo bi uvreda za svog Stvoritelja. Imajmo uvijek u mislima da smo sinovi i kćeri vječnoga Boga, najveće i najsavršenije ljubavi!

Bdij nada mnom – Marija Jakopović, I. godina

PROMIŠLJANJA

Kakav treba biti katolički muškarac?

David Ferić, mag. theol.

U današnjem vremenu i kulturi koja nas okružuje teško je progovoriti o tome kakav netko treba biti. Živimo u vremenu relativnosti i individualizma, pretjeranog seksualizma i erotizacije, majka uljudnosti i srdačnosti, a napose nedostatka kreposti te pretjeranog života na internetskim stranicama. Internet nije mjesto gdje se muškarci uče ponašati kao džentlmeni, nego je internet mjesto koje nam daje iskrivljenu sliku »prava« muškarca.

Danas mladići i djevojke sve više teže za nečim izdržljivim, za onim što će izdržati bure života. Odmalena uči nas se pogrešnim vrijednostima i potrebama¹. Čini se da je svijet postao velika iluzija te da sve, što je izgledom jedno, zbog laži i iluzija biva nešto sasvim drugo, »svijet u kojem danas živimo više nije onaj stari svijet otvorenosti, izravnosti i poštenja kakav je bio²...« Mladi ljudi žude za onim istinskim i trajnim u svijetu lažne alternative i svega što nam dolazi s industrijske vrpce. Stoga se donosi nekoliko kratkih promišljanja o karakteristikama koje bi trebale resiti svakog katoličkog muškarca.

Očevi i sinovi

Teško će mladi ljudi znati nešto o muževnosti ili o tome kakav treba biti pravi mu-

škarac kada to već generacijama nemaju od koga naučiti. Približno dvadeset milijuna djece u SAD-u živi u obiteljima bez oca.³ Za takve podatke najlakše je okriviti seksualnu revoluciju 60-ih godina 20. stoljeća, ali ni ona ne objašnjava sve. I industrijska revolucija izbacila je očeve iz velikog doticaja sa svojom djecom i tu djeca počinju gubiti osjećaj za muževnost zato što nisu imala uzor u koji bi se ugledali. Bez jasnih uzora dječaci ulaze u zrelo doba s nesigurnošću i bez jasne svijesti po čemu se zreo muškarac razlikuje od dječaka.⁴

Život muškarca bez žene nema smisla i o tome čitamo već na prvim stranicama Biblije. Adam je kao i svaki čovjek društveno biće, a današnji način razmišljanja kaže da je individualnost najveće dobro. Muškarci i žene razlikuju se u mnogim stvarima, ali ne mogu jedno bez drugoga jer ni jedno od njih »nije otok« za sebe. Svaki muškarac pozvan je održavati Božje očinstvo od koga »svako očinstvo u nebesima i na zemlji ima ime« (Ef 3, 15).⁵

Očinstvo

Odlika katoličkog muškarca treba biti očinstvo. Muškarac ne može biti samo puki pro-

¹ Usp. S. GUZMAN, *Kako biti džentlmen*, Verbum, Split, 2020., 16-17.

² *Isto*, 17.

³ »Fatherless Epidemic«, National Center for Fathering. Dostupno na: <https://fathers.com/the-extent-of-fatherlessness/>.

⁴ Usp. S. GUZMAN, *Kako biti džentlmen*, 2020., 25.

⁵ *Isto*, 31.

matračici odgoja svoje djece. Bog Otac daje nam pravu smjernicu za očinstvo kada kaže: »Ovo je Sin moj ljubljani, u njemu mi sva milina...« (Mt 17, 5). Riječ 'ljubljeni' govori nam o jednom vrlo snažnom odnosu, koji nije zasnovan na pukoj izvanjskoj ljubavi. To je odnos koji izražava privrženost i naklonost prema nekoj osobi, duboku povezanost.

U srži je odnosa između oca i sina ljubav. Ljubav koja se najlakše može iščitati u uzajamnom davanju i primanju unutar Presvetog Trojstva. No jasno je da očevi mogu svojoj djeci pokopati povjerenje i tako narušavaju odnos koji su zajedno gradili. Ako nam naši zemaljski očevi nisu dali dobar primjer kako se trebamo ponašati i odnositi prema svojim sinovima jednoga dana, za živi i najbolji primjer imamo Nebeskog Oca i On nas nikada neće iznevjeriti.

Svetost braka

Sve ono što nam se plasira na internetu u obliku krasnih ljubavnih filmova koji razdražuju srce, daleko je od stvarnosti koja nas okružuje. Ono što je naša stvarnost jest razvod. Statistika kaže da se u Hrvatskoj svaki treći brak raspada. Na tisuću sklopljenih brakova ima skoro 350 razvoda. Mnogi iza sebe imaju propale brakove, djecu koja najviše ispaštaju kada mama i tata više ne žive zajedno.

Katekizam Katoličke Crkve kaže: »Krist Gospodin uzdigao je na dostojanstvo sakramenta ženidbeni savez među krštenima, koji muška osoba i ženska osoba međusobno uspostavljaju zajednicu svega života po svojoj naravi usmjerenu k dobrom bračnim drugova te k rađanju i odgajanju potomstva« (br. 1601.).

Sve što se tiče braka i ženidbe, postalo je relativno, a sama je prokreacija pojavom

kontracepcije izgubila na važnosti⁶. Traži se osobni užitak i zadovoljstvo. Brak kao zajednica muškarca i žene traže veliki trud i održavanje. U braku ne možemo gledati na samoispunjenje; druga nam osoba uvijek mora biti važnija od nas samih. Brak kakav su imali naši roditelji, bake i djedovi danas gotovo da i ne postoji, postao je svijetla točka nekih minulih vremena. Danas je tradicionalni brak predmet ismijavanja, a mi smo dužni ovom paradoksalnom svijetu pokazati upravo suprotno, da nas Bog nije zaboravio (Heb, 13, 5), te da je uz njegov blagoslov moguće biti svjedok plodne i žive bračne ljubavi.

Modni savjeti

Svjesni smo da trenutačna moda nema granice. Vremena kada su muškarci hodali u košuljama i kravatama daleko su iza nas. Danas je još jedino donekle tabu šetati potpuno gol; drugih tabua, barem što se izgleda i odijevanja tiče, nema⁷. Sveti Pavao od kršćana traži da se »odijevaju pristojno i nose trijezno i čedno« (1 Tim 2, 9-10). Odjeća nam treba biti čista i uredna. Kroj, materijal i kombinacije ovise o prigodi, vremenskim uvjetima, dobi, okolini... Uvijek se drži (...) jednostavnosti i skromnosti koja je nesumnjivo najljepši ures ljepote i najbolje pokriće ružnoće⁸.

Ne možemo u crkvu ići u majici bez rukava ili na sahranu u japankama. To bi bilo jednako kao da na obiteljski ručak dođemo u pidžami i papučama. Katolički muškarac u svakoj prilici odijeva se dostojanstveno i s poštovanjem kako prema sebi, tako i prema drugima. Budimo jednostavni, prirodni,

⁶ Usp. isto, 82-83.

⁷ Usp. isto, 32.

⁸ Isto, 37-38.

ono što jesmo, a ne da nam netko nebitan izvana dirigira što je najbolje za nas. Modu katoličkog muškarca prije svega treba krasiti elegancija. Elegantan i u trenirci i u odijelu, i na misi i na svadbi.

Molitva

Koliko god moliti izvana izgledalo teško, molitva je, zapravo, razgovor, prijateljski razgovor s Bogom. Molitva te uči moliti. Sam Isus svojim učenicima daje savršenu molitvu, molitvu *Očenaša*. Molitva se s vremenom produbljuje i približava s Bogom. Mi smo naviknuli sve što tražimo dobiti odmah, a s Bogom nije tako. Bog će nam na našu molitvu odgovoriti onda kada vidi da smo spremni.

Tradicija nas uči da je molitva uzdizanje duše Bogu. »Molitva je dodir stvorenja i Stvoritelja. Biti u dodiru s Bogom znači biti u dodiru sa životom jer Bog je život svega što postoji. Kada izgubimo dodir padamo u beživotnost i hladnoću⁹. Za molitvu nam je potrebna određena rutina, bez ometanja mobitela i društvenih mreža. Čitanje Svetog pisma može biti divna molitva. Tijekom dana možemo moliti strelovite molitve i tako održavati naš odnos s Ocem živim.

Životna pravila katoličkog muškarca

Za kraj donosi se 13 pravila koje Sam Guzman donosi na kraju svoje knjige *Kako biti džentlmen*¹⁰.

1. Bojat ću se, častiti i ljubiti Boga iznad svega makar me to stajalo života.
2. Častit ću svetinje i s poštovanjem ću se odnositi prema njima.

3. Naučit ću moliti kao da o tome ovisi moje vječno spasenje – jer ovisi.
4. Uspinjat ću se da usvojim kreposti i pobijedim sebe koliko god teško bilo; ne želim pasti na razinu osrednjosti i tražiti opravdanje za svoje propuste i greške.
5. Više ću voljeti blaženstva nego zemaljske vrijednosti i stalno ću imati na umu istinu koja kaže: »Ako tko ljubi svijet, nema u njemu ljubavi Očeve« (1 Iv 2, 15).
6. S drugima, stvorenima na sliku i priliku Božju, ophodit ću se dostojanstveno i s poštovanjem, osobito nikada ne zaboravljajući pokazati poštovanje i služiti siromašnima, slabima i odbačenima, kao što bih iskazivao poštovanje i služio samom Kristu.
7. Iskazivat ću poštovanje ženama priznajući njihovo veliko dostojanstvo kao Božjih kćeri.
8. Cijenit ću i težiti za čednošću odbijajući pornografiju i bezbožnu zabavu, kao i bilo što drugo što unižava dostojanstvo ljudske osobe.
9. Ljubit ću na poseban način Blaženu Djevicu Mariju i razvijati pobožnost prema njoj kao sigurnu putu prema svetosti i sjedinjenju s Isusom Kristom.
10. Cijenit ću svoje tijelo i skrbiti se za nje-ga.
11. Naučit ću strpljivo podnositi patnje noseći svoj križ po uzoru na Gospodina Isusa.
12. Ponašat ću se ponizno i pošteno preuzimajući odgovornost za svoje postupke.
13. Uvijek ću govoriti istinu.

⁹ Usp. isto, 134.

¹⁰ Isto, 163-164.

Dekadencija feminizma

Iva Ferbežar, IV. godina

Žene u povijesti – promatrane su kao intelektualno, moralno i duševno slabije od muškaraca, zadržavale su se u obitelji dok su bile isključene iz svakog spektra javnog života. Žene danas – jednake su muškarcima, obrazovane su, ekonomski neovisne, imaju pravo glasa. Sve to zahvaljujući feminizmu. Hvala što pišem. Hvala što studiram. Hvala što izlazim na izbore. Hvala što se čuje i moj glas. Ipak, čini se da ženama suvremenog doba to nije dovoljno. Žene, iako su postigle sve što nisu mogle u povijesti, i dalje se bore. Za što? Za rodno ispravne ili takozvane ženske semafore? Za političko korigiranje naziva kekša *Domaćica*? Za otvaranje pitanja: Zašto Bog mora biti muško? Zašto žene ne mogu biti svećenice i papise? Danas se puno priča o jednakosti. Nije li jednakost dosadna? Nije li naša ljepota upravo u različitosti? Jednakog dostojanstva – da. Jednakih mogućnosti – ne.

Tijekom svog studija teologije primijetila sam jednu zanimljivost, a ta je da se u brojnim raspravama često vraća na prve stranice Svetoga pisma, na stranice koje su pisane mitskim izričajima, one koje nemaju povijesni karakter, nisu izvještaj s mjesta događaja, već su pisane slikovito kako bi čovjek onoga vremena mogao razumjeti. Kao da se nikada nismo odmaknuli od takvog govora, kao da ništa ne možemo shvatiti negoli dok nam se objašnjava jednostavno, slikovito, poput priče djetetu. Tako se i ovdje, ponizno, poput djeteta

koje ne razumije, možemo ponovno vratiti na te iste stranice. U Post 2, 18 čitamo: »I reče Jahve, Bog: »Nije dobro da čovjek bude sam: načinit ću mu pomoć kao što je on.«« Pismo nam izričajem »kao što je on« jasno govori da je žena jednakog dostojanstva kao muškarac. Čitamo i kako je žena pomoć muškarcu. Pružiti nekomu pomoć, s jedne strane, izražava moć jer pomoć tražimo kada smo sami sebi nedostatni, kada trebamo drugoga, onoga koji je u boljem položaju od nas. S druge strane, onaj koji

pomaže, mora napustiti samoga sebe kako bi se prignuo drugome. Velike li i važne zadatke za ženu! Osim toga u prvom izvještaju o stvaranju čitamo kako je Bog stvorio muškarca i ženu na svoju sliku. Oboje ih je blagoslovio, oboma dao zadatak da napune zemlju, da vladaju pticama, gmazovima, životinjama i oboma dao istu hranu. Također, nakon što su sagriješili, oboje su bili istjerani iz edenskog vrta i kažnjeni konačnom kaznom smrti – i muškarac i žena. Kažnjeni su i za vrijeme života na zemlji, ali svatko na području u kojem su se ostvarivali kao osobe. Žena je tako bila kažnjena u trudnoći i rađanju, a muškarac je bio kažnjen težinom rada i postizanju plodova sa zemlje. Iz toga iščitavamo ono što feminizam još nije shvatio. Isto dostojanstvo, ali različite mogućnosti. U tom smislu suluda je borba feminizma za jednakost u poslovima, napose onim kućanskim. To ne znači da su muški poslovi vrjedniji ili važniji od ženskih. Ne! I jedni i drugi poslovi nastavak su Božjeg stvoriteljskog djela. Upravo je stvaranje ono po čemu smo slični Bogu. Žena stvara tako što rađa život, a muškarac stvara plodove na zemlji. Sveto pismo nije ono koje »šikanira« ženu, kako se to predstavlja danas. Ono daje mjesto muškarcu i ženi. Smatram da je stvar perspektive – mjesto žene koje nam prikazuje Pismo možemo gledati ili kao degradirajuće, ponižavajuće ili kao veličanstveno, sveto, ali ono je svakako, bez obzira na to kakva je naša perspektiva, to drugo jer je ono sama Božja riječ. Može li čovjekov poredak biti harmoničniji od Božjega?

Povijesni presjek

Feminizam je imao nekoliko etapa svoga razvoja. No možemo postaviti pitanje: Je li

uistinu riječ o razvoju? Gledajući tijekom povijest, status žena u društvu bio je degradirajući i jasno je kako je promjena stava bila nužna. Prvi prosvjed žena zbio se već u antičkom Rimu u 2. st. pr. Kr. kada se pojavio zakon koji je nadzirao potrošnju i odijevanje žena jer je vladalo mišljenje kako ženska sklonost raskoši narušava društveni moral. Pravo buđenje žena dogodilo se tek u 18. st. U tom je vremenu u Europi u središtu bila rasprava imaju li žene pravo na obrazovanje. Krajem 18. st. sve je više jačala svijest o važnosti ostvarenja pravno-političke ravnopravnosti.¹

Prvi val obuhvaća period od 18. st. do sedamdesetih godina 20. st. U tom periodu temeljni zadatak bio je ukidanje diskriminacije žena, davanje prava glasa, prava na obrazovanje i prava na zaposlenje. Novonastalo industrijsko društvo mijenjalo je svakodnevicu ljudi i postojeće svjetonazore. Sufražetkinje, predvođene Emmelineom Panhkrust, bile su pripadnice pokreta za prava žena na glasovanje i za ravnopravnost spolova. U prvom valu borba za ženska prava bila je žestoka. Dio feministkinja nastojao je zaplašiti različitim oblicima radikalne borbe poput razbijanja prozora na javnim zgradama, spaljivanja kuća, ubacivanjem kiseline u poštanske sandučice, presijecanjem telegrafске žice i dr. Nakon toga nastala je podjela između militantnih sufražetkinja i onih koje su htjele legalnim i mirnim putem ostvariti svoje ciljeve. Prvi svjetski rat bio je prekretnica koja je promijenila pristup žena u javnom prostoru. Nedostatak muške radne snage natjerao je

¹ Feminizam. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostupno na: <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=19203> (22. 3. 2023.).

poslodavce na sve veće zapošljavanje žena. Žene su se u tvornicama pokazale jednako vještima i sposobnima kao i muškarci. Ostvarivanje prava na glas većinom se ostvarilo između dvaju svjetskih ratova, dok su Francuskinje i Talijanke pravo glasa dobile tek nakon Drugog svjetskog rata. Zadnje su pravo glasa dobile žene u Švicarskoj 1971. godine. Pored političkih prava ženama su pripale jednake mogućnosti na svim područjima društvenog, ekonomskog, političkog, kulturnog, privatnog i javnog života. Ipak, još uvijek su se žene suočavale s diskriminacijom i seksizmom. Pokazalo se kako se ustaljeni obrasci ponašanja mijenjaju puno sporije od promjena koje započinju pravnim dokumentima.²

Drugi val feminizma započeo je 1950. godine, a trajao je do sredine 80-ih godina 20. stoljeća. Razdvajanje roda i spola odredilo je dinamiku razvoja drugoga vala. Pojam roda postao je temeljni pojam, a rodna jednakost osnovni koncept koji čini središnju točku feminističke teorije. Simone de Beauvoir bila je glavna protagonistica drugog vala. Ona je u svojoj knjizi *Drugi spol* izrekla rečenicu koja do danas odjekuje: »Ženom se ne rađa, nego postaje.« Ta se misao suprotstavila tomu da pojam žene određuju društvene norme koje kroji muškarac. Feministkinje su vidjele problem jer se na temelju anatomskih i fizioloških razlika dodjeljuje niz ideoloških rodni uloga i stereotipa koje terete ženu. U drugom valu, naslanjajući se na govor o tom problemu, javlja se pitanje: Zašto se na temelju bioloških razlika spolova utemeljuju društvene razlike i to na način da u većini društava muškarci zauzimaju više pozicije,

a žene niže? Tijekom drugog vala uspjele su žene probleme vezane za odnose u braku i obitelji, poput razvoda i nasilja, pretvoriti u javni problem. Silovanje u braku, tjelesno i psihološko zlostavljanje, ponižavanje i svi oblici nasilja tek su 70-ih i 80-ih godina 20. stoljeća priznati. Do tada su žene bile ušutkivane. U tom periodu ženi je priznato pravo da sama odlučuje o rađanju djece, kao i pravo na prosudbu o moralnosti pobačaja i kontracepcije. Legalizirano je pravo na razrgavanje braka čija je protuzakonitost stoljećima bila utemeljena na religijskim normama. Tada nestaju ženska prava, a javlja se pojam rodna jednakost (engl. *gender equality*) ili jednake mogućnosti (engl. *equal opportunities*).³

Treći i četvrti val spram prvih dvaju gotovo ništa znatno nisu donijeli. Problem je što su se feministkinje same u sebi podijelile (liberalne, psihoanalitičke, radikalne, socijalističke, crne itd.) te se zbog pluralizma mišljenja slika i identitet žene raslojio. Postfeminizmom se izgubila potpuno slika žene. Jedna žene, a mnoštvo feminizma, mnoštvo pogleda na ženu.⁴ Internet je omogućio dijeljenje negativnih iskustava žena i brže organiziranje prosvjeda, čime se pridonosilo jačanju feminističkog aktivizma. Osim rodnog nasilja predmet zanimanja četvrtog vala jest zauzimanje za društvenu uključenost LGBT osoba, žena druge rase te prihvaćanje tjelesne i seksualne pozitivnosti.⁵

³ Isto.

⁴ Isto.

⁵ Feminizam. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=19203> (16. 4. 2023.).

² D. MIHALJEVIĆ, *Feminizam – što je ostvario?*, u: *Mostariensia* 20(2016.)1-2, 149-169.

Iz povijesnog presjeka može se uvidjeti kako je feminizam u sebi dobra ideologija, s dobrim ciljevima i danas su, zahvaljujući tomu, žene u društvima prihvaćene jednako vrijednima kao i muškarci. Međutim, feminizam se korak po korak udaljio od onoga dobrog u sebi. Kao da je u jednom trenutku postao ideologija bunta, mržnje prema muškarcima. Taj trenutak nastupio je već u drugom valu kada su nestala ženska prava, a počelo se govoriti o rodnoj jednakosti. Otada se žene nisu više imale za što boriti. Nasilje, silovanja, rasizam, prihvaćanje tjelesnosti i sve ono drugo što se naslovljava kao borba trećeg i četvrtog vala, sve to treba biti borba društva. Ta borba tiče se jednako i žena i muškaraca. Zašto borbu protiv nasilja pripisivati samo feminizmu? Ako se muškarci ne bore protiv tih problema, na taj način mogu okaljati samo svoj rod. Feministkinje si trebaju osvijestiti kako je bitka završena. Trebaju li žene danas biti zahvalne za žene jučer koje su se borile? Apsolutno da. Trebamo li se kao žene boriti za ženske semafore? Ako mene pitate – apsolutno ne. Pomalo je i smiješno. Ako je borba i potrebna, trebamo se boriti onako kako nas uči sveti Pavao: blago i s poštovanjem.

Vrsna žena

U Mudr 31, 10-31 čitamo pjesmu o vrsnoj ženi koja je na neki način vademekum za život žena. Odmah na početku starozavjetni pisac govori kako je pronalazak vrsne žene vrjedniji od biserja, a poznato je kako je vjerojatnost pronalaska bisera izuzetno rijetka i smatra se srećom. No nije sretan samo muškarac koji je služen, već i sama žena koja služi svojoj obitelji, a sretnom je nazivaju njezini sinovi. Vrsna je žena ona

u koju se muž pouzdaje jer mu čini dobro cijeloga života. Ona je ona koja se brine za odjeću, hranu, kućanstvo, odgoj djece. Dakle, vrsna žena ne buni se držati tri kuta kuće, već zdušno prihvaća taj zadatak i zbog toga je sretna. Ona je snažna i dostojanstvena, boji se Gospodina, ne rasipa se riječima, »svoja usta mudro otvara«, a kada govori – govori pobožno. Pismo nam govori da takva žena zaslužuje hvalu, a hvalu joj daje i njezin muž koji je stavlja ispred svih drugih žena. Profesor dogmatike Ivica Raguž često je u svojim predavanjima i knjigama govorio o smrti muškarca. Da, ali nastupila je i smrt žene. Možda su naše majke i bake posljednje žene koje žive prema tom vademekumu. Današnje žene nisu spremne služiti mužu. Djeci još i da jer su djeca danas mali bogovi, idoli kojima se sve podlaže. Služenje mužu kao da budi u ženama ogorčenost, bijes, jer imaju dojam da se na taj način muž izdiže iznad njih, a to nikako ne žele jer tako nisu više jednaki. Jasno da je sukladno današnjem vremenu nemoguće očekivati biblijsku vrsnu ženu Židovku jer ona zasigurno nije radila osam sati dnevno izvan kuće i s mužem doprinosila novac kućanstvu. U tom smislu nije pogrešno podijeliti poslove među supružnicima, biti pomoć jedno drugome, kako žena muškarcu, tako i muškarac ženi, ali problem je jer se poslovi dodjeljuju muškarcima samo kako se žene ne bi osjećale podređene njima. Naposljetku u Pismu piše i sljedeće: »žudnja će te mužu tjerati, a on će gospodariti nad tobom« (Post 3, 16). Ako gospodarenje znači da ću kao žena, poput te vrsne, služiti mužu i djeci, a zauzvrat dobiti hvalu od njih i nagradu od Boga, otvorena srca i raširenih ruku prihvaćam gospodarenje muža nada mnom.

Razorenje obitelji 21. stoljeća

Gabrijela Bubalović, mag. theol., i Luka Stanić, III. godina

Kako je sve počelo?

Davno ili ne tako davno, ovisi o percipiranju vremena, imala je obitelj jasno posložene strukture, funkcije, obveze, djela, zadatke, čak i misiju. Kao u gotovo svemu potrebna je određena hijerarhijska strukturalna odrednica zbog lakšeg uređenja i skladnijeg življenja.

Obitelj je za »glavu« imala oca, što se jasno može usporediti s Crkvom koja se naziva, prema mišljenju svetog Pavla, Tijelo Kristovo, a sam je Krist glava. Današnjim matrijarhalno nastrojenim feminističkim strujama to para uši i nerijetko dolazi do uvredljivih komentara. Vratimo se na početak; muško i žensko imaju oduvijek različita poslanja i uloge kako u društvu, tako i u obitelji. Muškarac je taj koji je racionalniji, snažniji, zaštitnički nastrojen i, jednostavno, stup je obitelji. Muškarac, muž, napose otac, kako bi se u potpunosti ostvario u svojoj ulozi, jednostavno, mora biti nositelj cijele obitelji; upravljati i kormilariti svojim brodom, tj. kućom i obitelji. Pod upravljanjem se ne misli na tiransku i diktatorsku ulogu, već na blago i nježno vodstvo – ljubeći obitelj, pruža joj zaštitu i podmeće svoja leđa za svoju ženu i djecu.

Majka je ona koja je ravnopravna s ocem, ali s izrazito drukčijim ulogama koje idu u smjeru povodenja emocijama; ispunjava kuću pažnjom, brižnošću, ljubavlju i poštovanjem prema mužu i djeci. Ona je stup te iste obitelji, osnažuje ju u ljubavi i emocionalnoj povezanosti kako bi djeca

rasla i razvijala se u zdravom okruženju. Uloge bi trebale biti recipročno i pravilno podijeljene: u obitelji ocu pripadaju odlike racionalnosti i stege, a majci nježnost i emocije, te tako njih dvoje, otac i majka, udruženi ljubavlju, dižu svoju djecu. Feminizam ide u krajnost da ženu želi učiniti moćnom, velikom, onom koja mora imati pravo da bude sve što i muškarac može biti iako joj to po naravi ne pripada, stoga se danas tako često ruše brakovi i raspadaju obitelji jer žensko želi zauzeti poziciju muškarca i zato što nam sustav nameće da žena nije ta koja se treba brinuti za svoju obitelj, koja treba hraniti, a sama je dječja hrana u njoj i o majčinoj hrani, o njezinu duhovnom i tjelesnom dijeljenju ljubavi, puno ovisi radost obitelji. Majku nitko ne može zamijeniti. Obitelj je zajednica ljubavi, a ne zajednica borbe za moć. Nije zajednica nadmoći, nego kompromisa, poštovanja i ljubavi. Kada se žena privine uz muškarca, muškarac ljubi ženu, a kada muškarac pomaže ženi, žena se privine uz muškarca. To je krug ljubavi, uzajamnosti, sebedarja – krug u kojem nema mjesta za sebičnost, oholost, moć, natjecanje i sl.

Djeca u obitelji nikako ne bi smjela zauzimati vrh piramidalnog ustrojstva obitelji kako ne bi došlo do raspada i kaosa, do bezvlada. Ona su roditeljima dar od Boga, plod njihove ljubavi i najveće bogatstvo. To što su djeca u toj hijerarhiji ispod roditelja, ne znači kako su niža klasa, nego kako je njihova trenutačna uloga poštovati roditelje, podlijegati zapovijedima i puštati rodi-

teljima da im pokažu primjer kakav roditelj treba biti sve dok djeca sama ne postignu svoju zrelost i postanu sposobna za samostalan život. Zdrava i funkcionalna obitelj ostavlja djeci primjer zdravih odnosa u obitelji, a to su odnosi ljubavi, poštovanja, mirnih razgovora, pronalaženja rješenja i sl. Djeca su u obitelji središte; sve se usmjerava na njih, na njihov rast i razvoj, te roditelji nikako ne bi smjeli svoje prvenstvo i nadmoć nad njima iskorištavati negativno ni u bilo kojem slučaju činiti nešto što bi djeci štetilo.

Odnosi, veze, brak na probu

Kada se govori o odnosima, u današnjem je svijetu problem što o njima djeca uče s putem ekrana, u školi i na ulici. Djeca su o muško-ženskim odnosima najmanje poučena u obitelji, pa i Crkvi, a upravo one trebaju zdravo i pravilno usmjeravati odnose svoje djece. U Crkvi i obitelji najčešće se šuti o tim temama. Mnogi o muško-ženskim odnosima neke stvari čuju tek u zreloj dobi. Iako su do tada svi naučeni u školi, putem medija i preko društva o grešnim spolnim odnosima koje oni opisuju kao prirodnu potrebu.

Krenimo od najmanjih »problema« k većim. Prvo što se uči jest da je normalno flertovati, ljubiti se, držati se za ruke, dirirati se... Djeca su tu ponajmanje kriva, a krivi su oni koji ih nisu podučili ništa o tome, cijelo društvo koje sve to nameće kao normalno i poželjno. Prije je bila sramota živjeti izvanbračno, tada je bilo sramotno da žena spava s više muškaraca u životu, prije... Danas je, nažalost, poželjno živjeti i imati neki tzv. »brak na probu« jer se mladi boje odgovornosti, teško prihvaćaju druge, teško se žele prilagoditi drugima i nerijet-

ko im je teško komunicirati i rješavati probleme jer svi odmah odustaju i ne bore se za partnera ni za brak. Kada god kažemo prije, nazivaju nas staromodnima, zaostalima, konzervativnima. Zar je pogrešno i sramotno živjeti čisto? Zar kršćanstvo može biti staromodno? Kršćanstvo je uvijek isto: grijeh ostaje grijeh, čisto ostaje čisto. Nažalost, danas je sve normalno i sve nenormalno postalo je normalno. Itekako velik problem i jest što je nenormalno postalo prihvaćeno. Sramota je reći da ne gledaš pornografiju, ne masturbiraš, ne želiš ulaziti u neozbiljnu vezu, uživati u seksualnim užitcima, imati izvanbračne odnose i živjeti izvanbračno – sramota je danas živjeti čisto i sramotne su kršćanske vrline. Malo se danas govori o čistoći prije braka te tako malo po malo mladi upadaju u začarani vrtlog grijeha, vrtlog kojem se ne nazire kraj. Nije sramota biti drukčiji, biti kršćanin i čuvati svoje dostojanstvo.

Unatoč izvanjskim utjecajima možemo biti svjesni da to nije baš tako kao što nam govore, ali onda dolazi utjecaj društva koji potiče na grijeh i prihvaćanje grijeha kao nečega poželjnog. U tinejdžerskim je godinama karakter rijetko čvrst, te se lako potpada pod utjecaj društva pod koji je često skoro pa nemoguće potpasti. Tako mnogi mladi upadaju u zamku grijeha, a da nisu svjesni toga, no nitko na to ni ne upozorava. Mnogi ulaze u bludne grijeha iz straha i želje da se svide drugima. Mladi nerijetko smatraju da je za ljubav nužno stupati u odnose i da je to jedini pravi iskaz ljubavi. Iz tih kršćanstvu suprotnih uvjerenja dolazi se do grešnih odnosa. Oni koji imaju kršćanske stavove, često zbog neizgrađenog čvrstog karaktera u tim ranim godinama odustaju od svojih stavova, ali važno je na-

glasiti da prisiljavanje na sve ono što nije iskaz ljubavi. Važno je ostati dosljedan svojim stavovima i na taj način možemo shvatiti tko nas uistinu voli onakve kakvi jesmo.

Često se događa da današnje mlade, jednostavno, zapostavljaju obitelj i bližnji, pa bilo kakvu pažnju traže u »partnerskim odnosima«, najčešće jer su bližnji prezauzeti obavezama i tehnologijom. Danas se ne pronalazi vremena za razgovor s bližnjima i sve drugo postaje bitnije. Normalno je danas u tinejdžerskoj dobi imati prvi spolni odnos. Ulaženje neozbiljno u stvarnost koja je itekako ozbiljna dovodi nas do depresija, rana, grijeha... Moderan život nalaže da je sramota biti nevin nakon punoljetnosti. Danas tako skoro da nema djevoja i djevača. Razmišljamo li o tome tako da predbračnim odnosima već tada varamo svojeg budućeg muža ili suprugu? Predajemo sebe potpuno nekome drugome, darujemo svoju intimu nekome drugome, predajemo se u ruke nekome čak i samo radi zabave ili utjecaja okoline, nesvjesni veličine samog spolnog čina. Taj čin stvara veliku povezanost i ostavlja velike rane jer nas uvlači u smrtni grijeh. Jesmo li svjesni da je Bog s razlogom odredio spolne odnose samo za brak? U braku je moguće vođenje ljubavi koje je otvoreno daru života, što se itekako razlikuje od seksa koji se svodi samo na užitak. Samo u braku iz ljubavi predaju se supružnici jedno drugom da bi njihova ljubav bila plodna i iznjedrila dražesno biće. To je plod ljubavi, dar koji je Bog namijenio za supružnike.

Odnosi su danas često suprotni od Božje zamisli, ispunjeni prljavštinom i hedonizmom. Danas se nameće cilj koji kaže da je normalno »iživjeti se« dok je osoba mlada iako ne znajući da takvim izborom života

nakuplja ljagu grijeha na sebe. Izgubili su se pojmovi dostojanstvo, dama, muškarac, prave moralne vrijednosti, svetost, brak, a osobito bludnost. Danas kao da se bludnost više ne smatra grijehom, nego poželjnim užitkom koji svi priželjkuju i u koji se upuštaju bez obzira na posljedice. Spolni odnos s bilo kakvom zaštitom ukazuje na to da se to radi iz užitka, primitivnog zadovoljenja vlastitih i partnerovih požuda. To je čin određen za bračne supružnike, a ne dva tinejdžera. Život u grijehu bludnosti uvijek vodi prema nečemu gore, te dovodi do nezdravih fantazija i uspoređivanja. Neprestana pornografija i masturbacija tjeraju osobu na traženje nečeg novog što će zadovoljiti neke bolesne potrebe, a jednako tako i bludni odnosi. Dolazi se na kraju do tolikih krajnosti da su homoseksualnost, sodomija, pa čak i zoofilija, postali normalni jer danas nije u redu reći da nešto nije u redu. E, pa nije u redu! Nije na nikome da sudi osobe koje čine grijeh, ali kršćanska je dužnost upozoriti na grijeh i osuditi ga, te neumorno pozivati na obraćenje. Sam Krist o tome govori sljedeće: »Reče joj Isus: »Ni ja te ne osuđujem. Idi i odsada više nemoj griješiti.«« Iv 8, 11.

Božja je milost neizmjerena i Bogu je sve moguće, ali vremenite kazne ostaju i nakon pokajanja. On nas uvijek zove, čeka, ljubi i želi da uđemo s njim u odnos milosti. Nemojmo više ni trenutka provesti bez Gospodina jer: »Samo je u Bogu mir dušo moja, samo je u Njemu spasenje« (Ps 62, 2).

Mnogi se tako u zreloj dobi čude da se govori o tome da su grijeh kontracepcija, sodomija i drugi grijesi. Po prvi put mnogi čuju u srednjoj životnoj dobi za Ogino-Knausovu metodu koja se temelji na računanju plodnih dana. Pojedini nikada ni ne

čuju za to. To je planiranje obitelji na kršćanski način koje kao da su zaboravili kršćani. Kontracepcija nije dozvoljena prema katoličanstvu i uvijek je potrebno da bude-mo otvoreni životu, što vidimo i u misli sv. Augustina koji veli: »Čak je i sa zakonitom ženom bračni čin nezakonit i sraman ako se spriječi začće. Zbog toga je Bog smrću kaznio Onana, Judina sina.« Osim prezervativa ni druge opcije kontracepcije nisu dozvoljene (abortivne pilule, dijafragma i sl.). Abortivne pilule u svome nazivu očituju da se one pobrinu za to da dijete tabletama u samome početku bude pobačeno. Neotvorenost životu očituje da živimo u vrijeme opredjeljenja za smrt, a ne za život. Obitelj je slika Trojstva. Zašto je narušavamo? Čest razlog neotvorenosti životu jesu sebičnost i oholost. Dijete se gleda kao netko tko će nam narušiti karijeru, slavu, uspjeh, život, uživanje itd., a ne kao plod ljubavi. Takvo mišljenje itekako oblikuju društvo, mediji, tehnologija i njihov sustav koji nam nameću. Promoviraju sustav zla koji pokušavaju uspostaviti i koji nam toplo preporučuju kao dobro, jer oni nama »žele dobro«, a, zapravo, samo šire propagandu grijeha, što se danas osobito očituje u javnom promoviranju LGBTQ-a. Skoro da ne postoje film ili serija bez navedenoga. Osim toga umjesto djece trend je postao imati kućnog ljubimca kojega se ljubi više negoli ljudsko biće. Tako Sotona danas sve Božje izokreće i izopačiva.

Postoje Crkve i obitelji u kojima se govori o moralnim odnosima, ali često tiho i ustručavajući se. Istina je da neulaženje u spolni odnos prije braka nije zaostalost, nije nikakav gubitak kao što vam govore. Gubitak je ulazak u spolni odnos prije braka jer tada gubimo dar djevičanstva i više ga nikome

ne možemo darovati. Gubimo ono što je posebno, gubimo sebe i darujemo se svima umjesto da se darujemo samo jednoj osobi. Bog nam želi dobro, a ljudi ga često gledaju kao tiranina koji »sve« zabranjuje ne shvaćajući da su zabrane radi našeg dobra.

Tehnoobitelj = otvaranje vrata doma zlu

Osim problema u odnosima i spolnosti ljudi još jedan od velikih problema koji razara obitelj i samoga takvoga čovjeka jest tehnologija. Malo po malo u svijet ušla je tehnologija. Kao u svemu počelo se od sitnica i sve se predstavljalo kao napredno, novo, dobro i došlo se do toga da je postalo nužno i potrebno. U sve sfere života uvukla se tehnologija koja nerijetko i zamjenjuje ljude na nekadašnjim njihovim radnim mjestima (npr. u tvornicama, na pokretnim trakama i sl.). Pojavom tehnologije, napose TV-a i mobitela, u obiteljima komunikacija biva sve manja, empatije je sve manje, te članovi obitelji postaju sve udaljeniji. Nekada se s djecom pričalo. Ona su se igrala i sama zabavljala. Danas probleme s nemirnom djecom rješavaju mobiteli i zasloni koji oblikuju dječje mišljenje i koji »odgajaju« djecu. Teško je biti roditelj i posvećen djeći kada oba roditelja moraju raditi kako bi imali primjeren život i osiguranu egzistenciju, no premalo se mari za odgoj djece, razorenje obitelji, manjak komunikacije, nepodnošenje drugoga pored sebe. Previše brakova razara se jer nismo naučeni biti tu za drugoga, već samo za sebe. Nismo naučeni slušati osobu pored sebe i imati strpljenja i razumijevanja. Previše je toga što se ne podnosi i o čemu se ne misli. Djecu odgajaju društvene mreže koje nameću ne-normalne standarde života, izgleda, misli, obrazaca ponašanja. Ona pate, nametnuto

im je i »usađeno« određeno mišljenje koje ih samo razara i buni, a nikako ne izgrađuje u ljude koji bi trebali uskoro biti nositelji društva.

Koliko god tehnologija imala i određenih prednosti (na koje se neće ovdje ukazati jer nije tema), mane koje imaju i posljedice koje ostavlja znatno su veće, dugotrajnije i dublje oštećuju društvo, razaraju osobe i obitelji. Koliko god bilo lakše živjeti nego što je bilo prije, ovdje je riječ ipak o razaranju takvoga čovjeka. Razaranje je to koje oblikuje mlade, one koji će biti nositelji društva, i usađuju im se misli koje isključuju empatičnost, ljubav, milosrđe, vjeru, pa čak i Boga. Mnogo je vjerskih elemenata koji se iz društva žele, i neki jesu, isključili i ta dubinska čovjekova težnja za nadnaravnim pokušava se nadmjestiti određenim tehnologijama, društvenim mrežama, robotima, užicima i raznoraznim drugim stvarima.

Postoji li lijek?

Moglo bi se reći, na tragu sv. Ivana Vianneyja i sv. Anđele Merici, kako je korijen nesređenosti obitelji uzrok toliko velikih nesređenosti u društvu. Danas je obitelj napadana sa svih strana i izložena velikim razarajućim utjecajima i moralnim pogibeljima, što se očituje upravo u razorenim obiteljima i problematičnim tinejdžerima. Sotona teži k uništenju obitelji koja je slika Trojstva i tako globalisti žele s pomoću medija upravljati i određivati put i razvoj mladih. Presudno je važno usmjeravati djecu k vjeri, čuvati tradicijske vrednote, imati u domu vjerske slike, napose Bibliju i raspelo, a tako ukazuje i sv. Ivan Vianney i kaže sljedeće: »U dnevnom boravku počasnno bi mjesto trebalo dati raspelu.« Raspelo u kući u prostoriji gdje se najčešće boravi

vrlo je poželjno, čak i potrebno, kako bi se djecu oduvijek učilo kršćanskim vrednotama i onomu što je srž naše vjere. Očevi i majke trebali bi prema djeci imati obvezu poduke, ispravljanja i uzornoga primjera što znači biti vjernik katolik. Već je 2015. godine na sinodi Kardinal Sarah žestoko upozoravao na činjenicu koliko se želi uništiti obitelj i rekao je: »Ono što su nacizam, fašizam i komunizam bili za 20. stoljeće, to je homoseksualizam, abortus ideologija i islamski fanatizam za današnje vrijeme.« Na sljedećem mjestu kardinal govori: »Moramo naviještati istinu bez straha, odnosno plan Božji koji je monogamija u bračnoj ljubavi otvorenoj život.«¹ To je teška borba i zahtijeva ostati hrabar, čvrst u vjeri i molitvi, te neumorno naviještati Istinu.

Svakodnevna molitva i sakramentalni život jesu za svakoga vjernika neizbježni te osim toga imaju važnu ulogu u odgoju djece kako bi ih se usmjerilo pravilnome putu.

»Kršćanski supruže! Ugledaj se u svetoga Josipa započinjući svoj svakidašnji posao u Bogu i dovršavajući ga za Njega! Ljubi one koji ti pripadaju kao što je sveti poocim ljubio Isusa i budi njihov vjerni zaštitnik. Kršćanska suprug! Imaj za uzor ideal svega ženskoga roda, Blagoslovljenu Majku Božju. U radosti i žalosti Ona će biti tvoja zagovornica uz prijestolje svoga Sina« – sv. Ivan Vianney.

Krist mora ući u obitelj!

Krist mora ostati u obitelji!

Krist je onaj koji ujedinjuje, Sotona razara i svatko sam bira svoj put i temelje svojega života. Koga ti biraš?

¹ Dostupno na: <https://www.dnevno.hr/vjera/istina-bez-straha-homoseksualnost-abortus-radikalni-islam-imaju-demonsko-porijeklo-najveca-su-prijetnja-obiljelji/>

Crkva i država

Petar Čengić, III. godina

»Nastaje, dakle, država, zato što svaki od nas nije sam sebi dosta, nego mu mnogo treba i potrebni su mu drugi; ili što drugo misliš, da je početak osnivanja države?«

Platon

Te riječi i motive nastanka države donosi nam Platon u svom istoimenom djelu *Država*. Znamo da su sami Grci imali jake kriterije i mjerila za čovjeka te osjećaj za grad/polis. Naglašavali su čovjekove vrline, a najviše razboritost, umjerenost, jakost i hrabrost, ali, opet, onoliko si dobar čovjek, koliko si dobar građanin. »Država kao politički uređena zajednica ljudi na nekom teritoriju pod suverenom vlašću ili suveren i neovisan entitet koji je sposoban ulaziti u odnose s drugim takvim entitetima, a koji ima međunarodnu pravnu osobnost te ujedno posjeduje aparat sile koji jamči sigurnost te iste političke zajednice i njezinih članova.« To je već uhodana definicija države. Iako se vidi promjena i pristup samoj definiciji, sam smisao države ostaje isti, a to je da organizira narod, nudi sigurnost, radi u korist naroda, osigura napredak i bogatstvo. Isto tako, sami Grci naglašavali su i očekivali da država brine o odgoju građana, što isto vidimo i danas – država je ta koja otvara i upravlja školama i općenito prosvjetom s pomoću raznih svojih političkih aparata, ministarstava i kurikuluma. Uz sva ta nabrojena očekivanja i zadaće koje mora nositi jedna država u proširenim definicijama pojma »država« može se uvidjeti da je jedan od preduvjeta stalni etički narod. Država također mora čuvati i baštiniti tradiciju i običaje tog etičkog

entiteta iz kojeg je naposljetku sama država i niknula te joj je to prvenstvena svrha – da uredi, osigura, očuva taj narod, taj entitet. Problematika je države danas na vrhuncu. Iako mnoge zemlje / države ponosno slave svoje dane neovisnosti ili dane ujedinjenja te ponosno gledaju na svoju samostalnost, danas su zapadne države kao nikad prije sve samo ne neovisne. Zapadna politika kapitala i globalizma uništava samu srž i svrhu države i to je i više nego vidljivo, no to je tema za sebe o kojoj bi se moglo pisati unedogled. Prava današnja država jest ona koja čuva svoj narod od takvog »Zapada« i koja čuva svoju kulturu i tradiciju. Sve suprotno pogubno je za državu i za njezin narod.

Rimokatolička Crkva za nas ljude u 21. st. jedna je očita činjenica koja se može opipati i vidjeti kao osjetni svijet koji nas okružuje. Crkva ima bogatu tradiciju i povijest. Organizacija je kroz koju je prošla najveća masa ljudi tijekom povijest te prolazi i dandanas. Odiše kompaktnošću i disciplinom svojih redova. Pokretač je umjetnosti, kulture, obrazovanja, znanosti te brojnih i plemenitih organizacija koje svakodnevno doprinose apsolutno svakom segmentu društva. To je Crkva kakvu vidimo izvana, uz brojne lijepe i bogate ustanove, crkve, katedrale – gledana iz racionalno zemaljske perspektive. Ona se često gleda kao hijerarhijski poredak i struktura koja obavlja ili ne obavlja neki utjecaj. Nerijetko se poistovjećuje s hijerarhijom, odnosno ljudima koji je vode. Oni su gledani kao vlasnici koji navedenom brigom za opće dobro promiču vlastite interese. Takav pogled shvaća Crkvu kao zaštitu elite i prema tome se ne bi razlikovala od svjetovnih

institucija. Službenici unutar nje više drže do njezina opstanka jer je osjećaju više »svojom«. Često se vjernici osjećaju kao brojevi i korisnici raznih usluga, a službenike drže nezainteresiranima za vlastite potrebe. No sve ono dobro što proizlazi iz jedne takve institucije i organizacije, proizlazi iz Kristove Crkve, iz žive Crkve zaručnice, iz tijela Crkve kojem je glava Krist. Crkva više nije Crkva ako se udalji od Krista. Isto tako, onaj koji Crkvu gleda kao nešto svoje, nije crkven, ne želi dobro, necrkven je, njezin je protivnik.

Nakon kratkog uvida u dva bitna pojma, slijedi promišljanje o suvremenim temama.

Crkva se ne smije miješati u politiku, pa tako ni u državu. Ta tema nikad nije prestala biti suvremena. Svakodnevno čitamo i slušamo ovakve komentare: »Trebalo ukinuti i revidirati ugovore Republike Hrvatske sa Svetom Stolicom. Što se Crkva petlja u moja (ženska) prava? Maknite vaše krunice od moje vagine. Vjerujem u Boga, ali ne i u Crkvu. Ne idem u crkvu jer pop stalno priča o politici i što on meni govori o odgoju djece te kako da živim u svom braku sa ženom kada on nema ni djece ni ženu ili ima ženu koliko hoće jer je švaler i bekrija. Vjeronauk u školama najveće je zlo i najveći neprijatelj našeg sekularnog društva i neka se vrati tamo gdje mu je mjesto, a to je crkva u koju više nitko ne ide. (...)«

Istina je. Crkva se ne smije miješati u politiku, pa tako ni u državu. Ako Crkva nije Kristova, ne smije ulaziti u državna pitanja i država tu mora reagirati. U slučaju kada je postala »nečija«, privatno vlasništvo nekog crkvenjaka ili uglednika, ne smije se uplitati u politiku, a isto vrijedi ako je prožeta plitkošću i opterećena materijalnim dobrima, kada pogoduje političarima i služi njihovim privatnim ili prljavim interesima te ako se udaljila od svog istinskog nauka. Ukratko, ako

Crkva nije Crkva, onda se ne smije miješati u politiku. No, ako je Crkva Crkva – svoju snagu crpi isključivo iz Isusa Krista i ponizna je sluškinja – pozvana je služiti svima, u svemu i s pomoću svega, pa tako i politikom. Vjernik je pozvan svjedočiti svoju vjeru u Krista i služiti svima. Bilo bi pogubno za vjernika, kojem je Bog dao mnoge darove koji su predviđeni za boljitak i unapređenje društva, da ih ne iskoristi. Crkva i politika danas imaju ružne etikete i ljudi nose ružne predrasude o političarima, vjernicima i svećenicima. Političar, vjernik, svećenik, svi su oni pozvani služiti narodu i Bogu. Zanimljivo je kako danas u našoj zemlji puno vjernika, političara i svećenika vlada toliko kriminala, korupcije, nepotizma, dekadencija morala, jednostavno, zlo. Razlog je jasan; utjecajni ljudi na društvo nemaju korijen u Isusu Kristu. Ako je država uistinu ona koja štiti svoj narod i njegovu baštinu, brine se o njegovu napretku i bogatstvu, osigurava njegovu dostojnu egzistenciju i ako je Crkva uistinu uronjena u osobu Isusa Krista i prepušta da je vodi Duh Sveti, ni jedan narod ne bi imao razlog za brigu. No odrekli smo se Krista, ne vjerujemo u Duha Svetoga, ne treba nam napredak i bogatstvo jer se valjamo u blatu komocije i mediokriteta, preziremo tradiciju i baštinu jer smo željni nečega novoga, modernoga. I baš zato u državi kao što je Hrvatska, gdje je hrvatska povijest nezamisliva bez katoličke vjere te je Rimokatolička Crkva duboko ukorijenjena u hrvatski identitet, svaki istinski vjernik pozvan je da bude političar i da misli dobro za svoju Domovinu, državu i narod. Ne mora se sjediti u gradskoj vijećnici ili saboru da bi se bio političar. Svakodnevna promišljena djela dovode do boljeg društva. Vjernik uz to što naviješta Boga koji je dobar i koji želi da svi uživaju od svoga rada isto tako ponizno služi za dobrobit naroda i države, pridonosi svoje darove te ostvaruje samoga sebe.

Otkuda taj celibat?

Povijesni razvoj te prakse u latinskoj Crkvi

Karlo Strišković, III. godina

»Stalni život u žrtvi, kao što je beženstvo, može se živjeti samo iz žive vjere. Gdje vjera popušta, popušta i otporna snaga, gdje vjera izumire, izumire i suzdržljivost.«

sv. Raymund iz Penaforta

Uvod

Celibat – za većinu vjernika nerazumljiva odredba, mnogim svećenicima križ, a svima ostalima ludost. U ovome kratkom povijesnom pregledu pokušat će se prikazati kako je nastala obveza beženstva u latinskoj (zapadnoj) Crkvi te se zapitati: Ima li uopće smisla danas inzistirati na tom disciplinskom području?

Apostolsko doba

Sinoptička evanđelja donose izvještaje o Isusovim riječima koje se odnose na problematiku celibata. Tako u dvadesetdevetom retku devetnaestog poglavlja Matejeva evanđelja ima zapisano: »I tko god ostavi kuće, ili braću, ili sestre, ili oca, ili majku, ili ženu, ili djecu, ili polja poradi imena mojega, stotruko će primiti i život vječni baštiniti.« (Mt 19, 29). Slično nas tako izvještava i evanđelist Marko: »Zaista, kažem vam, nema ga tko ostavi kuću, ili braću, ili sestre, ili majku, ili oca, ili djecu, ili polja poradi mene i poradi evanđelja, a da ne bi sada [...] primio stotruko [...]«. (Mk, 10, 29). Najdetaljnije sv. Luka prenosi Isusove riječi kada piše: »Zaista, kažem vam, nema ga tko bi ostavio kuću, ili ženu, ili braću, ili roditelje,

ili djecu poradi kraljevstva Božjega, a da ne bi primio mnogostruko već u ovom vremenu, i u budućem vijeku život vječni.« (Lk 18, 29-30). Sasvim je razvidno da te Isusove riječi, kada se sagleda cjelokupni tekstualni kontekst, nisu upućene širokim vjerničkim masama, nego onim učenicima koje Gospodin želi poslati kako bi navješćivali njegovo evanđelje sve do dolaska Božjega kraljevstva. Za ispunjenje tog poslanja potrebno je raskinuti sve ovozemaljske sponne, stoga Isus obećava obilnu nagradu kao kompenzaciju za to radikalno odvajanje. Neki bibličari smatraju kako se taj princip napuštanja obitelji podrazumijeva samo dok traje putovanje na kojem bi se evangelizirali narodi, a da su se apostoli nakon putovanja mogli vraćati obitelji. Za to pak nema naznake, a tekst ionako govori o nečem konačnom. Dakle, Isus od onih kojima je dao udjela u njegovu poslanju zahtijeva da usvoje i njegov način života. S druge strane, Sveto pismo ne govori puno toga o bračnom stanju dvanaestorice apostola iako sinoptička evanđelja navode čudo koje je Isus učinio u Petrovoj kući, a to je ozdravljenje Petrove punice. Stoga, pravilno je zaključiti kako je sveti Petar bio oženjen. Nemamo detaljnija saznanja o njegovoj supruzi jer evanđelisti više nigdje ne navode taj podatak. Također, iako Sveto pismo ne spominje poimence ni jednog apostola koji je bio oženjen, može se sasvim razborito zaključiti kako su i oni (barem većina) imali ženu. O tome svjedoči apostol Pavao u svojoj poslanici Korinćanima kada kaže: »Zar nemamo prava ženu vjernicu voditi sa

sobom kao i drugi apostoli i braća Gospodnja i Kefa?» (1. Kor 5, 9). Mnogi patristički autori vjeruju kako apostol Ivan zbog svoje dobi nije bio oženjen i da je upravo to razlog zašto ga je Isus posebno ljubio.¹

Patrističko doba

Kada se započne istraživati pojam celibata u prvim stoljećima kršćanstva, vrlo brzo dotiče se koncil u Elviri kod Grenade. U prvome desetljeću četvrtog stoljeća skupili su se biskupi i svećenici kako bi donijeli zajedničke norme za crkvene prilike u Španjolskoj. Čitavi Pirinejski poluotok u to vrijeme pripadao je zapadnoj polovici Rimskog Carstva gdje je bilo poprilično mirno u vrijeme cara Konstantina. Prijašnji progoni kršćana poljuljali su do temelja Crkvu u Španjolskoj, to jest narod se razbježao, nastale su zloupotrebe na mnogim razinama, a obavljanje crkvene discipline bilo je manjkavo. Stoga su crkveni oci u osamdeset i jednom koncilskom kanonu donijeli odredbe za sva važna područja crkvenog života. Potrebno je naglasiti kako cilj koncila nije bio donijeti nove odredbe, već obnoviti sve ono što je bilo napušteno i zanemareno tijekom progona, stoga se ne može govoriti o nekim novim crkvenim zakonima. Prvi zakonski tekst koji govori o problematici celibata nalazi se u 33. kanonu pod naslovom *O biskupima i poslužiteljima (oltara) koji se, naime, suzdržavaju od svojih supruga*, a ispod naslova nalazi se tekst: »Postoji suglasnost o potpunoj zabrani koja vrijedi za biskupe, svećenike, đakone, tj. za sve klerike, koji su u službi oltara da se suzdržavaju od svojih supruga i da ne

rađaju djecu. A tko je takvo što učinio neka je isključen iz kleričkog staleža.«²

Jedan još važniji tekst jest obvezujuća izjava izdana u drugom kanonu Afričkog sabora 390. godine i uzastopno ponavljana na sljedećim afričkim saborima kako bi ušla u Codex Canonum Ecclesiae Africanae. Ispod naslova *Da bude sačuvana nevinost levita i svećenika* nalazi se tekst (u kojem biskup Epigonije kaže): »Budući da se na prijašnjem koncilu govorilo o suzdržljivosti i nevinosti tih triju redova, naime biskup, svećenik i đakon koji su na osnovi ređenja sigurnom obvezom vezani na nevinost, neka budu potpunijom podukom poučeni o očuvanju čistoće.« (Biskup Gentelije dopunjava): »Kao što je gore rečeno, prikladno je da su sveti predstojnici i Božji svećenici kao i leviti, ili svi koji služe Božjim sakramentima u svemu suzdržljivi da bi zadobili to što kroz svu jednostavnost mole od Gospodina: da bismo time i mi očuvali to što su apostoli naučavali i što je jedan stari običaj sačuvao.« (Biskupi na to jednoglasno kažu): »Mi se svi slažemo u tome da se biskup, svećenik i đakon, zaštitnici nevinosti i sami suzdržavaju od svojih supruga, da bi se u svemu i od svih koji služe oltaru poštivala nevinost.«³ Te izjave svjedoče kako je većina klera u afričkoj Crkvi bila oženjena prije ređenja. No svi klerici nakon ređenja morali su živjeti suzdržljivo. Tu je taj propis dodatno produbljen vezom između oltara i sakramenta ređenja.

Nema sumnje da su i u idućim stoljećima mnogi poslužitelji oltara bili oženjeni, što dokazuju sabori na području Galije i Španjolske koji uvijek i iznova naglašavaju

¹ Usp. O suzdržljivosti, 19. srpnja 2014. Dostupno na: <http://splendordomini.blogspot.com/2014/07/o-suzdrzljivosti.html> (28. 4. 2023.).

² A. M. STICKLER, *Celibat klerika. Povijesni razvoj i teološki temelji*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2006., 13.

³ *Isto*, 14-15.

važnost suzdržljivosti. Sankcije su se, doduše, ublažavale. Tako je na saboru u Toursu (461. godine) kazna za stalne prekršitelje nije bila više eskomunikacija, već suspenzija od kleričkog staleža.

Srednji vijek i Tridentski koncil

Uz sve redovite opasnosti koje su ugrožavale klerički celibat u povijesti Crkve bilo je vremena kada su se pojavile izvanredne opasnosti koje su štetele crkvenoj hijerarhiji. Takve su teškoće često donosile raznovrsne hereze. Primjerice, arijanizam kod Vizigota potaknuo je široko rasprostranjenu borbu protiv te hereze te nakon obraćenja Vizigota dva sabora u Španjolskoj morala su donijeti određene norme za svećenike koji su proizašli iz arijanizma. Jedna od najvećih neprilika za suzdržljivost klerika bile su prilike koje su prethodile reformama pape Grgura VII. (1073. – 1085.) u 11. i 12. stoljeću. Crkveno beneficijastvo, to jest crkveni velikodostojnici, darivali su povlastica u javnom i privatnom životu klerika i aristokracije. Materijalna sigurnost, koja je bila osigurana višim i nižim klericima, zajedno s velikim političkim utjecajem i ostalim beneficijama bili su glavni motivi nesavjesnim pojedincima da preuzimaju vlast u Crkvi. Iznajmljivanje crkvenih službi od moćnih i nepoćudnih laika, koji su pri tome gledali više svoju korist nego korist Crkve, rezultiralo je nastajanjem dvaju velikih zala: simonije i teške povrede crkvenog celibata. Takvo stanje u Crkvi postalo je povod za ponovnom uspostavom kleričke discipline u pogledu suzdržljivosti. Važna posljedica gregorijanske reforme jest odredba svečano izrečena na 2. lateranskom saboru 1139. godine. Odredba govori da su brakovi sklopljeni između viših kle-

rika (subđakon, đakon, prezbiter i biskup) i redovnica ili laika ne samo nedopušteni već i nevaljani. Ta odredba dala je povod široko rasprostranjenoj zabludi kako je obveza celibata viših klerika uvedena tek na 2. lateranskom saboru, a u stvarnosti je samo potvrđena već odavno poznata zabrana.

Reformatorski naponi Tridentskog sabora bavili su se i pitanjem suzdržljivosti. Vrlo je dobro poznato kako se aristokracija (poglavito car, kraljevi i kneževi) zalagala za dispenciju celibata, to jest olakšanje oko pitanja suzdržljivosti u svrhu povrata otpalih klerika. Međutim, saborski su se oci odlučili za beskompromisno opsluživanje te odredbe koja je vrijedila od početaka i koja je uvijek i iznova bila obnavljana. Također, saborski oci protivili su se definirati odredbu o celibatu kao čisto crkveni zakon. Temeljna odredba Tridentskog sabora oko unapređenja poštovanja discipline klerika bila je osnivanje sjemeništa. Ta je odluka kanonom 18. Sessio XXIII naložena svim biskupijama. Ona je, nošena Božjom providnošću, Crkvi ponudila toliko neoženjenih svećeničkih kandidata da se otada konačno moglo odustati od ređenja oženjenih kandidata.⁴

Crkva se i u idućim teškim vremenima uvijek držala tradicije beženstva. U teškim je krizama Francuske revolucije Crkva ostala vjerodostojna samoj sebi. Također, Crkva se suprostavila i drugim pokušajima koji su se zalagali za ukidanje celibata. Nakon Prvog i Drugog vatikanskog sabora izbio je ponovno jedinstveni otpor prema celibatu, no Crkva se ne može odreći onoga što je u njezinoj samoj srži, to jest od apostolskog doba.

⁴ Isto, 20-21.

INTERVJU

Intervju s nastavnikom dr. sc. Ivanom Zubcem

Priradio: Petar Čengić, III. godina

• *Dragi profesore, hvala Vam što ste prihvatili pomoći nam u obogaćivanju našega časopisa. Možete li nam za početak reći nešto kratko o sebi, akademski put, odrastanje, zašto baš profesor, zašto baš povijest?*

Poštovani studenti, hvala vam na pozivu za ovaj intervju i od srca vam želim da naš časopis Teofil i dalje bude aktualan, zanimljiv i da odražava duhovnost našeg Fakulteta. Rođen sam u Sarajevu, ali sa izbjijanjem rata u BiH, u proljeće 1992. godine, cijela obitelj se sklonila u Dalmaciju. U Makarskoj i Podgori završio sam osnovnu školu. U Osijek smo se preselili 1996., gdje sam pohađao II. jezičnu gimnaziju. Nakon toga, završio sam Filozofski fakultet (2008.), dvopredmetni studij engleskog jezika i književnosti, te 2009. godine otišao na poslijediplomski studij iz Crkvene povijesti u Rim, na papinsko sveučilište Gregoriana. Povijest je nekako jako povezana sa sudbinom hrvatskog naroda, a profesorski poziv netko ili ima ili nema. Osim toga, velika je odgovornost, nakon svih promjena koje smo doživjeli u 20. stoljeću, da se znanje i istina prenese i na mlađe generacije.

• *Trenutno ste nastavnik na KBF-u u Đakovu, 2021. godine obranili ste doktorski rad, no Vi imate i bogatog iskustva u radu sa osnovnoškolcima i srednjoškolcima. Gdje Vam je bilo lakše, a gdje teže raditi, koje su glavne*

razlike jednog osnovnoškolca, srednjoškolca i jednog studenta?

Točno, mogu konstatirati da sam imao priliku raditi u sva tri stupnja hrvatskog obrazovnog sustava, i da na taj način zbilja imate priliku iz prve ruke vidjeti sve odlike našeg školstva. Teško bi bilo sada reći je li negdje lakše ili teže raditi jer ima puno faktora koje morate uzeti u obzir. Osnovna škola je podijeljena na razrednu i predmetnu nastavu, ovisi koji predmet predajete, ali zbilja je jedno lijepo iskustvo predavati najmlađima, od 1. do 4. razreda. Nastava je, zajedno sa metodikom i didaktikom, vrlo specifična i traži posebnu pripremu. Srednja škola, pak, donosi veliku razliku između gimnazija i strukovnih škola, ali moram reći da naši učenici imaju dobro predznanje iz dva predmeta

koja sam predavao (engleski i povijest) i da se već od prvog razreda 'bruse' pripreme za maturu. Visoko obrazovanje je opet potpuno novi sustav, gdje su studenti kolege nama profesorima, pa se tako i treba postaviti pri predavanjima, seminarima, kolokvijima/ispitima i općenito u svakodnevnoj komunikaciji. Siguran sam da svi oni koji vole ovaj poziv, u konačnici, mogu sa zadovoljstvom obavljati svoj posao.

● *Svi znamo da danas nije lako završiti fakultet, a pogotovo postdiplomski studij. Zanima nas Vaše svjedočanstvo – kako ste uspjeli uskladiti vjeru, akademski i obiteljski život?*

Svaki napor ili zadatak koji nas je dopao nosi svoje izazove. Moj primjer je samo jedan od onih koji su poslijediplomske studije završavali u inozemstvu. Tijekom vremena shvatite da neke stvari koje ste uzimali kao svakodnevne odjednom su vam nedostupne, tako da nakon određenog razdoblja zahvati vas i jedna vrsta nostalgije. Na kraju krajeva, svatko je u inozemstvu stranac, tako da je za uspješan kraj studija potrebno proći i određene kušnje i poteškoće. No, ništa nije problem ako je ono što studirate zanimljivo, ako to volite, i uz Božju pomoć i potporu dobrih ljudi, sve se na kraju nekako 'iznive-lira' i ima dobar završetak.

● *Možete li ukratko predstaviti svoj doktorski rad, temu doktorskog rada te zašto ste baš odabrali tu temu?*

Rad je vezan za razdoblje postojanja Prve Jugoslavije, Kraljevine SHS/Jugoslavije (1918.-1941.) i za djelovanje organizacija, udruga i pojedinaca jednog fenomena koji je u Crkvi u Hrvata poznat pod nazivljem Hrvatski Katolički Pokret ili Katolička Akcija. Taj fenomen je nastao početkom 20. stoljeća, kao svojevrsan odgovor Crkve na

izazove sekularizacije i liberalizma. U prvoj južnoslavenskoj državi poprimio je drugu dinamiku jer je ta država od samih početaka imala vrlo velikih unutarnjih strukturnih problema. Tadašnja Đakovačka biskupija bila je premrežena udrugama Katoličke Akcije, istaknuti pojedinci bili su u centru zbivanja, uključujući suradnju sa samim bl. Ivanom Merzom (prvi blaženik laik Crkve u Hrvata), a kao zaključak može se reći da je to razdoblje jednog intenzivnog vjerskog i intelektualnog života. Sjećanje na njega potisnuto je sa Drugim svjetskim ratom i periodom socijalizma, ali nakon uspostave suvremene Hrvatske države povjesnica ovog razdoblja je ponovno valorizirana na način koji zaslužuje.

● *Radite li možda sada na nečemu što biste htjeli podijeliti s nama?*

U povijesti ima jako puno zanimljivih razdoblja i fenomena, no, u zadnje vrijeme, intrigira me zavičajna povijest, odnosno povijest Đakova, Đakovštine i manjih mjesta (kao što su Gorjani) u međuratnom razdoblju. Proučavajući tu lokalnu povijest, možete zbilja složiti jedan mozaik vjerske, gospodarske, kulturne, i političke prošlosti naše Slavonije, ali ne samo to. Možete iz prve ruke vidjeti svakodnevni život, način na koji su ljudi živjeli, komunicirali i kretali se, te usporediti to sa našim dobom. Iz tih proteklih desetljeća vidi se sve bogatstvo naše tradicije, bilo vjerske, ili folklorne, ili ako hoćete i kulturne, pa i onih još 'svakodnevnijih', kao što je sportska ili kulinarska. Zanimljivo je tragati za fragmentima te lokalne povijesti u našim arhivima i zbirkama i vidjeti koliko toga je očuvano. Naša prošlost je bogata, i zadatak je povjesničara da svu tu tradiciju i baštinu iznese na vidjelo, te je na taj način zaštititi od opasnosti zaborava.

Intervju s najboljim studentima

Priredila: Maria Dragomirović, III. godina

Već nekoliko godina dekan našega Fakulteta prigodom svečanosti na *Dies facultatis* nagrađuje studente s najbolje ostvarenim prosjekom. Postavljanjem nekoliko pitanja, upoznat ćemo se sa studentima različitih godina koji su tijekom prošle akademske godine dobili nagradu. To su redom: za prvu godinu: Valentino Kujundžić, za II. godinu: Luka Marošević i Maria Dragomirović, za III. godinu Lucija Tica i za IV. godinu Ksenija Gačarić. Uz najbolje studentske prosjeke, cijeni se i kvaliteta pisanja diplomskoga rada. Tako je student Vladimir Sabo dobio nagradu za najbolji diplomski rad, uz to što je dobio i dekanovu nagradu za najbolji prosjek.

Pitanja za nagrađene studente

1. *Možeš li nam se za početak ukratko predstaviti?*
2. *Što bi izdvojila kao prednost studiranja na KBF-u?*
3. *Što te motivira u radu i zalaganju?*
4. *Možeš li nam opisati kako izgleda tvoje uobičajeno učenje, pripremanje za kolokvije, ispite i slično?*
5. *Uputi neku motivirajuću poruku ostalim kolegama.*

Valentino Kujundžić

1. Zovem se Valentino Kujundžić. Imam 21 godinu i trenutno sam na drugoj godini studija na KBF-u. Također sam i svećenički kandidat u drugoj godini formacije, i to za Subotičku biskupiju, odakle i dolazim. Prije nego što sam došao u Đakovo, išao sam u matematičku gimnaziju u Novom Sadu,

gdje sam izblize upoznao matematiku, fiziku, filozofiju, zbarsko pjevanje te kristalizirao svoja interesiranja. Odlučio sam upisati se na filozofsko-teološki studij prvenstveno kao sastavni dio mog puta prema svećeništvu koje mi izuzetno znači u kontekstu odnosa s Gospodinom i poslanja u konkretnoj crkvenoj stvarnosti. Međutim, filozofska i teološka pitanja su me iznimno zanimala kroz cijelo moje odrastanje, što tek sada u svom značaju otkrivam u vlastitom oduševljenju prema disciplinama kojima se ovdje bavim.

2. Naš fakultet jako dobro ističe ljudskost, transcendentnost i znanstvenost procesa učenja. Prije svega, on, s obzirom da u odnosu na druge fakultete ima manje studenata i prevladavajući broj profesora-klerika, uspijeva u tome da integrira cijelog studenta u tijek studiranja. Na našem fakultetu vrlo je bitno doista biti čovjek, i studenti se u svojoj ljudskosti izgrađuju putem međusobnih odnosa i odnosa profesor-student, koji su vrlo kvalitetni, prizemni i ogoljuju nas do razine ljubavi – koja izriče duhovnost kakvu se teško može pronaći na nekom drugom učilištu. KBF je stvorio ozračje u kome student *duboko doživi* potrebu izgrađivanja odnosa s Bogom, pri tom ni najmanje ne umanjujući kvalitetu znanosti koja se na njemu predaje, štoviše, ona time dobiva zaokruženost koja toliko fali mnogim drugim sustavima predavanja. Posebno bih istakao i mogućnost znanstvenog razvijanja studenta na osobnoj razini uz pomoć bogate knjižnice, međutim ja sâm tu mogućnost ne koristim u dovoljnoj mjeri.

3. Zaista osjećam snažnu unutarnju motivaciju, i mislim da za mene teško može postojati značajnije područje znanosti kojom se mogu baviti. Time ni najmanje ne želim umanjiti druge znanosti, međutim, teologija, te posebno filozofija koja znanost u jednom vidu i nadilazi, među njima nemaju premca u pomoći u razumijevanju svijeta, čovjeka, i Boga. A to me je u životu najviše i zanimalo: upoznati ta tri misterija, doživjeti snagu Boga koja se očituje u svakodnevnoj stvarnosti. Koji je smisao svega? Što je to čovjek? Postavljanje takvih pitanja otkriva nam neslućeni svijet ljepotâ, a filozofija i teologija nam mogu pomoći da odgovorimo upravo na njih.

4. Nisam navikao na pamćenje velikih količina informacija odjednom, posebno nepovezanih. Zato mi je glavni cilj u učenju od gradiva napraviti jednu veliku i povezanu cjelinu u glavi. Stvoriti priču, koja se lako može ispričati. Volim imati jedan konkretan pojam u centru pažnje, koji ću vrlo dobro razumjeti, i njega objasniti (i time povezati sa) drugim pojmovima koje učim. I njih kasnije usmjeravam na nove pojmove. Tako puno informacija odjednom postaju jedna mreža, koja, ako je dobro shvaćena, sama povlači podatak za podatkom, te ne postoji velika muka u učenju. Što se tiče redovitosti u učenju, ona mi predstavlja veliki problem. Jednako kako imam žar prema ovim disciplinama, osjećam privlačnost i prema čitanju druge literature, druženju, molitvi, pjevanju, pukom razmišljanju..., i prečesto se vodim tim strastima. Zato najčešće krećem sa sustavnim učenjem prekasno.

5. Živi teologiju! Živi filozofiju, živi ih za Boga. Besmisleno je učiti bilo što, a posebno studirati govor o Bogu, ako to nije iz ljubavi prema Njemu. Trudi se radi Njega biti teolog odnosno *bogoslov*, a ne samo raditi to

iz svoje koristi ili kompetentnosti. Kako bi to postigao, moraš biti iskren i u iskrenosti spoznati za što te je Bog stvorio i što od tebe želi danas. Ne varaj se, nego idi Božjim putem! Ako budeš iskren i iskreno ljubiš, to ćeš i postići.

Luka Marošević

1. Moje ime je Luka Marošević. Dolazim iz Cerne. Imam 21 godinu i student sam treće godine Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Đakovu.

2. Prednosti studiranja na KBF-u su svakako mnogobrojne, međutim istaknuo bih pristupačnost i otvorenost koje se susreću, kako u odnosu studenata međusobno, tako i u odnosu profesora prema studentima. To je dimenzija koja se na fakultetima s većim brojem studenata teško ostvaruje, a mislim kako će u budućnosti upravo to biti jedna od ključnih karakteristika koje će budućni studenti uzimati u obzir prilikom upisa određenoga fakulteta.

3. Vjerujem kako svaki student na našem fakultetu ima dobru motivaciju za učenje i rad. Pozitivna je činjenica kako je ovaj studij oblikovan da uvelike stvara preduvjete za sustavno učenje i rad. Ipak, glavnina moje motivacije proizlazi iz činjenice da studiram na našem fakultetu kao svećenički kandidat. U tom smislu, za istinsko ostvarenje svećeničke formacije bitnom stavkom držim i ostvarenje u studijskom dijelu formacije.

4. Moje učenje sastoji se od nekoliko faza koje uključuju prikupljanje literature i materijala za učenje, zatim iščitavanje istoga te određivanje najvažnijega kako bih mogao dobiti jezgrovitu strukturu za daljnje učenje. Potom slijedi prolaženje onoga što sam označio kao važno iz pročitane literature i radnih materijala, a za kraj uvijek ostavim

vremena za cjelokupno ponavljanje gradiva te promišljanje o naučenome. Volim uvijek početi na vrijeme kako bih dan ili dva prije ispita bio slobodan za vlastite aktivnosti i hobije jer mislim kako je i to jedan važan dio učenja s obzirom na to da mi se naučeno gradivo tako lakše pohrani prije polaganja ispita.

5. Kreni na vrijeme.

Maria Dragomirović

1. Zovem se Maria Dragomirović. Imam 22 godine. Dolazim iz Luča u Baranji, a Opću gimnaziju završila sam u Belom Manastiru. Trenutno sam studentica 3. godine na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu.

2. Kao prednost definitivno bih istaknula to što na našem fakulteta vlada jedna prilično obiteljska atmosfera, posebno što smo mala zajednica tako da se svi znamo, međusobno se družimo i pomažemo jedni drugima. Profesori su također izuzetno pristupačni i uvijek spremni »biti tu« za studente. Naravno, ono što je najveća prednost ovoga studija jest upravo to što je ovo studij teologije, znanosti koja se bavi onim Najvećim, onim od kojega sve počinje, od kojega je sve nastalo. Bez teologije, nema ni ičeg ostalog. Bog je onaj koji sve pokreće, koji nas motivira, a mi ga sve dublje istražujemo i poniremo u njegov misterij.

3. Kao što sam već spomenula u prošlom odgovoru, prvenstveno je Bog onaj koji me motivira i koji nas sve treba motivirati. Često se dogodi da nemamo volje, želje i energije učiti, ali tada je potrebno pogledati na križ našega Spasitelja i od njega zatražiti potrebnu motivaciju. Ako je on prošao svu muku i bol za nas, onda si mi ne možemo dopustiti da nas neke male stvari, poput lijenosti i nezainteresiranosti, sputavaju da se ostvarujemo u onome što on od nas očekuje. Svaki

tren učenja, pogotovo kada nam se ne da, kada nemamo motivacije, možemo prikazati kao malu žrtvu našem Spasitelju i tako se motivirati za daljnji rad. Naravno, velika mi je motivacija i moja obitelj koja me u svemu podržava, a posebno moj mlađi brat kojem želim biti pozitivan uzor. Isto tako, prošle je godine dekan na inauguracijskoj svečanosti rekao riječi koje su mi se utisnule u srce, a one su: »Fakultet će biti uspješan onoliko koliko se svatko od nas daruje i zalaže.« Te su mi riječi trajna motivacija da ono što radim nije samo za mene, već upravo u kršćansko-me pogledu, za druge, za dobrobit cjelokupne zajednice.

4. Uvijek samoj sebi govorim da ću krenuti učiti na vrijeme, ali često se dogodi da krenem pripremati kolokvij ili ispit u zadnji tren. Ali uobičajeno učenje počinje iščitavanjem literature, podcrtavanjem najvažnijega olovkom, a zatim ponovnim čitanjem markerima u različitim bojama, uređivanje bilješki sa predavanja, pravljenje skripti, a onda učenje iz svega toga što sam pripremila. U svemu tome, molitva je neizbježna. Bez Božje pomoći, sve je uzalud i neće uroditi nikakvim plodom.

5. Postavite si ciljeve i idite prema njima s Bogom. Kad god osjećate težinu i teret obveza, prepustite ih Bogu, zamolite ga da vam ih on pomogne nositi i zajedno s njim hodite kroz sve teškoće koje su pred vama. Put kojim idemo nije lagan, trnovit je, ali znajući za koga to sve radimo, kome težimo, dobivamo snagu za nastaviti i doći do cilja. Zapamtite da je ovaj studij zaista lijep i ne dopustite si da uđete u neku dosadnu monotoniju u kojoj ćete izgubiti same sebe i svoju vjeru, jer je cilj ovoga studija upravo da upoznate sebe i da produbite vjeru i odnos s Bogom, no ne zaboravite da najveću ulogu tu imate vi! Vi ste ti koji se trebaju zalagati i tražiti Boga za pomoć! ☺

Lucija Tica

1. Zovem se Lucija Tica. Rođena sam 12. rujna 2000. u Zagrebu. Nakon svega dvije godine života u Zagrebu, zajedno s roditeljima, selim se u Vukovar gdje sam pohađala osnovnu školu i Gimnaziju. Po završetku opće gimnazije upisala sam filozofsko-teološki studij na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu i sada sam studentica IV. godine.

2. Smatram da je teološki studij specifičan napose po jednoj stvari. Mi ovdje ne dobivamo samo znanje, već i mudrost. To je ono što ovaj studij oplemenjuje i zbog čega je on poseban. Usko vezano uz to, teološki studij osim što, kako već spomenuh, nama nudi znanje, on nas i odgaja. Sadržaji kolegija, pristup naših profesora prema tome i njihova otvorenost prema nama imaju katkada i dimenziju samoga odgoja. Na taj način studij nas oblikuje za kritičko promišljanje stvarnosti u jednom katoličkom duhu.

3. Ono temeljno što me motivira jest ljubav prema teologiji, to jest prema samome Kristu. Kada se čovjek interesira nečime, onda se sa strahću time i bavi i to istražuje. Međutim studij teologije je i ovdje specifičan. Naime teologijom se ne bavim jer me ona »zanima«, već je teologija ono temeljno, ono što prožima čitav život. Ona nije puki interes. Bog ne može biti interes, već je Bog ono što je u temelju svega pa tako i moga života. Jednom kada čovjek to prepozna, kako da se time strastvenije ne bavi i kako da svu svoju pažnju ne usmjeri tome? Osim toga, motivirana sam i činjenicom da ću znanjem koje ovdje steknem nastojati kršćanski nauk ucjepljivati u ranjeni svijet.

4. Vjerujem da se moje učenje ne razlikuje posebno od učenja drugih studenata. Naime nastojim si na vrijeme, prije ispita ili kolo-

kvija, pripremiti sve materijale koji su mi potrebni. Uvijek idem na to da naučim sve, odnosno da prođem kroz sve nastavne cjeline i gradivo u cjelosti, iako nikada nije moguće naučiti sve onako kako zamislim. Ono što smatram najvažnijim jest da se razumije ono što se uči. Prema tome, gradivo koje mi je teže shvatljivo nastojim raščlaniti na jednostavnije dijelove i tek tada, kada shvatim ono temeljno, mogu to upotpunjavati drugim, složenijim tezama.

5. Ne znam koliko će ovo nekoga motivirati, ali istaknula bih jednu misao koja je meni često na umu kada trebam učiti, a napose onda kada nemam puno volje za učenje. Ta misao glasi: *Labor omnia vincit – Rad sve pobjeđuje*. Osim toga, čovjek se bolje osjeća kada je produktivan i fascinantan mi je taj predivan osjećaj koji imam jednostavno izvršavajući svoje svakodnevne dužnosti, ali ne preko volje, već rado. Željela bih još samo istaknuti da me trud i rad oko nečega nikada nije iznevjerio, već se uvijek isplatio.

Ksenija Gačarić

1. Moje ime je Ksenija Gačarić. Rođena sam 1999. godine u Slavanskom Brodu. Dolazim iz Drenovaca. Opću gimnaziju sam pohađala u Županji, te nakon srednje škole upisujem KBF u Đakovu. Trenutno sam studentica V. godine.

2. KBF u Đakovu je jedna mala zajednica koja je jako povezana i svi se međusobno znamo. Kao mala zajednica stalno se družimo, komuniciramo i pomažemo jedni drugima. Isto tako smo povezani sa profesorima našega Fakulteta s kojima možemo komunicirati o svemu i koji su uvijek spremni saslušati nas i pomoći nam.

3. Vrlo često u radu mi pomaže želja za ostvarenjem cilja koji sam si zadala. Isto

tako, u samome radu mi pomaže i vjera u Boga koji je uvijek uz nas i koji djeluje kroz ljude koji su oko nas. Bez vjere i nade u ostvarenje zadanoga cilja, vrlo vjerojatno bi bilo puno teže studirati.

4. Moje učenje započinje kao i kod svakoga studenta. Sve započne sa organizacijom rada i vrlo često si u početku odvojim malo više vremena za učenje, ali na kraju se svede na to da učim u zadnji tren jer »ima vremena«. Kada se pripremam za ispite i kolokvije, prvo podcrtavam skriptu, zatim ponovno iščitavam sadržaj i samoj sebi pokušavam objasniti značenje onoga što sam pročitala.

5. Vjerujem u sebe, vjerujem u svoj rad i vjerujem da će se trud s vremenom isplatiti. Svaki naš propali pokušaj u ostvarenju nekoga cilja, ne znači i totalni promašaj našega života. U redu je ponekad biti u krivu, pogriješiti, ponavljati iste pogreške, ne uspeti. Ako nešto ne ostvariš odmah ili u vremenu kada si planirao, ne znači da nećeš uspjjeti ostvariti uopće. Bori se za sebe, za druge i budi dobar prema drugima. I na kraju dana, zahvali Bogu za sve dobro i sve loše jer te sve to izgrađuje kao osobu i za svakoga tko je dio tvoga života. I ne zaboravi, u dobru i u zlu, nisi sam.

Pitanja za studenta nagrađenog za najbolji diplomski rad:

1. *Možeš li nam se ukratko predstaviti?*
2. *Prošle si godine diplomirao, a tvoj je diplomski rad proglašen najboljim. Koja je tema tvoga diplomskoga rada i možeš li nam ga ukratko predstaviti?*
3. *Svima si već poznat kao student koji već petu godinu dobiva nagradu za studenta generacije. Je li ti bilo teško usklađivati sve obveze (bogoslovni život, studiranje, ispiti, seminari, diplomski rad)?*

4. *Možeš li dati savjet mladim kolegama kako da uspješno napišu diplomski rad?*

Vladimir Sabo:

1. Zovem se Vladimir Sabo, imam 38 godina, i dolazim iz Ladimirevaca. Diplomirao sam 26. rujna 2022. godine na filozofsko-teološkom studiju na KBF-u u Đakovu. Đakon sam Đakovačko-osječke nadbiskupije na službi u Valpovu.

2. Diplomski rad nosi naslov *Egzorcizam u kontekstu identiteta kršćanstva*, a izrađen je pod mentorstvom doc. dr. sc. Drage Tuka-re. Glavni je cilj rada istražiti odnos između identiteta kršćanstva i egzorcizma: u radu se tako istražuje razlika između kršćanskog egzorcizma i onoga u drugim religijama, a zatim se proučava je li egzorcizam bitna oznaka kršćanstva te kako su se prvi kršćani nosili s problemom zla u svijetu. U radu sam se ograničio na proučavanje ranog kršćanstva, te sam se u tu svrhu koristio Biblijom i patrističkom literaturom. No u radu uz glavni cilj postoji i nekoliko podciljeva koji su s njim usko povezani. Prvi podcilj bio je istražiti narav zla i njegove uzroke u svijetu. Drugi se podcilj odnosi na analiziranje angelologije i demonologijâ. Treći podcilj bio je istražiti povijesni i religijski kontekst ranog kršćanstva, dok se četvrti podcilj odnosio na istraživanje fenomena opsjednuća.

3. Povremeno je bilo napetosti, ali nekakvih velikih teškoća kod usklađivanja obveza nije bilo. Treba znati ograničiti rasonodu.

4. Važno je da se diplomski rad ne piše tako da se tek »odradi«, nego da zaista ugradimo sebe u njega: da promišljamo o temi, da istražujemo... I drugo, treba se konzultirati s mentorom, zajedno s njim promišljati. Ako tako pristupimo izradi diplomskoga rada uspjeh neće izostati, i iako možda ne bude proglašen najboljim radom, bit će od koristi autoru ali i drugima.

ERASMUS

Osvrt na Erasmus

Petar Tustanovski, V. godina

Kada mi je ponuđen odlazak na Erasmus u Sarajevo, bez oklijevanja sam pristao. Bila je to prilika posjetiti i iskusiti studiranje na drugom fakultetu koja se nije mogla odbiti. Na ovakav odlazak bez puno premišljanja potaknula me i činjenica da ću predavanja slušati na hrvatskom jeziku, što je svakako jedna od olakotnih okolnosti, pogotovo kada studiraš teologiju, znanost koja u svojem naučavanju poznaje mnoštvo kompleksnih riječi. Dodatni motiv za odlazak u Sarajevo bio je upoznati kulturu i suživot različitih naroda i religija. Svoj odlazak u Sarajevo realizirao sam u drugome semestru četvrte godine.

Kada sam krenuo prema Sarajevu, išao sam sa pretpostavkom da me čekaju ljudi otvorena srca koji prihvaćaju svakog putnika koji dolazi u njihov grad. Ta se pretpostavka odmah po dolasku i ostvarila. Smještaj sam dobio u studentskom domu, u kojem je bilo ljudi raznih nacija i religija koji su me od samoga početka srdačno prihvatili i bili mi na raspolaganju za sve moguće poteškoće. Ti mladi ljudi, koji su bili otvoreni drugima, pravi su primjer međusobnog uvažavanja i poštovanja prema pridošlicama. Otvorenost koju vam oni pružaju i ona »balkanska« opuštenost izazivaju u vama osjećaj koji možete imati samo kod kuće. Tako da za vrijeme boravka u Sarajevu nisam imao osjećaj odvojenosti od doma.

Fakultetska zajednica u koju sam primljen sa jednakim razumijevanjem i otvorenošću, ne razlikuje se puno od naše, đakovačke zajednice. Dospio sam u godinu koja broji isti broj studenata kao i ona u Đakovu, a način rada u potpunosti je identičan. I sa te strane nisam imao nikakvih problema prilagoditi se njihovom studiju. Studenti koje sam tamo upoznao, naravno uz profesore i nenastavno osoblje, bili su mi svaki dan na raspolaganju i moj boravak učinili jako ugodnim. S njima sam sudjelovao i na ponekim događanjima vezanim uz fakultet, ali i izvan njega, a svakako želim istaknuti duhovni susret u centru za mlade Ivan Pavao II.

Sarajevo je bogato poviješću tako da sam se trudio svakoga dana istraživati nešto novo. Obilaskom muzeja, znamenitosti, crkava i džamija dobio sam potpuniju sliku o tome gradu i njegovim stanovnicima. Stara gradska jezgra, Baščaršija, mjesto je gdje ćete na najbolji način upoznati tradiciju i povijest toga grada. Naravno, mjesto je i gdje ćete probati najbolje ćevape u gradu i nezaobilazni burek.

Naposljetku, želim se svakako zahvaliti tome gradu i njegovim ljudima koji su me prihvatili kao jednoga od njih i istaknuti kako sa Erasmusa nosim uistinu predivne uspomene koje će me pratiti cijeloga života.

IN MEMORIAM

PAPA BENEDIKT XVI. »Suradnik istine«

Priredio: Petar Čengić, III. godina

Papa Benedikt XVI., rođen kao Joseph Alois Ratzinger, rodio se na Veliku subotu, 16. travnja 1927., u Markt am Inn, u Bavarskoj, Njemačka. Roditelji su mu bili žandarmerijski časnik Joseph Ratzinger i pekareva kći Maria Ratzinger. Joseph je posljednji od troje djece. 1939. ulazi u Nadbiskupijsko sjemenište St. Michael u Traunsteinu; 1943.-1945. u ratnoj je službi kao dragovoljac pomoćnik u protuzračnom topništvu; od svibnja do lipnja 1945. u američkom ratnom zarobljeništvu u Neu-Ulmu. 1945. maturira na Chiemgau gimnaziji u Traunsteinu. Od prosinca 1945. do ljeta 1947. studira filozofiju na Visokoj filozofsko-teološkoj školi u Freisingu kod Münchena. Od 1950. do lipnja 1951. pohađa internat u Freisingu

gdje se priprema za svećeničko ređenje. Na Petrovo 1951., zajedno sa svojim bratom Georgom, zaređen je za svećenika, a godine 1953. brani disertaciju o temi »Narod i kuća Božja u crkvenom nauku sv. Augustina«, a za sveučilišnog docenta habilitirao se disertacijom »Teologija povijesti sv. Bonaventure«. Predavao je dogmatsku i fundamentalnu teologiju od 1952. do 1977. godine na raznim sveučilištima (visoka teološka škola u Freisingu, Bonnu, Münsteru, Tübingenu, Regensburgu). Od samog početka II. vatikanskog koncila (1962.) bio je teolog savjetnik kelnskog nadbiskupa Josepha Fringsa. Autor je brojnih teoloških djela koja su bitna za današnju teologiju, među kojima je najpoznatije *Uvod u kršćanstvo*. Isto tako *Isus iz Nazareta*, *Eshatologija*, *Vjera i budućnost*, *Djetinjstvo Isusovo*, *Duh liturgije*, *Vjera-istina-tolerancija...* Papa Pavao VI. imenovao ga je 27. ožujka 1977. nadbiskupom Münchena i Freisinga, a kardinalom 27. lipnja 1977. Papa Ivan Pavao II. imenovao ga je 25. studenoga 1981. prefektom Kongregacije za nauk vjere, predsjednikom Papinske biblijske komisije i Međunarodne teološke komisije – i tu je službu obavljao do smrti Ivana Pavla II. Od 1986. do 1992. bio je predsjednik Komisije za pripremu Katekizma Katoličke Crkve te je pod njegovim vodstvom izrađeno to koncilsko djelo. Papa Ivan Pavao II. imenovao ga je 5. travnja 1993. kardinalom biskupom s titulom suburbikalne biskupije Velletri-Segni, 6. studenoga 1998. izabran je za vicedekana Kardinalskog zbora, a papa Ivan Pavao II. imenovao ga je dekanom Kardinalskoga zbora 30. studenoga 2002. S više od 78 godina starosti, 19. travnja, 2005.g. Joseph Ratzinger izabran je kao najstariji papa koji je izabran u zadnjih 275 godina, poslije pape Klementa XII. Benedikt XVI. osmi je Nijemac koji je izabran za papu, a zadnji prije njega bio je nizozemsko-njemački papa Adrian VI. (1522.-1523.), dok je zadnji papa s imenom Benedikt bio Benedikt XV. koji je služio od 1914. do 1922.

Kada je imenovan nadbiskupom Münchena i Freisinga 1977. g., uzima biskupsko geslo koje je istaknuto u naslovu knjige »Suradnik istine«. Sam Ratzinger ga je protumačio ovako »S jedne strane, činilo mi se da je takav bio odnos između moga prethodnoga zadatka da budem profesor i novoga poslanja. Premda na različite načine, ono što je bilo ostaje u igri, bilo je traženje istine, služenje istini. S druge strane, izabrao sam ovo geslo jer je u današnjem svijetu tema istine gotovo sasvim prešućena; čini se doista kao da bi bila nešto preveliko za čovjeka, unatoč tome što se sve raspada nedostaje li istine«.

PROFESOR ODGOVARA

Pruredili: Uredničko vijeće Teofila

U ovaj broj Teofila, odlučili smo uključiti i profesore. Tako smo došli na ideju rubrike *Profesor odgovara*. Kako bismo ostali unutar naše glavne teme, dogovorili smo se da ćemo pitati prof. dr. sc. Stjepana Radića da iz filozofsko-etičke perspektive komentira današnju suvremenu glazbenu kulturu, s posebnim osvrtom na tri izvedbe koje smo mu poslali. Ovim putem još jednom zahvaljujemo profesoru na pomoći i dobroj volji!

Osvrt prof. dr. sc. Stjepana Radića

Suvremeni spektakli u glazbi i problem hiperseksualizacije istih

Suvremeni je *show business*, od filma preko glazbe i zabave bilo koje vrste, jedan od najeklatantnijih primjera onoga što filozofija označava postmodernom: na djelu je trajno izmicanje, štoviše, protivljenje svakom pokušaju cjelovitog domišljanja te se slijedom toga, naglašava i promovira potpuna razmrvljenost, fluidnost, fragmentarnost... Ipak, ovaj je sveopći »kaos« smisla u *show businessu* na neki način (i) determiniran, tako da osim u astrofizici i ovdje imamo nešto poput »determinističkog kaosa«: sadržaj se namjerno dovodi do apsurda i besmisla, i tik što će u njega upasti, skrene u izvjesnu agendu tj. poruku, koja ima skriveni smisao. Tako, predvođeni mase prema toimenom ponoru besmisla, kiča i banalnosti te sve, dakako, začinjeno snažnim seksualnim aluzijama, vjerovjesnike dotičnog glazbenog i inog spektakla nije osobito

briga hoće li mnogi, ponajprije mladi, opčinjeni time u taj ponor skliznuti. Važno im je tek da je na djelu zabava, uz po koju suptilnu poruku. Svakako, te shodno rečenom, jedno treba biti jasno: nije nam ovdje nakana podvrgnuti radikalnoj kritici fenomen zabave u suvremenom društvu, te je *a priori* svrstati u kategoriju vrijednosno negativnog. *Delectatio* je oduvijek bila prisutna u ljudskom životu i društvu i ono očituje jedno od temeljnih ljudskih osobina, onu da je čovjek, između ostalog i *homo ludens* odnosno da ima potrebu zabave i uživanja. Upravo je to *ludičko* u njemu nešto pozitivno i usuđujemo se reći božansko, jer i sam (kršćanski) Bog je onaj koji se igra, u najpozitivnijem smislu te riječi. Međutim, ovo *ludičko* u čovjeku se često na taj način izokreće, da ono za njega više nije blagoslov već prokletstvo.

To je *ludičko* u njemu konstanta koja ga prati od samog nastanka ljudskog. On, ne samo da je na nju naviknut, nego i štoviše, bez nje ne bi bio čovjek. Uz *ludičko* u čovjeku je također, kao konstanta prisutno i ono *fabričko* i dakako *religiozno*. *Fabričko*, *religiozno* i *ludičko* nisu tek u njemu tri odvojene dimenzije, koje bi prigodno i ovisno o dobu izbijale na površinu. Tomu može biti tako na prvi pogled, međutim, one su u ljudskom biću usađene na jedan, recimo to tako, supstancijalan način, tako da u isto vrijeme, neovisno o psihološkim karakterizacijama individue, pred sobom imamo jednu jedincatu osobu koja ima snažnu potrebu za radom, nadom (vjerom) i igrom. Drugačije rečeno: ako se izdignemo iznad klasičnih psiholoških razmatranja te posvetimo antropološkim konstantama, zamijetiti ćemo da se ove tri dimenzije u čovjeku međusobno isprepli-

ću i to u svakodnevnom iskustvu. Tako, zabavu tj. igru, ne možemo promatrati isključivo kao odvojenu od dviju spomenutih konstanti, već upravo kao onu, koja je s njima u bitnome vezana. Da je tomu tako, možemo osvijetliti na sljedećem općenitom primjeru: zasigurno smo mnogo puta sreli osobu koja obavlja posao kojeg voli i kojemu se potpuno predaje izvršavajući ga u jednoj posvećenosti, ali i lakoći. Tako na naše pitanje, *što trenutno radiš?*, možemo čuti odgovor, *ma evo igram se malo i baš to volim (ludens)*. Ili, s druge strane, ako pogledamo igru po sebi ili pak zabavu bilo koje vrste, za njihovu je pripremu, a zatim konkretno i izvedbu, osim ustrajnosti, potreban i jedan uporni rad, djelatnost ili jednostavnije vježba (*faber*). Tako, ozbiljna i odgovorna igra iziskuje, po naravi stvari, jednako tako ozbiljnu i odgovornu djelatnost, bilo prije same igre (vježba), bilo za vrijeme njenog održavanja, što konačno znači smislen i prema pravilima igre uspostavljen rad. Isto je i s onim što nazivamo zabava u vidu jednog koncerta ili pak glazbeno-scenskih prikaza, kao takvih. Iza dobro pripremljenog koncerta (kao spektakla i zabave) stoji ogromno vrijeme rada i vježbe. Da su igra pak kao i rad povezani s onim *religiosus* svjedoči to, da oboje (rad, igra) u najdubljem smislu očituju nadu i vjeru da će se uspjeti (u radu) odnosno pobijediti (u igri). Želja za uspjehom, odnosno pobjedom je ovdje i više nego očita i bez nje bi svaki rad kao i igra postali besmisleni. Upravo im se (i) zbog toga pristupa s jednim žarom, strašću, jer u konačnici (ako) *živimo sa strašću, radimo sa strašću*. Međutim, posvećenost igri u vidu zabave, danas je postala toliko dominantna, da su one, igra i zabava, suvremenom društvu već na-

veliko postale sublimacija za religiju. Jer opuštanje i bijeg od svakodnevice, danas čini se ne nudi nitko »bolje« nego religija i zabava. Drugi je vid sublimacije očit u idolima koji se nameću u zabavi i igri, te koji kroz trendove raznih vrsta upravljaju (mladim) ljudskim životima, što je pak postao ozbiljan problem.

Vratimo se našim početnim postavkama o igri s kojom je u bitnome povezana i zabava, u kontekstu onoga što smo označili s pojmom *homo ludens*. Čovjek je, kako smo ustvrdili, od svojih početaka ludičko biće. Pojam ludičko ovdje zahvaćamo kao danost koja čovjeku omogućuje biti čovjek u cjelovitom smislu. Bez nje bi on u bitnome bio osakaćen. Jer, »ludičko« razumijevamo kao antropološku konstantu za onim neformalnim, razigranim i opuštajućim, koje baš zato što je takvo, čovjeka na poseban način smješta u područje slobode. Da je tomu tako, naime, da čovjek u bitnome nagingje i onom ludičkom i da bez nje jednostavno u životu ne može, svjedoči čovjekov razvitak kroz čitavu povijest. Na taj je intimni prostor slobode u kojemu on može biti »dijete«, čovjek iznimno navezan i od njega teško odustaje. *Homo sapiens* je, dakle, uvijek bio »lud« za igrom i zabavom, jednako u prošlosti kao i u sadašnjosti. Međutim, igra je, kao uostalom znanost i religija, da navedemo tek ove dvije, u sebi istovremeno nosila te još uvijek nosi zamamnost instrumentaliziranja i time neslobode, ovisnosti, te u konačnici ništenja supstancije onog ljudskog. Antičke su igre, primjerice, u bitnome uključivale degradiranje osobe u gladijatorskim borbama i time veličanje nasilnosti svake vrste. One su također pretpostavljale na početku svake igre tj.

borbe – ukoliko se primjerice improvizirala neka grčka ili rimska povijesna bitka -, žrtvovanje poganskim božanstvima. Nije, stoga, nikakvo čudo da se kršćanstvo kao religija ljubavi i isticanja čovjekova dostojanstva, radikalno suprotstavlja antičkim igrama. U tom su smislu ove igre bile istovremeno i očuvanje poganskih kultova, pri čemu se za pobjedu tražila i molila naklonost božanstava raznih vrsta. Osim spomenute nasilnosti, seksualizacija je u dotičnim igrama igrala također važnu ulogu. Pobjednika su pratile »vjerne« obožavateljice, koje su mu ujedno bile i svojevrsna nagrada za pobjedu. O raznim perverzним igrama pak u starom Egiptu, Grčkoj i Rimu, praćene suptilnom nasilnošću, ne treba previše trošiti riječi.

Poganstvo u vidu promoviranja raznih vrsta okultizma i čudotvorstava (jer spektakl uvijek iznenađuje nečim veličanstvenim i čudnovatim) te hiperseksualizacija postali su »zaštitni« znak i suvremene zabave i s njom igre. Cilj je takvih spektakla čovjeka uistinu učiniti »ludim«, međutim, ne u izvorno ludičkom smislu – slobodnom i rasterećenom, već u onom ovisnom. I to je poanta svega u pobuđivanju niskih strasti u suvremenom spektaklu. Promotrimo dotično na nekoliko sasvim konkretnih primjera suvremene glazbe, sličnih no dijelom različitih žanrova, koja to više i ne skriva: Sam Smith, Kim Petras – *Unholy*; Rihanna nastup na poluvremenu *Super Bowl-a* nazvan *Rihanna's FULL Apple Music Super Bowl LVII Halftime Show*; Lil Nas X, Montero (*Call me By Your Name*).¹

¹ Primjeri koje uzimamo s YouTubea kanala su na neki način zadani i autor ih je ovih redaka dobio od Uredništva cijenjenog studentskog časopisa Teofil za analizu.

Prva od nas spomenutih nosi upravo i više nego znakovit naziv, *Unholy*.² Prikaz ne samo da je prožet snažnom libidizacijom tj. svakovrsnim aludiranjem na seks, već on graniči i s incestuoznim aluzijama, koje se više uopće ne skrivaju. Smisao je riječi i više nego blasfemičan. Govori se o sinu, koji promatra oca i majku u stanju koje se može označiti kao ono prije konzumiranja braka. Stihovi započinju izričajem: »Mama ne zna da tata postaje vruć« te se upravo ovaj refren ponavlja kroz čitavu pjesmu kao »nit vodilja«. Posvemašnja blasfemija, lascivnost i incestuoznost je, dakle, u tome, da pjevač, koji u pjesmi poosobljuje dječaka, koji sve to promatra i doživljava (sic!), dolazi do toga da otvoreno i javno govori onome što pripada intimi roditelja. Pjesma nije snimljena od nekog marginalnog benda tj. grupe, pri čemu bi bilo za očekivati da će biti podložna svojevrsnim zabranama zbog javnog vrijeđanja morala, već je, između ostalog, izvedena i na dodjeli glazbenih nagrada Grammy, 2023. Ako pak uz riječi pozornije pogledamo i izvedbu dotične pjesme, zamijetit ćemo da smisao dotičnih riječi potpuno prati izvedba na sceni.³ Sve je intonirano u žarko crvenoj boji. Pjevač se nalazi u strogo obilježenom krugu od samo nekoliko kvadratnih metara, u kojem

se izmjenjuju plesači i plesačice, jednako tako lascivno i zavodljivo obučeni. U pozadini je iscenirana vatra koja gori u jednoj liniji, pri čemu se u pojedinim trenutcima plamenovi puštaju na mahove, čiji je, dakle, jedini cilj da »zapale« i »progutaju«. Seksualizirani dojam se pojačava pjevačevim svojevrsnim plesom i »dodirivanjem« vlastitog tijela. Izvedba se negdje na sredini mijenja na način da na scenu stupa ženski vokal tj. pjevačica. Pjevač više nije u fokusu, već mlada žena i to ni više ni manje nego u kavezu. Zarobljena! Ona je okružena s drugim djevojkama, koje su izvan kaveza, te svaka od njih ima bič u rukama, što bi valjda trebalo upućivati na »podatnost« i »ovisnost« ženskog bića – djevojke koja je u kavezu. U završnom dijelu izvedbe, pjevač nosi šesir dijaboličkog karaktera – dva roga sa šiljcima. Ne treba biti pretjerano mudar i zaključiti da izvedba osim lascivnog karaktera na krajnje očit način promovira, štoviše na izvjestan način, slavi sve ono što dolazi nasuprot vrhunaravnom dobrom biću Bogu i dakako kršćanskim vrijednostima uopće. Slave dakle njegove suprotnosti. Poganstvo se ovdje, s očitim primjesama sotonističkog, podvaljuje na vrlo očit i bezobziran način. Stvar je k tomu i više nego frapirajuća upravo zbog toga što je ova glazbeno-scenska točka izvedena, kako spomenusmo, na prestižnoj dodjeli glazbene nagrade Grammy prije nekoliko mjeseci, pred očima milijuna gledatelja. Jednako odraslih kao i djece! Sotonističke primjese koje se ovdje direktno vezuju uz čin »užitka« bivaju utoliko uočljive i k tomu zapravo apsurdne, da se seksualni čin između dvoje ljudi u braku, srozava na nešto krajnje degutantno i na žalost, zapravo, odvratno. Osim spomenutog, još jednu dimenziju ne bismo smjeli zanemariti, inače prisutnu u

² https://www.youtube.com/watch?v=7nu_7rutFV8
Osim spota, za analizu će nam ove pjesme poslužiti njezina izvedba na dodjeli glazbenih nagrada Grammy, 2023.

³ Osim službenog spota, te drugih izvedbi ove pjesme na raznim koncertima, mi uzimamo, kako smo spomenuli, za analizu upravo onu izvedbu koja je održana na dodjeli glazbenih nagrada Grammy, 2023, dostupnu na YouTube kanalu pri čemu se time očituje sva apsurdnost suvremene pop kulture: ovakav se sadržaj izvodi na dodjeli jedne ipak koliko-toliko uvažene glazbene nagrade, pri čemu se gledateljstvo mjeri u stotina-ma milijuna ljudi.

mnogim inačicama scenske izvedbe ove pjesme, a to je sveprisutna transvestija, koja čini se – dokaz nam je Eurosong zadnjih godina –, garantira »uspjeh« i »pobjedu« svake vrste. Na YouTube kanalu, naime, možemo pronaći izvedbu ove pjesme na koncertu u Oslu (Norveška), od 6. 5. 2023.⁴, pri čemu se ovdje na vrlo očit i direktan način promovira transvestija i s njome transvestiti općenito. Međutim, transvestija se ovdje tiče samo muškaraca (njih trojice uključivo i pjevača), koji su, uz četiri žene na pozornici, obučeni upravo kao dotične žene. Od svih ponuđenih izvedbi ove pjesme na YouTube kanalu, ova nam se u Oslu čini »najbrutalnijom«, u vidu promoviranja onog što bez problema možemo označiti pojmom »pornografija« pri čemu samo još, čini se, nedostaju eksplicitni sadržaji (sic!). Ponor je svega tim veći, što je ovo dostupno na YouTube kanalu, dakle djeci školske dobi, te se samo jednim klikom do toga može doći.

Drugi primjer kojeg je autor ovih redaka dobio za analizu, jest izvedba američke mega zvijezde Rihanne, na poluvremenu američkog *Super Bowla*.⁵ Spektakl je pak ovdje i više nego zajamčen. Pri tome jedna stvar treba biti jasna čitatelju ovih redaka. Kako smo ustvrdili na početku, ne možemo se *a priori* protiviti spektaklu kao takvom, te ga odmah osuđivati kao nešto potpuno amoralno i za odbaciti. Suvremeno društvo, zapravo civilizacija, žive između ostaloga i na osnovi spektakularnih sportskih i inih izvedbi. Pokušajmo, prije nego li prijedemo na kratku analizu i ove izvedbe, odgovoriti na pitanje što je to spektakl? Temeljni uvjet da bi nešto moglo

biti označeno kao spektakl jest masovnost, kako onih koji ga izvode, tako i još više njegovih trenutnih promatrača. Pri tome su na izniman način naglašeni vanjski efekti u kojima obiluje raskoš svake vrste. Spektakl u tome smislu redovito pobuđuje izniman interes, kako javnosti u nekom narodu, tako i na globalnoj razni.⁶ Stoga, ako bi se za ikoji događaj moglo reći, odnosno isti označiti kao spektakl, tada je to (i) odigravanje finala američkog nogometa tzv. *Super Bowl*. Rihanna je ovdje izvodila, doduše u skraćenom obliku, svoje velike hitove. Izvedbu koju imamo prilike ovdje vidjeti, predstavlja upravo klasični spektakl u svoj njegovoj megalomaniji i gigantomahiji. Međutim, niti ovdje ne nedostaje lascivnosti i to, da stvar bude zanimljivija, da ne kažemo tužnija, uz činjenicu da je Rihanna trudna. Trudnički je naime trbuh ovdje i više nego uočljiv. Lascivnost je, međutim, (trudne žene, sic!) ovdje izražena pokretima i dodirima vlastitog tijela. Osim Rihanne, ovdje su posebno zanimljivi plesači. Dok je ona u crvenom kombinezonu, oni su u bijelom. Ona je, kako je vidljivo, najprije na pravokutnom trapezu da bi ju se zatim spustilo na parter. No, osim toga, za primijetiti je da je čitav spektakl strukturiran tako da plesači (njih tridesetak do četrdeset oko nje, kasnije i mnogo više) te nekolicina drugih koji su ostali na parteru, bivaju potpuno upućeni na nju. Svaku od izvedbi njenih pojedinačnih pjesama prati njihov, za tu pjesmu, specifični ples. Kakva je odlika dotičnog plesa, možemo zapitati? Njega se ne može definirati u klasičnom smislu riječi, u njegovoj simbolici i tematici. Jer ples, od početka civilizacije, to znači od

⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=Jgmj0Bxnuy0>

⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=HjBo-1n8II>

⁶ Usp. V. ANIĆ, *Rječnik hrvatskoga jezika*, Zagreb, 2009., 1452-1453.

kada su ljudi počeli plesati, uvijek želi nešto reći. Ovdje to međutim nije tako. Iako, na čak i zadivljujući način usklađenih pokreta svih plesača, ovaj, kao tipično suvremeni i recimo postmoderni ples nema osobitog »govora« osim navedene spektakularnosti, no svakako ritmičnosti dovedene do savršenstva.

I zadnji primjer koji smo naveli poziva na krajnji oprez. Radi se, kako smo spomenuli, o izvedbi Lil Nas X, Montero (*Call me By Your Name*)⁷. Upadljivost ove izvedbe jest ta da ona predstavlja eklatantni primjer izokretanja izvorne biblijske poruke. Ako pozorno pogledamo spot koji nam se nudi kod ove pjesme, tada ćemo zamijetiti da se radi o klasičnom biblijskom motivu stvaranja čovjeka i s njim ulaska prvog grijeha u svijet. Dominantni su motivi, odnosno pojavnosti, čovjek, zmija i drvo, pri čemu je šokantnost ovdje dovedena do vrhunca. Na početku spota pjevaču, naslonjenom na »stablu spoznaj«, prilazi zmija, koja se uvija uz dotično drvo, da bi se najednom ona u jednom dijelu svojeg tijela pretvorila u ljudsko biće, poput svojevrsne sfinge, kojemu je teško odrediti spol: do kukova je ljudska osoba, a od kukova na dolje ima klasični zmijski oblik. Kako je i poznato, zmija inače predstavlja u Bibliji simbol bluda, što je i ovdje na taj način naglašeno, da ne samo da prelazi granice dobrog ukusa, već očituje i svojevrsnu agendu: protiv seksualnog se užitka ne može te mu se jednostavno treba prepustiti. Istina, glavni lik u spotu – pjevač, u prvom susretu sa zmijom koja ima, dakle, obrise ljudskoga, reagira sa strahom i bijegom. No, ona ga sustiže te mu se umilno »nudi«, štoviše, preuzima

inicijativu u pogledu seksualnog kontakta, čemu se pak on podaje. Također, vrlo je zanimljiv trenutak u spotu (u dijelu 1:10 min.) na kojem se očituju riječi ispisane na stablu na starogrčkom jeziku. Radi se o sljedećim izričajima:

»ἐπειδὴ οὖν ἡ φύσις δίχα ἐτμήθη ποθοῦν ἕκαστον τὸ ἦμισυ«.

Navedeni su izričaji preuzeti iz Platonovog djela »Simpozij« te bi se mogli prevesti na sljedeći način: »Budući da je (ljudska op. S. R.) narav tako razdijeljena, svaka polovica žudi biti kod svoje druge polovice (...)«. Dotične su riječi izvadak dio većeg rečeničnog sklopa koji se nastavlja na sljedeći način: »(...) grleći se rukama i privijajući se jedno uz drugo želeći da se srastu, umirahu od glada i drugog nerada, jer jedno bez drugoga ne htijaše ništa raditi«.⁸ Navedeni izričaji u potpunosti odgovaraju prikazima u spotu, pri čemu se grljenje i poljupci dvaju muškaraca sasvim jasno prikazuju. Ne treba biti osobito mudar da se ne bi moglo uočiti, da se ovo »stapanje« odnosno sjedinjenje događa između »čovjeka« i »zmije« odnosno onog dijaboličnog. Svakako, ovdje bi se u teološkom promišljanju, moglo navesti da se radi o manihejističkim tendencijama (iako one nisu isključene), međutim, poruka ove pjesme i spota ne ide direktno u tom smjeru. Ovdje se, naime, za razliku od manihejističkog stava, žudnja, tjelesnost, materijalnost i sve ono što dolazi nasuprot duhu kao takvom, ne promatra samo po sebi kao zlo, već upravo suprotno: za tim se žudi, to se veliča. Istini za volju, izvorište navedenog – žudnje, tjelesnosti itd... je zmija, međutim, riječi pjesme, kao

⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=6swmTBV183k>

⁸ PLATON, *Symposion*, (Svezak petnaesti), prev. F. Petračić, Zagreb, 1897., 40.

i spot, jasno daju do znanja da se ono što »ona«, odnosno »on« (u ljudskom obličju) nudi tj. daje, bespogovorno prihvaća i to bez naknadnog kajanja. Ovo je također prijelomna točka u odnosu na biblijsko-kršćanski prikaz čovjekovog pada u grijeh. Jer, u biblijskom prikazu čovjek također pada: Biblija čovjeka pretpostavlja grešnim, međutim, on se kroz pokajanje vraća Bogu. Ovdje toga (u pjesmi i spotu), ne samo da nema, nego se u potpunosti isključuje.

Nastavak je spota prožet jednako tako degutantnim prikazima u kojima se tek i samo naizgled (pjevač u lancima) predstavlja zarobljenost o drogi i narkoticima, međutim, čitav je prikaz intoniran u veličanju užitka. Vrhunac je pak dotičnog, veličanje užitka i to onog seksualnog u insceniranju homoseksualnog spolnog akta, pri čemu lik sotone, kakav je prikazan u spotu biva dominantan. Završetak je pak spota vrlo indikativan: muškarac koji je u tim seksualnim aluzijama igrao podređenu ulogu, ubija Sotonu, međutim, tik nakon toga preuzima njegovu »krunu«, stavljajući je na glavu, odnosno stavlja se na njegovo mjesto svojevrsnog začetnika i darivatelja uživanja.

Dotični je prikaz eklatantna perverzija biblijsko-kršćanske poruke, štoviše grubi nasrtaj na njene osnove. Uživanje, kao jedan fenomen koji je prisutan u ljudskoj naravi, ovdje se poistovjećuje sa uosobljenim Zlom, Sotonom. On ga je potpuno posvojio. Tekst pjesme to posebno svjedoči, pri čemu ga se ovdje ne mora osobito citirati, osim ustvrditi da je fluidnost smisla i identiteta, ovdje, također, dovedena do vrhunca. Opravdanje se, naime, uvijek

može naći u tomu da se tekst kritički osvrće naspram ovisnosti o seksu i drogama, međutim, prava je istina da se oni ovdje suptilno podvaljuju.

Kakav zaključak možemo izvući iz naših razmatranja? Na temelju svega rečenog, važno je uvidjeti, posebno mladim ljudima, svu »banalnost zla« koja se i kroz ove prikaze očituje, da bi se i na taj način istoj mogli oduprijeti. Jer i u konačnici, najviše što možemo učiniti jest vratiti se izvornoj kršćanskoj uzdržljivosti i to od pogleda i znatiželje. Ne možemo, niti smijemo biti protiv sveopćeg trenda zabave, poglavito s obzirom na mlade. No, pozvani smo uvijek i iznova prepoznavati kakva se agenda pri tome provlači, odnosno nudi. Jedno je sigurno: suvremenim svijetom vlada, između ostaloga, diktatura užitaka uz posvemašnje manipuliranje samim njima. Adresanti su dakako, mladi ljudi. Jer, mladost po sebi ne traži smiraj i mudrost, već brzinu, reakciju, provokativnost, ljepotu, bezbrižnost, fatalnost i konačno uživanje.... Smijemo li okrivljivati mladost zbog toga? Nikako! Konačno, upravo dotično od nas nabrojeno, omogućuje mladosti iskreni žar i pravu ljubav. Međutim, to ne znači da ih se smije prepustiti samima sebi, da bi im se podvalila banalnost i vulgarnost stavljajući ih time u ovisnost svake vrste. Kršćanstvo nas zajedno s kršćanskom mistikom i konačno evanđeljem uči, da pravo zadovoljstvo, konačno uživanje, može biti povezano s pojmom dobra, koje sv. Toma određuje kao ono koje »drugom predstavlja usavršavanje i samim time predmet njegove težnje«. Stoga, ne zaboravimo, nema uživanja ako ono nije usavršavanje sebe i drugog. U duhovnom i svakom drugom pogledu.

O FAKULTETU

Izvannastavne aktivnosti na KBF-u

Priredila: Maria Dragomirović, III. godina

- MJEŠOVITI PJEVAČKI ZBOR

- Voditelj: mr. sc. Ivan Andrić

Svojim izvedbama, mješoviti pjevački zbor našega fakulteta uveličava svaki važan događaj.

- LITURGIJSKA SKUPINA »ADORO TE«

- Voditelji: prof. dr. sc. Ivica Raguž i izv. prof. dr. sc. Antun Japundžić

Članovi ove skupine brinu o fakultetskoj kapelici i pripremaju kapelicu za svete mise.

- BIBLIJSKA SKUPINA »JONA«

- Voditelj: dr. sc. Ivan Benaković

U opuštenoj atmosferi, studenti se, uz pomoć profesora, bolje upoznaju s načinima tumačenja biblijskih tekstova kao i pronalaženja duhovne poruke teksta.

- DRAMSKA SKUPINA »SV. JOSIP KUPERTINSKI«

- Voditeljica: doc. dr. sc. s. Silvana Fužinato

Kao i pjevački zbor, dramska skupina priprema različite predstave kojima uveličava događaje na fakultetu, posebno božićnu i uskršnju čestitku.

- KARITATIVNA SKUPINA »SV. MARTA«

- Voditelj: izv. prof. dr. sc. Davor Vuković

Kako je teologiju potrebno živjeti, karitativna skupina omogućuje studentima da pomažu onima najugroženijima i da pri tome nauče cijeniti ono što imaju.

- STUDENTSKI ČASOPIS »TEOFIL«

- Odgovorni urednik: izv. prof. dr. sc. Boris Vulić

- Glavna urednica: Maria Dragomirović

- Uredničko vijeće: Petar Čengiđ, Luka Marošević, Karlo Strišković

Časopis u kojem studenti pokazuju svoje intelektualne, literarne i umjetničke sposobnosti na polju pisanja, crtanja, fotografiranja i slično.

- KBF-TV

- Voditelj: izv. prof. dr. sc. Šimo Šokčević

Sve događaje našega fakulteta prati skupina ljudi zahvaljujući kojoj imamo sve događaje dostupne na stranici fakulteta kao i na društvenim mrežama.

- STUDENTSKA SKUPINA »SV. AUGUSTIN«

- Voditelj: izv. prof. dr. sc. Boris Vulić

Skupina prati medijske izvještaje, osobito o životu Crkve, te ih zajednički analizira s ciljem razumijevanja percepcije vjere i vjernika u društvu.

- UMJETNIČKA SKUPINA »SV. IVAN PAVAO II.«

- Voditeljica: dr. sc. Suzana Maslač

Kako su naši studenti talentirani u raznim područjima, umjetnička večer pruža im mogućnost da se pokažu pred cijelom zajednicom. Ova skupina priprema taj, večini studenata, najzanimljiviji događaj na fakultetu.

KRONIKA DOGAĐANJA

Privedila: Maria Dragomirović, III. godina

IZ ŽIVOTA FAKULTETA:

SUSRET NOVOGA V. D. DEKANA SA STUDENTIMA PRVE GODINE

30. rujna 2022. godine prof. dr. sc. Ivica Raguž, v. d. dekana KBF-a održao je susret sa studentima prve godine. Uputio im je poticajne misli koje ih trebaju voditi kroz svih pet godina njihova studiranja. Nakon toga uputili su se na sv. misu u fakultetsku kapelicu Marije Majke Crkve. Susret je završio upoznavanjem studenata prve godine s novim vršiteljima dužnosti prodekana: izv. prof. dr. sc. Borisom Vulićem, v. d. prodekana za nastavu i studente, izv. prof. dr. sc. Šimom Šokčevićem, v. d. prodekana za znanost i međufakultetsku suradnju i izv. prof. dr. sc. Davorom Vukovićem, v. d. prodekana za financije i organizacije poslovanja.

ZAZIV DUHA SVETOGA I POČETAK AKADEMSKE GODINE

3. listopada 2022. godine održana je inauguracija u novu akademsku godinu. Dan je započeo misom zaziva Duha Svetoga koju je predvodio mons. dr. Đuro Hranić, nadbiskup Đakovačko-osječke nadbiskupije u koncelebraciji s v. d. dekana prof. dr. sc. Ivicom Ragužem, vršiteljima dužnosti prodekana izv. prof. dr. sc. Borisom Vulićem i izv. prof. Davorom Vukovićem, rektoru

rom Bogoslovnom sjemeništa izv. prof. dr. sc. Stjepanom Radićem i ostalim profesorima s Fakulteta. U svojoj se homiliji nadbiskup posebno osvrnuo na sinodalni put čiji su temeljni pojmovi: sudjelovanje, zajedništvo i poslanje i to su oni pojmovi koje mi trebamo učiniti praktičnima. Nakon sv. mise održana je svečana inauguracija u dvorani biskupa Antuna Mandića. Sve prisutne pozdravila je tajnica Fakulteta Tihana Kuterovac, a nakon nje nadbiskup Hranić. Prof. Raguž pozdravio je sve okupljene i iznio novosti o ovoj akademskoj godini. Dan je završen molitvom sv. Pavlu sv. Anzelma Canturburyjskoga.

PROSLAVA DANA KATOLIČKOGA BOGOSLOVNOGA FAKULTETA

7. studenog 2022. godine proslavljen je Dan Fakulteta. Dan je započeo sv. misom u katedrali koju je predvodio mons. Ivan Ćurić, pomoćni biskup Đakovačko-osječke nadbiskupije. U 11 sati svečanost je nastavljena u dvorani biskupa Antuna Mandića na Fakultetu. Prvi je svoju pozdravnu riječ uputio prof. dr. sc. Vlado Guberac, rektor Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Sljedeći se nazočnima obratio prof. dr. sc. Ivica Raguž, v. d. dekana KBF-a. Prigodno predavanje održao je dr. sc. Ivan Benaković na temu *Razu-*

miješ li ono što čitaš? (usp. Dj 8,30) – važnost razumijevanja biblijskog govora. Usljedio je akademski čin promocije magistara i magistrica teologije te diplomiranih teologa. Nakon izvođenja studentske himne *Gaudeamus igitur*, uslijedila je i dodjela nagrada i zahvalnica Fakulteta.

DUHOVNE VJEŽBE ZA STUDENTE LAIKE

Od 11. do 13. studenoga 2022. godine održane su duhovne vježbe za studente laike koje je vodio vlč. dr. Ilija Dogan, profesor kanonskoga prava na Fakultetu. Vježbe su bile koncipirane na principu ignacijevskih duhovnih vježbi gdje su studenti promišljali nad danim tekstovima uz poticaje voditelja. Tema vježbi bila je *Stol milosrđa*. Za prvo su razmatranje studenti mogli izabrati između tri teksta: Post 1, 26-27; Lk 15, 3-7; Lk 15, 11-32. Nakon razmatranja u samoći, uslijedilo je euharistijsko klanjanje. Drugi dan započeo je molitvom jutarnje i drugim razmatranjem temeljenom na tekstu Lk 9, 1-10. Usljedila je sveta misa. Poslijepodne je održano pokorničko bogoslužje, a tekst kojim smo se vodili bilo je Petrovo zatajenje Isusa u Lukinom evanđelju. Treće razmatranje tematiziralo je otajstvo patnje i križa. Dan je završio euharistijskim klanjanjem i molitvom večerjaja. Treći dan započeo je molitvom jutarnje nakon koje je uslijedilo četvrto, posljednje razmatranje na temelju Lk 24, 1-12. Nakon ponovnog samostalnog promi-

šljanja, vježbe su završile zajedničkom euharistijom.

PALJENJE ADVENTSKIH SVIJEĆA

Svakog ponedjeljka u došašću, bio je prigodan program. Programe su pripremali studenti pojedinih godina zajedno s profesorom koji bi izrekao kratku homiliju. Programi su bili obilježeni liturgijskim tekstovima pojedinih dana i pjesmama. Na kraju je bio *agape* gdje su se studenti i profesori družili uz kekse i medenjake.

SVETI NIKOLA

6. prosinca 2022. godine proslavljen je dan sv. Nikole. Tom je prigodom dramska skupina KBF-a pod vodstvom doc. dr. sc. s. Silvane Fužinato izvela predstavu temeljenu na jednoj poznatijoj legendi o sv. Nikoli. Radi se o legendi o siromašnom susjedu sv. Nikole i njegove tri kćeri. Kako siromah nije imao dovoljno novca za miraz kćerima, odlučuje se za očajnički potez gdje želi prodavati mladost svojih kćeri. Sv. Nikola to nije mogao dopustiti pa je potajno ubacio siromahu novce kroz prozor. Program je završen zajedničkim pjevanjem i ugodnim druženjem.

ADVENTSKA DUHOVNA OBNOVA ZA SVE STUDENTE

13. prosinca 2022. godine u kapelici Marije Majke Crkve održana je duhovna obnova za sve studente koju je predvodio vlč. mr. Stjepan Matezović, profesor duhovnosti i duhovnik Bo-

goslovnog sjemeništa. Profesor je potaknuo studente na razmatranje ulomka iz Matejeva evanđelja (Mt 21, 28-32). Naglasio je kako je poruka ovoga evanđelja slika nevjerojatnog Božjeg milosrđa jer dokle smo god živi, nikad nije kasno za promijeniti se. Nakon razmatranja, uslijedilo je euharistijsko klanjanje i mogućnost za ispovijed.

BOŽIĆNA ČESTITKA

23. prosinca 2022. godine održana je tradicionalna Božićna čestitka. Nakon uvodnih pozdrava, program je započeo starohrvatskim adventskim recitalom koji su izveli studenti druge godine: Valentino Kujundžić i Matej Špiranec. Uslijedila je predstava dramske skupine pod nazivom *Blaženi*. Uslijedile su Božićne čestitke. Prvi je čestitku uputio student Luka Marošević, predsjednik studentskoga zbora, a nakon njega v. d. dekana prof. dr. sc. Ivica Raguž. Čestitku je uputio i veliki kancelar KBF-a, nadbiskup mons. dr. Đuro Hranić. Na kraju je mješoviti zbor izveo pjesmu *Svim na zemlji*.

BLAGOSLOV FAKULTETA

9. siječnja 2023. godine održan je blagoslov Fakulteta, studentskog doma i knjižnice. Nakon kratkih poticajnih misli v. d. dekana prof. dr. sc. Ivica Raguža temeljenih na Mt 2, 1-12, blagoslovio je zgradu fakulteta, studentskoga doma i knjižnice, dok su studenti pjevali božićne pjesme.

KOMEMORACIJA ZA POKOJNOG PAPU EMERITUSA BENEDIKTA XVI.

10. siječnja 2023. godine održana je komemoracija za pokojnog papu emeritusa Benedikta XVI. Komemoracija je započela izvedbom gregorijanskog korala *Ja sam uskrsnuće i život* nakon čega su studenti Petar Tustanovski i studentica Lucija Tica pročitali nekoliko bitnih crtica iz životopisa Benedikta XVI. Prof. dr. sc. Ivica Raguž iznio je poticajnu riječ o papinu životu i djelu. Zatim su student David Ferić i studentica Maria Dragomirović pročitali nekoliko misli iz tekstova Benedikta XVI. Uslijedila je kratka molitva, a program je završio pjesmom *Na gozbu kralja Jaganjca*.

USKRŠNJA ČESTITKA

5. travnja 2023. godine održana je uskršnja čestitka u dvorani biskupa Antuna Mandića. Na početku programa mješoviti pjevački zbor izveo je dvije prigodne pjesme, nakon čega je uslijedila predstava *Isusovo uskrsnuće prema Mk 16, 1-8* dramske skupine sv. Josip Kupertinski. Svoje čestitke uputili su redom: Luka Marošević, predsjednik studentskoga zbora, prof. dr. sc. Ivica Raguž, v. d. dekana Fakulteta te mons. Ivan Ćurić, pomoćni biskup Đakovačko-osječke nadbiskupije. Na kraju programa, studentica Iva Ferbežar i student Emanuel Frankol izveli su instrumentalnu verziju korizmene pjesme *Cjelivat ću Gospodine*. Čestitka je završila zajedničkim druženjem i domjenkom.

ZAVJETNO HODOČAŠĆE U DRAGOTIN

12. svibnja 2023. godine profesori, studenti i nenastavno osoblje Fakulteta uputili su se na zavjetno hodočašće u Dragotin. Ujutro su se svi okupili u fakultetskoj kapelici Marije Majke Crkve gdje je prigodnu molitvu predvodio mr. sc. Stjepan Matezović, duhovnik bogoslovnoga sjemeništa i profesor duhovnosti na fakultetu. Nakon toga, svi su se uputili pješice prema Dragotinu. Put je prošao u ozračju molitve, razgovora i druženja. Dolaskom u Dragotin, profesor Matezović sa svima je prisutnima izmolio litanije kod Gospina kipa nakon čega su se svi uputili na svetu misu koju je predvodio mons. dr. Đuro Hranić, nadbiskup đakovačko-osječki u koncelecijaciji sa profesorima, poglavarima sjemeništa i svećenicima iz biskupijskih ustanova. Nakon mise, uslijedio je zajednički ručak i druženje.

POSJET STUDENATA PRVE GODINE BIBLIJSKOM ARHEOLOŠKOM MUZEJU U CERNIKU

11. svibnja 2023. godine studenti prve godine sa profesorom dr. sc. Ivanom Benakovićem krenuli su na terensku nastavu u sklopu kolegija Opći uvod u Sveto pismo. U Cerniku ih je dočekaao fra Petar Deže koji im je objasnio povijest župe i muzeja. Obišli su muzej, a nakon toga i knjižnicu koja posjeduje brojne vrijedne i rijetke sveske i knjige. Uslijedila je sveta misa koju je

predvodio profesor Benaković, a cijela terenska nastava završena je druženjem uz večeru.

UMJETNIČKA VEČER STUDENATA

2. lipnja 2023. godine održana je tradicionalna Umjetnička večer studenata Katoličkog bogoslovnog fakulteta. Program je započeo svetom misom u kapelici fakulteta koju je predvodio prof. dr. sc. Ivica Raguž, v. d. dekana u koncelecijaciji sa izv. prof. dr. sc. Borisom Vulićem, v. d. prodekana za studente, izv. prof. dr. sc. Davorom Vukovićem, v. d. prodekana za financije i doc. dr. sc. Josipom Bošnjakovićem, profesorom psihologije na Fakultetu. Nakon svete mise, program je nastavljen u dvorani biskupa Antuna Mandića. Voditelji programa bili su studenti Nikolina Blažević i Josip Mikulec. Program je otvorio mješoviti pjevački zbor izvedbom pjesme *Hvalospjev ljubavi*. Uslijedili su pozdravni govori Luke Maroševića, predsjednika Studentskoga zbora i prof. dr. sc. Ivice Raguža, v. d. dekana. Nakon pozdrava, nastupio je student Valentino Kujundžić interpretacijom pjesme *Kad dođeš u bilo koji grad* Matije Bečkovića. Nakon Valentina, dramska skupina izvela je predstavu *Izbor* kojom je htjela na zanimljiv i šaljiv način pokazati da je svaki životni izbor jednako vrijedan i važan, bio on svećenički, obiteljski ili redovnički. Uslijedile su recitacije autorskih pjesama studenta Josipa Horvata *Riječi* i *Pomoć*, a nakon njega na pozornicu ponovno dolazi dramska

skupina sa predstavom *Isus i pustinja* u kojoj pokazuju koliko je Božje znanje iznad ljudskoga znanja i koliko je važno vjerovati Bogu. Nakon predstave, studentica Ana Umiljanović recitira pjesmu Stjepana Licea *Ljubav nikada ne prestaje*, a cijeli je umjetnički dio večeri zaključen izvedbom skladbe *Con te partiro* Valentina Kujundžića s pratnjom Marija Perineca na klaviru i Ive Ferbežar na violini. Posljednji dio večeri bio je dodjela nagrada. Tako su nagrade za profesore koji su se najviše istaknuli u obogaćenju studentskoga života dobili profesor Ivica Raguž i profesor Boris Vulić. U kategoriji nenastavnoga osoblja u obogaćenju studentskoga života istaknuli su se Lidija Drmić i Vladimir Tolušić. Studenti koji su se najviše istaknuli u doprinosu obogaćenja fakultetskoga života i promicanju fakulteta su: Maria Dragomirović, Luka Marošević, Iva Ferbežar, Valentina Martinuš i Ivan Vuković. Cijela je večer završena zajedničkim druženjem u dvorištu Fakulteta.

MISA ZAHVALNICA ZA KRAJ AKADEMSKE GODINE

9. lipnja 2023. godine u kapelici Marije Majke Crkve održana je misa zahvalnica za kraj akademske godine. Svetu misu predvodio je mons. mr. sc. Ivan Ćurić, pomoćni biskup đakovačko-osječki u koncelebraciji sa prof. dr. sc. Ivicom Ragužem, v. d. dekana Fakulteta, izv. prof. dr. sc. Stjepanom Radićem, rektorom Bogoslovnoga sjemeništa, izv. prof.

dr. sc. Borisom Vulićem i izv. prof. dr. sc. Davorom Vukovićem, v. d. prodekan Fakulteta, dr. sc. Davorom Senjanom, vicerektorom Bogoslovnoga sjemeništa, mr. sc. Stjepanom Matezovićem, duhovnikom Bogoslovnoga sjemeništa te profesorima Fakulteta, doc. dr. sc. Zdenkom Ilićem, doc. dr. sc. Dragom Tukarom i mr. sc. Dragom Markovićem. Prigodnu homiliju uputio je profesor Raguž.

ZNANSTVENA DOGAĐANJA:

ZNANSTVENI SKUP POVODOM STOGODIŠNJICE ENCIKLIKE »UBI ARCANO DEI«

Skup je održan 18. listopada 2022. godine. Predavanja su bila podijeljena u tri bloka. Prvi blok nazvan je »Klerikalizam, totalitarizam i rađanje katoličke akcije«. Prvi je izlaganje održao doc. dr. sc. Grgo Grbešić, profesor povijesti Crkve na temu *Crkva nasuprot totalitarizmu za vrijeme pontifikata Pija XI.* Sljedeće je predavanje na temu *Enciklika Ubi arcano Dei* održao je izv. prof. dr. sc. Vladimir Dugalić, profesor moralne teologije. Dr. sc. Jure Krišto zatvorio je prvi blok predavanjem *Uzroci nastanka i posljedice klerikalizma u Katoličkoj Crkvi.* Tema drugog bloka bila je »Katolička akcija u Hrvatskoj, Austriji i Italiji«. Blok je otvorio dr. sc. Jan Mikrut predavanjem *Katolička akcija u Austriji.* Sljedeći je bio dr. sc. Danijel Patafta predavanjem *Katolička akcija u Hrvatskoj.* Drugi blok zatvoren je raspravom i domjenkom. Posljednji blok bio je na temu »Od protagonista

Katoličke akcije u Hrvatskoj do teologije laika Drugog vatikanskog sabora«. Blok je otvorio dr. sc. Ivan Zubac, profesor Crkvene povijesti predavanjem *Udruga, dinamika i život Katoličke akcije u Đakovačko-osječkoj nadbiskupiji u međuratnom razdoblju (1918.-1941.)*. Tema sljedećeg predavanja bila je *Biskup Antun Mahnić i katolički laikat* dr. sc. Marka Medveda. Dr. sc. Božidar Nagy održao je predavanje *Ivan Merz, pionir Katoličke akcije u Hrvatskoj*. Posljednje predavanje cijeloga skupa na temu *O vjernicima laikima u današnjoj Crkvi: teološki pogled* održao je prof. dr. sc. Ivica Raguž, v. d. dekana Fakulteta i profesor dogmatske teologije.

ZNANSTVENO PREDAVANJE DOC. DR. SC. TOMISLAVA ČURIĆA

Predavanje je održano 24. listopada 2022. godine, a tema predavanja bila je *Dijalog između suvremene umjetnosti i liturgije – polazišta, primjene i perspektive*. Predavač je istraživao suodnos između suvremenog umjetničkog stvaralaštva i teološke dimenzije kršćanskoga bogoslužja. Naglasio je kako liturgija bitno utječe na suvremenu sakralnu umjetnost. Ono što treba biti cilj sakralne umjetnosti jest da ona izražava svetost i na neki način sudjeluje u samom liturgijskom događaju, a s druge strane i da oblikuje liturgiju stapajući se sa samom obrednošću. Predavač je potom donio analizu izabраниh primjera lijepog dijaloga teologije i suvremene sakralne umjetnosti.

ZNANSTVENO PREDAVANJE DR. SC. IVANA ZUBCA

Predavanje je održano 14. studenog 2022. godine. Tema predavanja bila je *Katolička akcija u Hrvata, lekcije iz prošlosti, putokaz za budućnost*. Za djelovanje katoličkog laikata važne su dvije enciklike: *Il Fermo Propositio* Pija X. te *Ubi arcano Dei* Pija XI. Pokret je nastao na poticaj sveopće Crkve. U Hrvatskoj je bilo bitno formirati katoličke orijentirane intelektualce i javne djelatnike koji su se posvetili borbi protiv siromaštva, nepismenosti i praznovjerja. Aktivnost laikata je nemjerljiva u vremenu suvremenih »izama« i više nije samo preporučena, nego je nužnost.

MEĐUNARODNI ZNANSTVENI SIMPOZIJ »IDENTITET MUŠKARCA U SVJETLU SUVREMENIH RASPRAVA O SPOLU I RODU«

Simpozij se održao 25. studenog 2022. godine u suorganizaciji sa Katoličkim sveučilištem Péter Pázmány u Budimpešti. Nakon pozdravnih govora, prvo predavanje na skupu održale su dr. sc. Marina Novina i dr. sc. Ana Grgić na temu *Filozofski aspekti rasprava o identitetu*. Sljedeće predavanje na temu *Ideja muškosti u mijenama kulturnih epoha zapadne civilizacije* održali su dr. sc. Daniel Mišćin i dr. sc. Ines Skelac. Prvi blok predavanja zatvorio je izv. prof. dr. sc. Stjepan Radić, profesor filozofije na temu *Oprašta li sin ocu tek kad ovaj umre? Kompleksnost odnosa oca i sina u kontekstu Freudova »Edipovog*

kompleksa« i biblijsko-kršćanski odgovor na isto. Prvo predavanje nakon rasprave održao je dr. sc. Levente Balázs Martos na temu *Identitet muškarca i David »čovjek po srcu Božjem« (1 Sam 13, 14)*. Predavanje *Identitet muškarca u svjetlu kršćanskog »kućnog kodeksa« u Ef 5, 21-33* održao je dr. sc. Ivan Benaković, profesor na katedri Svetog pisma. Dr. sc. Odilon-Gbènoukpo Singbo održao je predavanje *Rodna disforija kao izazov teološkoj antropologiji*. Drugi blok predavanja zatvorio je dr. sc. Laurinyecz Mihály predavanjem *Odgovornost zajednice u formiranju spolnog identiteta – aspekti katoličko-moralno teološkog pristupa*. Nakon rasprave i ručka, dr. sc. Sandra Bjelan i dr. sc. Sanda Smoljo-Dobrovoljski otvorile su treći blok predavanja temom *Psihološko-pedagoška analiza samopercepcije identiteta i uloge muškarca*. Predavanje *Samodarivanje i sposobnost socijalnog rađanja i stvaranja muškaraca koji su se odlučili za beženstvo* održao je doc. dr. sc. Josip Bošnjaković, profesor psihologije. Treći blok predavanja zaključio je dr. sc. Nikola Vranješ predavanjem *Značenje i izazovi identiteta muškarca za služenje svećenika danas*. Četvrti i posljednji blok predavanja otvorila je dr. sc. Lucija Boljat predavanjem *Transseksualizam i ništavnost ženidbe. Usljedilo je predavanje Identitet muškarca u dokumentima i govorima pape Franje* doc. dr. sc. Stanislava Šote, profesora pastoralne teologije. Simpozij je zatvorio mr. sc. Leonnel Radinski predavanjem na temu *Percep-*

cija uloge muškarca u društvu i obitelji među mladima Đakovštine.

ZNANSTVENO PREDAVANJE DR. SC. ILIJE DOGANA

Predavanje je održano 5. prosinca 2022. godine, a tema predavanja bila je Korisnost pomoćnog biskupa u stvarnim pastoralnim potrebama. Predavač je rekao kako postoje dvije vrste pomoćnih biskupa – pomoćni biskup s posebnim ovlastima i pomoćni biskup koji se daje dijecezanskom biskupu kao pomoć. 2019. godine u svijetu je bilo 515 pomoćnih biskupa. Profesor je naglasio kako trenutno ne postoji niti jedna pastoralna potreba koja zahtijeva pomoćnog biskupa jer Crkva može na sve potrebe odgovoriti preko generalnog vikara ili biskupskog vikara. Ako pomoćni biskup nije imenovan generalnim vikarom, onda on nema nikakvu ulogu. Predavač je zaključio da je bolje umjesto imenovanja pomoćnog biskupa imenovati jednoga ili više generalnih ili biskupskih vikara.

PREDSTAVLJANJE ZBORNICA »ORANICA JE RODILA MENE«

Predstavljanje zbornika održano je 19. prosinca 2022. godine povodom 75. rođendana akademika Stjepana Damjanovića. Mons. dr. Marin Srakić, nadbiskup u miru, naveo je mnogobrojni opus radova akademika Dmajanovića i naglasio kako je akademik nedavno darovao bogatu književnu građu našoj fakultetskoj knjižnici. Prof. dr. sc. Ivica

Raguž, v. d. dekana Fakulteta zahvalio je akademiku na donaciji 6000 knjiga našoj knjižnici te mu je uručio zahvalnicu Fakulteta. Izv. prof. Tanja Kuštović, recenzentica zbornika navela je kako je zbornik osmišljen kao album razglednica koje stižu iz Gundinaca i Strizivojne. Nazočnima se obratio i akademik Mateo Žagar, prvi akademikov asistent i urednik ovog zbornika koji se prisjetio studentskih dana s profesorom Damjanovićem. Prof. dr. sc. Milica Lukić progovorila je o slovnici Stipe Damjanovića. Pročitala je akademikovu pjesmu Majka. Posljednji se okupljenima obratio sam akademik koji je od srca zahvalio svima koji su sudjelovali u pripremi ovoga zbornika kao i organizatorima ovoga događaja.

GOSTUJUĆE PREDAVANJE DOC. DR. SC. JANEZA FERKOLJA

Predavanje je održano 21. prosinca 2022. godine na temu *Život i misli francuske redovnice Marie de la Trinité*. Maria de la Trinité rođena je 3. srpnja 1903. u Lyonu. Već je od mladosti bila talentirana: dobro je poznavala grčki i hebrejski jezik. Stupila je u kongregaciju sestara dominikanki. Obavljala je razne službe, a kada se razboljela, počela je proučavati psihologiju kako bi mogla pomagati drugima i na tome području. Preminula je 1980. godine. Predavač je i predstavio svoj prijevod knjige *U naručju oca* iz koje je analizirao brojne teze.

ZNANSTVENO PREDAVANJE DR. SC. SUZANE MASLAČ

Predavanje je održano 16. siječnja 2023. godine na temu *O ljudskom postojanju i pravilnoj upotrebi moći prema Bernhardu Welteu*. Moć je za Weltea u najsveobuhvatnijem i najosnovnijem smislu sposobnost pojedinca da bude. Sve ono što ne može biti i za što ne možemo reći da jest, to uopće nije moćno. Moć se, prema Welteu, ostvaruje kroz zakon i zakonske norme, a izvršitelj je zakona sam čovjek. Svoje je predavanje profesorica zaključila rekavši kako je Welte svojim doprinosom poimanju ljudskog postojanja i pravilne upotrebe moći naveo nas na promišljanje ispravnog puta za upotrebu moći koja je u današnje vrijeme često puta na granici između dopuštenih i često nedopuštenih sredstava za postizanje iste.

ZNANSTVENO PREDAVANJE DR. SC. PAVLA MIKULČIĆA

Predavanje je održano 27. veljače 2023. godine na temu *Odgojni savez između obitelji i katoličke škole*. Obrazovni savez omogućuje stalno praćenje rada i razvoja učenika te na taj način doprinosi boljim školskim postignućima djece kao i njihovoj psihosocijalnoj prilagodbi. Predavač je proveo sociološko ispitivanje na uzorku od 730 ispitanika – učenika, roditelja i nastavnika u tri osnovne i sedam srednjih škola gdje ih je ispitivao o pogledu na ostvarenje obrazovnoga saveza u njihovim školama. Iz svega je zaključio kako je primarna zadaća

kršćanske zajednice prenošenje vjere u Isusa Krista, a vjera se prenosi odgajajući. Upravo je zato odgoj za vjeru i u vjeri sastavni dio poslanja Crkve.

ZNANSTVENO PREDAVANJE DR. SC. IVANA BENAKOVIĆA

Predavanje je održano 13. ožujka 2023. godine na temu *Dinamizam imenovanja u Knjizi Otkrivenja*. Pitanje je kako se shvaća pojam »onoma« u Knjizi Otkrivenja. Tako se »onoma« koristi u perspektivi identiteta u kontekstu odnosa s Bogom. Dominira pojam novoga imena koje će biti darovano onome koji je vjeran. Formule imena ukazuju na teologiju samoga autora. Vrhunac naracije u Knjizi Otkrivenja jest prikaz Nebeskog Jeruzalema u 21,22. To označava apsolutnu pripadnost Bogu i Božjem životu posredstvom imena. Profesor je na kraju istaknuo kako identitet nije tek sociološka kategorija, nego kategorija srca i duha.

ZNANSTVENO PREDAVANJE DR. SC. DAVORA SENJANA

Predavanje je održano 17. travnja 2023. godine na temu *Odgajati bogoslove za vjernost svećeničkom zvanju*. Predavanje je podijeljeno na tri dijela. U prvom dijelu rada, dr. sc. Senjan pojašnjava što znači vjernost te analizira fenomen vjernosti. Zatim prikazuje današnji svijet mladih i mogu li uopće mladi odgovoriti zahtjevu vjernosti. Posebno se osvrće na vjernost svećeničkom pozivu. U drugom dijelu rada govori o nevjernosti kao fenomenu

koji se treba iskorijeniti iz svećeničkoga života. Govori o dvostrukom životu svećenika posebno se osvrćući na nevjernost celibatu. U trećem dijelu rada iznosi određene prijedloge za odgoj za vjernost. Primjer i model svećeničke vjernosti treba se pronaći u Blaženoj Djevici Mariji.

SREDIŠNJA JUBILEJSKA PROSLAVA 150. OBLJETNICE »VJESNIKA ĐAKOVAČKO- OSJEČKE NADBISKUPIJE«

Svečana proslava započela je Međunarodnim dvodnevним simpozijem koji je otvoren 4. svibnja 2023. godine. Program je otvorila Martina Kuveždanin, dipl. teol., izvršna urednica Vjesnika, a molitvu je predvodio izv. prof. dr. sc. Davor Vuković, član Uredničkog vijeća Vjesnika. Uslijedile su pozdravne riječi redom: prof. dr. sc. Ivica Raguž, v. d. dekana Fakulteta, mons. dr. Đuro Hranić, nadbiskup đakovačko-osječki, prof. dr. sc. Vlado Guberac, rektor Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, prof. dr. sc. Pero Aračić, *professor emeritus* i upravitelj Zavoda HAZU-a za znanstveni i umjetnički rad u Đakovu, prof. dr. sc. Darko Tomašević, dekan KBF-a u Sarajevu, prof. dr. sc. Janez Vodičar, dekan Teološkog fakulteta u Ljubljani, prof. dr. sc. Ivan Trojan, dekan Filozofskog fakulteta u Osijeku i izv. prof. dr. sc. Boris Vulić, glavni i odgovorni urednik Vjesnika. Uslijedila su plenarna predavanja. Prvo je održao književnik Miro Gavran na temu *O uređivanju časopisa*. Drugo predava-

vanje na temu *Strossmayerova polemika s pravoslavnim vladikama* održao je akademik Stjepan Damjanović. Nakon plenarnih predavanja, uslijedilo je jedanaest ostalih predavanja prvoga dana. Prvo među njima bilo je *Teološki osvrt na »Glasnik/Vjesnik« od početka do Drugog svjetskog rata* koje je održao prof. dr. sc. Ivica Raguž. Sljedeće predavanje održala je prof. dr. sc. Milica Lukić na temu *»Glasnik« kao izvor za poučavanje hrvatske Cyrillomethodiane*. Dr. sc. Ivan Zubac održao je predavanje *Urednici »Glasnika/Vjesnika«: diskontinuirani kontinuitet*, a glavni urednik Glasa koncila, Branimir Stanić, *Posebnost koncepta »Glasnika/Vjesnika« kao vjerskog časopisa. Perspektive katoličkih časopisa s posebnim osvrtom na Vjesnik* održao je dr. sc. Siniša Kovačić, a *Doprinos »Glasnika (Vjesnika)« boljem razumijevanju svetopisamskih tekstova* dr. sc. Ivan Benaković. Doc. dr. sc. Vera Blažević Krezić održala je predavanje na temu *Književni tekstovi zastupljeni u Glasniku od druge polovice 19. do sredine 20. stoljeća*, a doc. dr. sc. Domagoj Tomas *»Glasnik biskupija Bosanske i Srijemske« i diskontinuiteti prve polovice 20. stoljeća*. Posljednja tri predavanja prvoga dana bila su: *Liturgijske teme, slavlja i prilozi u »Glasniku/Vjesniku«* izv. prof. dr. sc. Zvonka Pažina, *»Glasnik/Vjesnik« kao tumač I. i II. Vatikanuskog sabora* doc. dr. sc. Janeza Ferkolja te *Stav Glasnika prema konkordatu u drugoj polovici 19. i prvoj polovici 20. stoljeća* doc. dr. sc. Ane Biočić. Prvi

dan zaključen je svetom misom koju je predvodio nadbiskup Đuro Hranić. Predavanja drugog dana započela su predavanjem prof. dr. sc. Pere Aračića na temu *Demografske i obiteljske teme u »Glasniku/Vjesniku«*. Uslijedila su predavanja prof. dr. sc. Ivice Žižića *»Glasnik/Vjesnik« i izabrana kulturološka pitanja* i izv. prof. dr. sc. Slađane Josipović Batorek na temu *»Glasnik/Vjesnik« kao suputnik povijesti s posebnim osvrtom na vrijeme nakon 1945. godine*. Drugi blok predavanja obuhvaćao je predavanja *Doprinos »Glasnika/Vjesnika« u razvoju katehetskog djelovanja Crkve i vjeronauku u školi* izv. prof. dr. sc. Ivica Pažina, *Umjetnost u »Glasniku/Vjesniku«* doc. dr. sc. Tomislava Ćurića, *Osvrt na filozofijsko-književne teme u »Glasniku/Vjesniku«* izv. prof. dr. sc. Josipa Berdice te *Posvećeni život u »Glasniku/Vjesniku«* dr. sc. Jasne s. Kriste Mijatović. U trećem bloku predavanja izložene su teme: *Paradigmi identiteta svećenika kroz prizmu razvoja »Glasnika/Vjesnika«* dr. sc. Hrvoja Kalema, *Informativni dio »Glasnika/Vjesnika« kao »locus theologicus«* mr. sc. Drage Markovića, *Pisanje pod pseudonimom u »Vjesniku«* izv. prof. dr. sc. Borisa Vulića te *»Glasnik/Vjesnik« kao posrednik tema crkvenoga prava* doc. dr. sc. Zdenka Ilića. Posljednji blok predavanja započeo je predavanjem doc. dr. sc. Drage Tukare na temu *Misli crkvenih otaca u »Glasniku/Vjesniku«*. Uslijedilo je predavanje mr. sc. Ivana Andrića *Glazbene teme u »Glasniku/Vjesniku«*, a posljednje je predavanje održao mons.

dr. Marin Srakić na temu »*Glasnik/Vjesnik*« između konzervativizma i progresivizma. Cjelokupna je proslava ove obljetnice završena svečanom akademijom.

TJEDAN KARIJERA NA KBF-U

Od 15. do 19. svibnja 2023. godine na Sveučilištu J. J. Strossmayera u Osijeku održavao se Tjedan karijera. Na KBF-u u Đakovu predavači su svoja predavanja održali 16. svibnja. Prvi je predavač bio Marko Kapular koji je održao predavanje na temu Iskustvo rada u dječjem vrtiću i županijskoj upravi. Objašnjavao je koji su to modeli predškolskoga odgoja u vjeri te kako izgleda zalaganje jednoga teologa u radu i zalaganju. Drugo predavanje na temu Teolog i mediji održala je Martina Kuveždanin. Objasnila je kako je počela raditi u Tiskovnome uredu Đakovačko-osječke nadbiskupije te što je sve bilo potrebno kako bi uspješno vršila povjereni joj posao. Naglasila je da sve što teolog radi mora biti u dimenziji služenja drugima.

MEĐUNARODNI ZNANSTVENI SIMPOZIJ O MAJCI

18. i 19. svibnja 2023. na KBF-u u Đakovu održan je Međunarodni znanstveni simpozij o Majci. Simpozij je započeo 18. svibnja večernjom svetom misom u fakultetskoj kapelici te nakon toga zajedničkim druženjem sudionika simpozija. 19. svibnja simpozij je nastavljen radnim dijelom. Svoje pozdravne govore uputili su izv. prof. dr. sc. Šimo

Šokčević, v. d. prodekana za znanost i međufakultetsku suradnju i prof. dr. sc. Ivica Raguž, v. d. dekana. Uslijedila su predavanja doc. dr. sc. Hrvoja Kalema na temu *Majčinstvo kao dar milosti i Božje ljubavi* i izv. prof. dr. sc. Zlatka Matića na temu *Marija kao Majka Crkve: pretpostavke pravoslavne teotokologije danas*. Drugi blok obuhvaćao je predavanja *Teologija Marijina Majčinstva* prof. dr. sc. s. Marije Pehar, *Duhovno Majčinstvo u posvećenom životu* prof. dr. sc. Blaženke s. Valentine Mandarić te *Marija Majka Crkve – duhovno majčinstvo Blažene Djevice Marije* izv. prof. dr. sc. Borisa Vulića. Treći blok predavanja započeo je predavanjem izv. prof. dr. sc. Barbare Preložnjak na temu *Surogatno i »transrodno« majčinstvo – pravni aspekti i otvorena pitanja*, nastavljen je predavanjem *Važnija od oca?* dr. sc. Dana Đakovića, a završen predavanjem *Majčinska etika i duh feminizma* doc. dr. sc. Franje Mijatovića. Posljednji blok predavanja otvorila je izv. prof. dr. sc. Marica Lovrić predavanjem na temu *Slika majke u klasičnim epovima svjetske književnosti*, a cijeli simpozij zaključen je predavanjem prof. dr. sc. Ivica Raguža na temu *Teološki pogled na majčinstvo*.

STUDIJSKA PUTOVANJA:

BUDIMPEŠTA

16. prosinca 2022. godine studenti KBF-a u Đakovu krenuli su na putovanje predvođeni upravom fakulteta na čelu s prof. dr. sc. Ivicom Ragužem,

v. d. dekana, izv. prof. dr. sc. Borisom Vulićem, izv. prof. dr. sc. Davorom Vukovićem i izv. prof. dr. sc. Šimom Šokčevićem, v. d. prodekanâ fakulteta te dr. sc. Davorom Senjanom, vicerektorom Bogoslovnoga sjemeništa i nenastavnim osobljem fakulteta. Prije puta svi su se okupili u kapelici Marije Majke Crkve na zajedničku molitvu jutarnje. Dolaskom u Budimpeštu, posjetili su Teološki fakultet gdje ih je sve pozdravio prof. dr. sc. Attila Puskás, dekan toga fakulteta. Nakon pozdrava, uslijedilo je međusobno predstavljanje fakulteta, a nakon toga ručak u Bogoslovnom sjemeništu. Nakon ručka, prigodno predavanje održao je Kornél Fábry, ravnatelj Središnjeg pastoralnog instituta u Mađarskoj i tajnik Međunarodnog euharistijskog kongresa. Nakon toga, svi su se uputili prema Budimu gdje su obišli crkvu sv. Mateja. Drugog dana putnici su obišli baziliku sv. Stjepana gdje su imali i svetu misu. Uslijedio je susret s Mohosom Gáborom, pomoćnim biskupom Budimpešte i Ostrogona te župnikom bazilike sv. Stjepana koji je predstavio povijest i djelovanje Crkve u Mađarskoj. Posljednje odredište putovanja bio je posjet zgradi mađarskoga parlamenta nakon čega su se studenti, profesori i nenastavno osoblje zaputili natrag u Đakovo.

RAVENNA I ASIZ

Od 26. do 29. svibnja 2023. godine uprava, studenti i nenastavno osoblje KBF-a proveli su na studijskom pu-

tovanju u Ravennu i Asiz. Program je započeo u ranim jutarnjim satima svetom misom koju je predvodio izv. prof. dr. sc. Davor Vuković u koncelebraciji sa prof. dr. sc. Ivicom Ragužem, izv. prof. dr. sc. Borisom Vulićem i mr. sc. Stjepanom Matezovićem. U poslijepodnevним satima stigli smo u Ravennu gdje smo posjetili baziliku sv. Apolinara u Classi. U večernjim satima stigli smo u Asiz. U Asizu nam je vodič bio fra Antonio Gašić. Na grobu svetoga Franje imali smo misu koju je predvodio prof. Raguž. Nakon razgledavanja bazilike svetoga Franje, obišli smo rodnu kuću sv. Franje, crkvu svetog Damjana, a nakon toga smo imali slobodno vrijeme za razgledavanje Asiza, Navečer smo sudjelovali na zajedničkoj molitvi krunice i procesiji sa svijećama u Porcijunkuli. Nedjelju smo započeli obilaskom Porcijunkule, a nakon toga zaputili smo se u Asiz gdje smo posjetili crkvu sv. Klare, svetište svlačenja svetoga Franje, grob bl. Carla Acutisa, a onda smo obišli i rodnu kuću sv. Klare i katedralu svetog Rufina. Nakon okrijepe, zaputili smo se pješice do samotišta Carceri gdje smo slavili svetu misu koju je predvodio prof. Vulić. Nakon mise, uputili smo se prema gradu i imali slobodno vrijeme za razgledavanje. Posljednji dan započeli smo svetom misom u Porcijunkuli koju je predvodio prof. Matezović. Nakon svete mise, krenuli smo natrag za Đakovo pjevajući i moleći putem.

Prva godina

Priredila: Maria Dragomirović, III. godina

Zamolili smo studente prve godine da nam napišu svoje razloge upisivanja KBF-a.

DARIO BAJRAKTARI:

Upisao sam KBF zato što želim bolje shvatiti istine svoje vjere te biti u mogućnosti pomoći drugima, bilo u duhovnom bilo intelektualnom smislu, možda baš u onim pitanjima koja su mene »mučila« i zbog kojih sam upisao ovaj fakultet.

DOMINIK KRČELIĆ:

Prvotno sam htio upisati studij tambure, no Bog je imao druge planove za mene. U razgovoru sa župnikom odlučio sam upisati KBF u Đakovu. Roditelji su me podržali u toj odluci. Nadam se da će mi Bog dati obilje svoga blagoslova da završim studij kako bih mogao mladim naraštajima prenositi stečena znanja te širiti našu vjeru.

EMANUEL FRANKOL:

Nakon završenog srednjoškolskog obrazovanja, upisao sam Katolički bogoslovni fakultet kako bih mogao produbiti svoju filozofsku i teološku misao, proširiti i steći nova znanja o vjeri i religiji te kako bih mogao nastaviti svoj put prema svećeništvu.

FILIP HENDL:

Odluka da svoj životni put nastavim kao student KBF-a proizašla je iz moje duboke želje da produbim svoje znanje i saznam više o svojoj vjeri – kako u teološkom, tako i u filozofskom smislu. Studiranje na KBF-u nije mi donijelo ništa osim radosti i ispunjenja svih mojih očekivanja.

JOSIP HORVAT:

Moj razlog upisivanja na Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu je jednostavan, a to je golema želja za većim i bogatijim razumijevanjem katoličke vjere. Ona je igrala veliku ulogu u mom životu. Nadam se da ću znanje, koje ću ovdje steći, iskoristiti da i drugi razumiju našu vjeru u potpunosti i s velikim žarom i još većom ljubavi.

JOSIP KREŠO:

Osim što sam upisao KBF kako bih bolje upoznao svoju vjeru, razlog je i da uskladim svoj život s naukom iste. Crkva je uvijek bila važna instanca moga života i još od malena sam osjećao da je to mjesto gdje pripadam. Također sam i veliki ljubitelj filozofije koja me je uvelike privukla glede njene protkanosti u ovom studiju.

MARIJA JAKOPOVIĆ:

Ideja da upišem teologiju uvijek me je na neki način slijedila kroz posljednje godine srednje škole. Iako je imala svoje posebno mjesto vezano za moju budućnost, iskreno nije bila u prvom planu mog studiranja, već su to bili drugi studiji ili zanimanja, a na kraju je postala prvi i jedini plan. Slučajnost? – ne bih rekla. Vjerujem da je Bog s valjanim razlogom okrenuo moje puteve k Sebi. Sada nastojim Božji poziv otkrivati samoj sebi i drugima, to jest realizirati ga i dijeliti. Smatram da mi upravo to pruža Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu.

MARIO VUČKO:

Prvotni i osnovni razlozi mog upisa na KBF su ti što sam imao želju i potrebu za dubljim upoznavanjem Boga, samoga misterija Krista i Njegovog nesebičnog sebedarja za nas ljude. Još jedan od razloga moga upisa je ujedno i taj što mi je za pristupanje samom sakramentu svetog reda potrebno visoko intelektualno obrazovanje koje moram postići na određenom filozofsko-teološkom studiju.

MATEJ PRLJEVIĆ:

Upisao sam KBF jer želim postati svećenik pa je to jedan od uvjeta, a kada bolje raz-

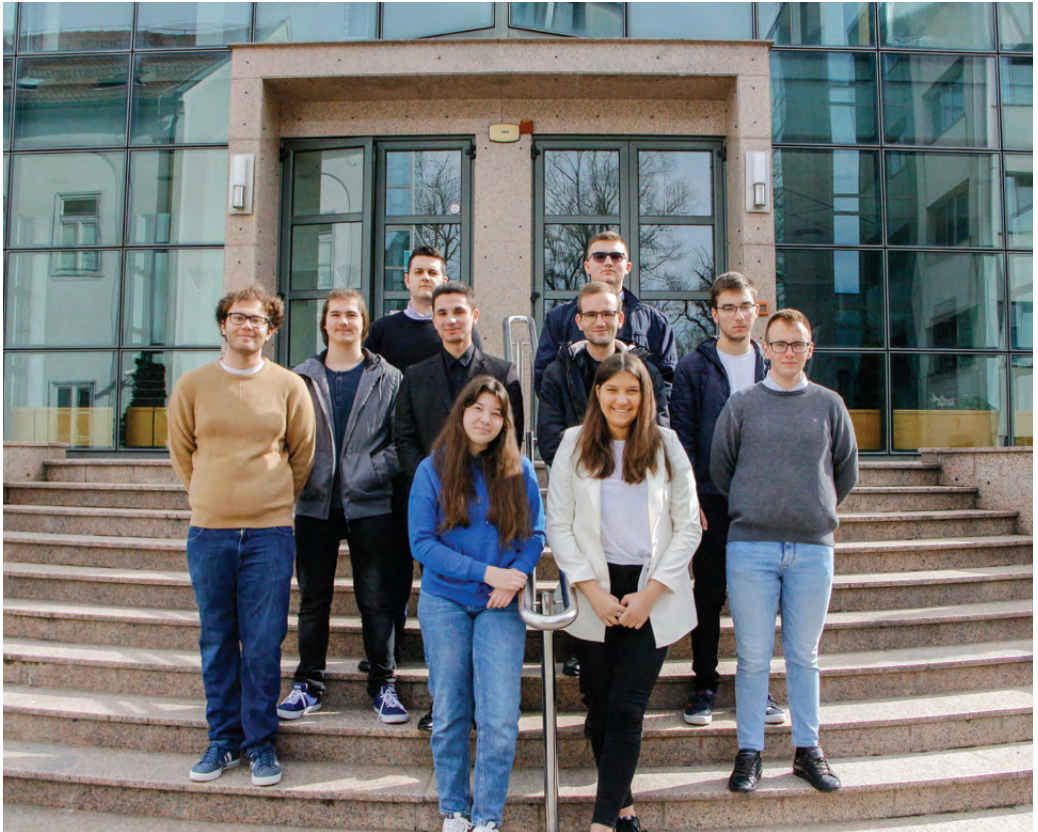
mislim, želim biti na Fakultetu kako bih dublje upoznao i spoznao Krista.

NIKOLINA BLAŽEVIĆ:

Upisala sam KBF u Đakovu prvenstveno kako bih kroz učenje produbila svoj odnos s Gospodinom i naučila više o Njemu i Crkvi. Kroz to, želim kao vjeroučiteljica djeci približiti i dočarati vjeru u današnjem vremenu.

ZVONIMIR ORŠOLIĆ:

Odlučio sam upisati teologiju kako bih naučio više o religijama te kako bih mogao to stečeno znanje prenijeti na druge ljude u svrhu ostvarenja većeg zajedništva.

KREATIVNI KUTAK

Isprani mozgovi

Luka Stanić, III. godina

Dobrodošli u vrijeme ispranih mozgova,
Fejsbuk botova, medija šrotova, stotinu bogova, milion blogova,
borbe »spolova« i nabijanja rogova,
Istina je gotova,
Gubi se temelj, smisao i osnova..
Dobrodošli u vrijeme internet tehnologija,
Stotinu ideologija i još više seksologija...
Vrijeme kada Sv. Pismo doslovno više brani geologija,
Nego li teologija,
A o stvaranju evolucijom teorizira biologija.
Vrijeme kada su znanost i politika ujedinili snage,
Glume ljude blage,
A donose mjere nagle,
Ono od čega žive jest prodavanje magle,
Ukoliko to prodajom može da se zove,
Maltretiranjem, korupcijom, nasiljem, otimanjem su im džepovi puni love,
I to se danas znanošću zove...
Oni za vodstvo slove,
I hoće da svi u njihove nebuloze plove.
Uz njih su i mediji,
Uistinu ne zna se tko je od njih čedniji,
Mjere nam donose,
Jer ne zna se tko je od njih savjesniji,
A ljudi šute i podnose,
Dok oni djeci budućnost krađu i odnose,
Zastupaju istospolne odnose..
Čekamo neki dan vedriji,

Kada će na vlast stupiti netko vrjedniji,
Cilj im nije Istina, niti istina,
Niti bilo kakva čistina,
Nego prljavština i laž,
Patiti ljude, produžiti potrebni staž,
Uništiti sve dobro i lijepo,
Stvoriti stado slijepo,
Zamijeniti istinskog Pastira,
Uništiti i zaboraviti Krista,
Ako Njega zaboravimo, znamo koja nas čeka pista,
Ako se predamo paklu u ovozemaljskom životu,
A ne Istinskom Pilotu,
Putu, Istini i Životu,
Izgubiti ćemo za nas spremljenu vječnu divotu,
I propasti u samu tamu,
Ako se predamo blamu i sramu,
Ako zaboravimo da je Bog stvorio muškarca i damu,
Ako zaboravimo našu nebesku mamu,
Ako sve to stavimo na stranu,
I vjerujemo u ono što nam govore na ekranu,
Ono što nam stvara ranu,
Ono što dovodi do depresije i suicida,
Eto to je sve u sotoninom planu,
Da iskoristi svaku našu manu,
Sve ono što se dešava po noći, a ne po danu.
Sami ste odgovorni za životnu dramu.
Vjerujte mi Istina prava i jedina vas čeka u hramu,
Svjetlost tražite,
Božju Riječ uvažite,
Jer na šta da pazite?
Ako li ne na to da li Božju Riječ gazite,
Ili životom i djelima slavite,
Svjetlo širite i palite?
Pazite samo da na kraju ne žalite,
Molim vas upoznajte Istinu i smisao shvatite

Gay is not okay

Luka Stanić, III. godina

Danas je biti gej in,
Ali otkud onda njima sin?
Koji je to spolni čin?
Protiv zakona prirode je njihov sin,
Ako Bog nije dozvolio da muško i muško budu par,
Tko onda na Zemlji misli da je iznad Boga car,
Bog je samo muškome i ženskome spolu namijenio taj dar,
Tko je dozvolio da djecu usvojiti mogu?
To nije bilo u planu Bogu,
Zato im je dao isti spolni organ između nogu,
Njihova ljubav ne donosi plod,
Ne donosi novi DNK kod,
Na taj način život ubijate,
I za to samo nove načine smišljate,
I čovjek više kao da nema kuda,
A da ne vidi vašu propagandu svuda,
Zar se ne bojite Božjeg suda?

Zar nisu ljepše one vrijednosti,
Koje se sviđaju Bogu,
One koje se tiču čednosti i vjernosti,
I života čistoga,
Bogu miloga.
Ovo danas je sve jedan veliki kaos,
Ljudi su kazali pameti kaos,
A srce zlu otvorili,
Zlu se pokorili,
Zbog tog ispašta cijeli svijet,
Pa čak i onaj najmlađi cvijet,
Koji ne vidi kakve se sve iza toga kriju opasnosti,
Koliko tu nema moralnosti,
Stalnosti i trajnosti,
Ne vidi da to vodi u dar mar,
I da se tako može propasti,
Ako te uzme i prihvatiš taj bolesni žar,

U izopačenosti će to dijete odrasti.
Dijete nevino, maleno o tome ništa ne zna.
Molim vas probudite me iz ovog sna,
Kažite mi da je sve to bio samo loš san,
Ili podignite ovaj svijet sa tog prljavog dna,
Ima li netko neki plan?
Recite mi da će ovaj cirkus stati,
Da ću doživjeti taj dan,
Kada će carstvo zla pasti,
I kad se kršćanske i druge vjerske vrijednosti neće gaziti,
Recite mi da ćete ubuduće paziti,
Raditi na svijetu ljepšem, boljem i da će život dobiti na važnosti,
Da ćete se probuditi iz svijeta lažnosti,
Zato vas molim bježite iz te loše krajnosti,
I neka napokon Istina dobije na važnosti!
Radite za nebesku plaću, za kraljevstvo Božje bez odmora,
Da nam se ne dogodi opet Sodoma i Gomora!

Za spasenje, izbavljenje od toga potrebna je pokora,
Vjerujte mi bolje i na Zemlji komora,
Nego vječni pakao,
Zato izađi iz tog bolesnog i besmislenog čopora,
Da ne bi vječno plakao...
Ovo pišem zbog vas, zbog tebe, da se spasiš,
Da ono što ti Bog nudi ne zgaziš,
Da slučajno i »nesvjesno« vječni život ne mašiš,
I zato te molim da paziš,
I da za bolji i sretniji život radiš,
Nemoj misliti na kraju svega da mi se gadiš,
Ne gadiš mi se ti, gade mi se ti grijesi,
Zato molim te nemoj i oko ovoga kao i oko svega da dramiš,
Zbog tebe ovo pišem,
Zato molim te ih se riješi,
I ja ću onda malo lakše da dišem,
Jer svi smo mi braća,
Samo pomoć potraži,
Budi hrabar, pa se odvaži,
Pokaži da možeš odbaciti laži,
Bogu DA kaži,
I velika će ti na nebu ako Bog da zbog toga biti plaća!

Žalosni Bog Isus – Gabrijela Bubalović,
mag. theol.

Pogledaj

Josip Horvat, I. godina

Pogledaj svijet koji se zeleni,
 Nebo koje pticama vrevi.
 Pogledaj zeca koji od vuka bježi,
 Vuka kojeg mjesec tješi.
 Zamisli majku svoju,
 Koja se veseli sinu svomu.
 Izgovori riječi srca svoga,
 Koje želi hvaliti Boga.

Suze i krv

Josip Horvat, I. godina

Kralj je bez svoje krune ostao,
 Rajsko prijestolje drvom i čavlima
 zamijenjeno.
 Visine i slava su sada sramota i golotinja.

Svijetlo se bliži, svijete!
 U srcu se njegovom nalazi,
 Zlatne boje i ljubavi puno.
 Evo, svijete! Tvoj Bog te k sebi zove.

I znaj ovo pala dušo;
 Svoje jade ćeš zaboraviti,
 U svoje srce milost primiti.
 Snove jedinstva s njim ti ćeš ostvariti.

Majka Tereza – Marija Jakopović, I. godina

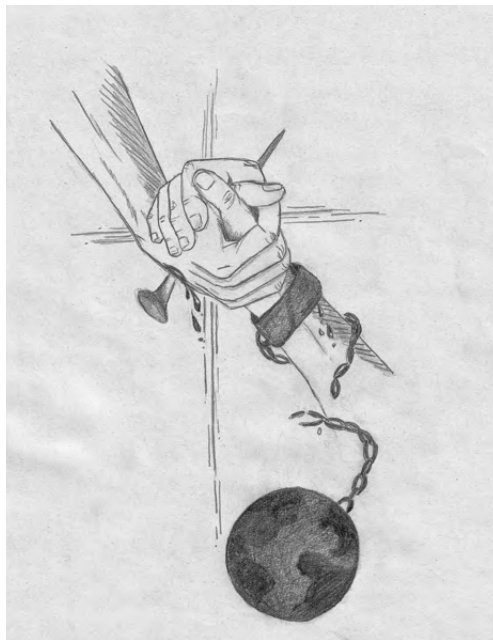
Srce zlata vrijedno

Josip Horvat, I. godina

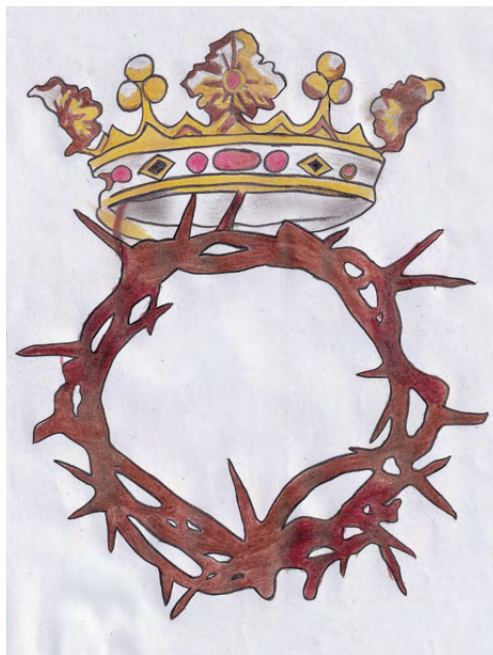
Mržnje joj u srcu nema,
zato je vrijedno zlata,
Anđeli ju pjesmom slave,
ljepša je od proljetnog cvata.
Rijeke i potoci plaču s njom,
jer su puni suza njenih,
Iskonski je čista i prava,
zato plače zbog ljudi grešnih.
Jasno kao sunce blista,
jer se zna da je čista,
Ali kada čuje svijet kako psuje Boga,
srce joj se kida.

Mari za čovjeka grešnog,
zato se za njega Bogu moli
Ali on tog istog Boga,
neprestano napada i huli.
Janje njeno je za nas umrlo,
Kada je za nas na drvetu trpjelo,
Ali mnogi kažu da im je to bezvrijedno.

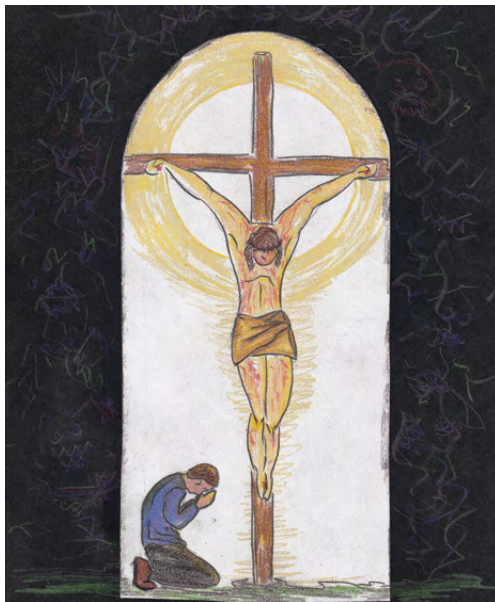
Blago onome tko je u srcu ima,
jer ljubav njena nije izbirljiva.
Onome koji se njoj obrati,
s puta ne sputava.
Život, Put i Istinu je rodila i dojila,
Jer ona je Marija, Majka Božja,
A njeno srce je vrjednije od svakog zlata.

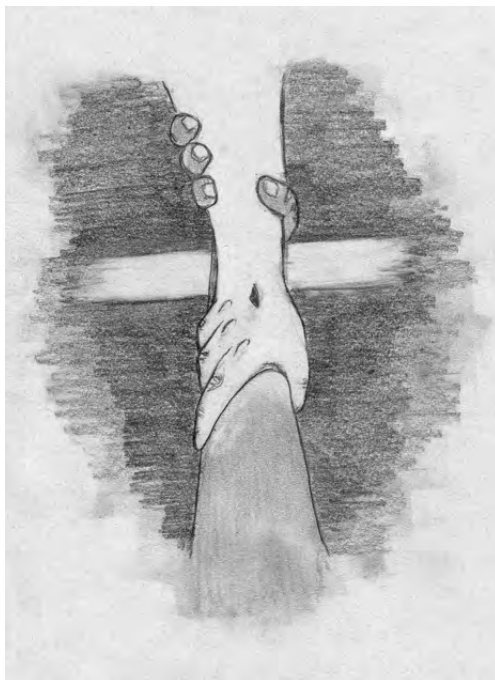
Da slomi okove – Marija Jakopović, I. godina

Kralj svijeta – Nikolina Blažević, I. godina

Smiluj se meni, grešniku – Marija Jakopović,
I. godina

Nada – Marija Jakopović, I. godina

Pad i spas

Josip Horvat, I. godina

Evino nijekanje čovjeka u zlo baci
Dok ga Ženinom prihvaćanje iz zla izbavi.
Njegovo meso i krv u tugu ga baci,
Dok ga njena meso i krv u slavu vrati.

Zbog ploda stabla čovjek u grijeh padne,
A plod utrobe ga čisti ljage.
Dignutom rukom se spusti dolje,
A spuštenu ga vrati gore.
Ponos ga zasljepi,
Ali mu milost oči otvori.

Sramotu odjećom pokrit želi,
Pa mu Janje vunu svoju nudi.
A uz nju daje život svoj,
da mu bez srama možemo viknuti,
»Bože moj!!«.

Planina

Josip Horvat, I. godina

Kamo ću ja ići,
Ako bez tebe neću poći.
Reci mi, o planino silna,
Miljama i miljama udaljena.
Emanuela da na tebi slavim,
Lijući suze, hram da mu napravim.

Žalosni Bog Isus

Gabrijela Bubalović, mag. theol.

Razapet za nas naš Otkupitelj
Trebamo biti jedini učitelj
Jedini voditelj i naš pravi roditelj

Život svoj Isus je za nas dao
Nikada nije bio zao
Svoje on voli stado

Krivi mi smo ljudi
Grješne smo mi čudi
Malo tko se oko svoje duše trudi

Isus nad grijesima našim plače
Dok sa križa ga svlače
Duh Njegov plače još jače

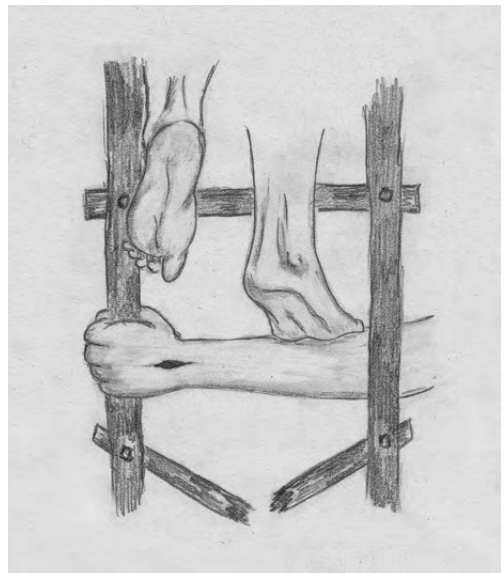
Dokle mi ljudi ćemo u blatu grijeha grcati
Pred moćnicima svijeta drhtati
Od grijeha se ne mrdati

Zaboli li te to saznanje
I Isusovo plakanje
Smeta li ti u grijehu padanje

Dokle ćemo grješni ostati
Zar ne bi bolje bilo Isusov postati
I u Nebu kao anđeli opstati

Sjeme života – Marija Jakopović, I. godina

Uzdaj se u mene – Marija Jakopović, I. godina

Ljubav je pobijedila svijet

Luka Stanić, III. godina

Čovjeka stvorih,
 Čovjek pade,
 Čovjeka ukorih,
 Čovjek stade,
 Za kaznu muškarcima dade da rade.
 Brat brata treba da ljubi,
 Ali brat brata ubi,
 Kain dobi kaznu,
 A potomci lekciju važnu,
 Poruku snažnu.
 Od jednog čovjeka čovječanstvo nastade,
 Bog tu zastade,
 To mu je želja i bila,
 Ali ipak to nije bila idila,
 U srce čovjeka uvukla se grijeha sila,
 A sila Bogu nije mila,
 te Bog spasi samo obitelj Noe pravednika,
 I od njega učini svoga saveznika.
 Iako smo svi Božja slika,
 Ostalima su bili draži grešni gušti,
 Na ostale potop pusti,
 Kada potop prestade zemljom da pljušti,
 Bog saveze s čovjekom obnovi,

A u srcu čovjekovom
 se opet stvoriše korovi,
 Ali ipak saveza ostaju plodovi,
 Jer Bog obeća da potop
 neće da se ponovi,
 Bog izabra Izrael za narod svoj,
 I to je Bog moj i tvoj,
 Izrael savez držao nije,
 Jer očito se zlo u čovjekovu srcu krije.
 Griješio je Noa, griješio je David,
 griješio je Mojsije, griješio je Izak,
 Ali Bog ostade čovjeku blizak.
 Čovjek je u svetosti nizak,
 I dok se grijesi kod Božjih izabranika
 množe i broje,
 Bog i dalje ne odustaje od djece svoje,
 Iako i danas ljudi zlo i grijehe kroje,
 Tako i danas stvari stoje,
 I zato naša srca neka se ne boje.
 Nastavlja Bog kroz Izraelovu povijest
 spasenje da sije,
 I spašava ljude sve dok ljudsko srce bije,

To spasenje je jedino moguće spasenje
moje i tvoje,
Spasenje koje nam dolazi
od Isusa Krista,
I našega srca čista.
Otkupiteljskom smrću spasio nas je
od vječne smrti,
Pred kojom svaki smrtnik drhti,
Isus ispuni tako starozavjetni navještaj,
I omogući nam tako na nebu
vječni smještaj,
Tako nastade zavjet novi,
I preko Njega se u vječni život plovi.
Po Kristu udioništvo dobismo
u božanskoj naravi,
Jer on je Bog i čovjek pravi,
I tako čovjeka besmrtnim učini,
To je moje viđenje u suštini.
Ljubav je pobijedila svijet,
Jer Ocu je bitan svaki iz bašte cvijet.
Božje djelovanje usmjereno je
i kroz povijest cijelu,
Da čovjeku ponovno podari čistinu bijelu,
Kuju grijehom izgubi,
Grijeh čovjeka zarobi,
Krštenjem svetost čovjek ponovno zadobi.
Ako čovjek i opet padne u grijeh,

Ispovijed uništava Sotonin smijeh,
I kada čovjek misli da se gubi,
Bog ga ipak povrh svega ljubi.
Čovjeku ni to nekada nije dosta,
Iako ga Božja ljubav ništa ne košta,
Čovjek i dalje često izabire zlo,
Pada na neplodno tlo,
I na kraju za sve optužuje Boga,
A on je sam izabrao Zloga,
I udaljio se od Oca,
Od jedinog Tvorca,
Stvoritelja svega,
Čovjek i dalje se ne odlučuje za Njega.
U svojoj slobodi Bogu okreće leđa,
I nastavlja da Boga vrijeđa.
Bog nam toliko ljubavi daje,
Ali čovjek se zbog grijeha ne kaje.
Nemojte kajanje odgađati
do sudnjeg dana,
Neka se do tada izbriše svaka vaša mana,
Bog nam želi budućnost bolju,
To je dio Božjeg plana,
Ali dao nam je svima slobodnu volju,
Dobro iskoristi svoju.
Mnogi dadoše život za Krista,
A da li smo mi spremni učiniti išta?

Po svoj zemlji

Otpjevni psalam za blagdan Sv. Andrije apostola

Ant.

A. A.

Po svoj zemlji razliježe se je ka nj ho va.

Ps 19, 2-5

M. Leščan

1. Nebesa slavu Dan danu Bo žju ka zu ju,
to o bjav lju je,
2. Nije to riječ, a ni al' po svoj zemlji razlije go vor ni je,
že se je ka,

1. naviješta svod nebeski djelo ru ku nje go vih.
a noć no - ci glas pre - da - je.
2. nije ni glas što se mo - že ču - ti,
riječi njihove sve do na - kraj svije - ta.

Predstavljanje studenata prve godine

	STUDENT	ŽUPA	MJESTO
1.	Dario Bajraktari	Sv. Josipa	Vuka
2.	Nikolina Blažević	Bl. Alojzija Stepinca	Slavonski Brod
3.	Emanuel Frankol	Presvetog Trojstva	Reka
4.	Filip Hendl	Sv. Antuna Padovanskog	Podvinje
5.	Josip Horvat	Sv. Rozalije	Ivanovac
6.	Marija Jakopović	Sv. Vendelina opata	Jarmina
7.	Dominik Krčelić	Rođenja sv. Ivana Krstitelja	Sarvaš
8.	Josip Krešo	Sv. Ane	Tenja
9.	Zvonimir Oršolić	Uznesenja Blažene Djevice Marije	Tolisa
10.	Matej Prljević	Preslavnog Imena Marijina	Retkovci
11.	Mario Vučko	Sv. Antuna Padovanskog	Otok

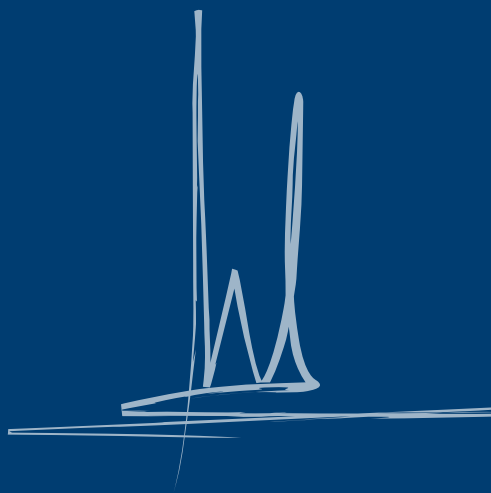
Ovaj broj sufinanciran je od Studentskog zbora
Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

STUDENTSKI ZBOR
SVEUČILIŠTA JOSIPA JURJA STROSSMAYERA

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET U ĐAKOVU

ISSN 1846-1336